

Fredagen den 4 mars

Kl. 09.00–13.13

§ 1 Särskild debatt om den ekonomiska situationen inom de gröna näringarna

*Särskild debatt om
den ekonomiska
situationen inom de
gröna näringarna*

Anf. 1 MAGNUS OSCARSSON (KD):

Fru ålderspresident! Här i Stockholm möttes vi av vackert väder i dag. Samtidigt, bara 100 mil härifrån, pågår ett förfärligt krig där människor söker säkerhet för att skydda sina liv eller kanske flyr till något grannland.

När vi kristdemokrater begärde denna särskilda debatt om den ekonomiska situationen inom de gröna näringarna visste ingen av oss att detta fruktansvärda krig, som utspelar sig bara 100 mil härifrån, skulle bryta ut.

Rysslands invasion av Ukraina har visat hur skört säkerhetsläget är och att vi måste ha en plan för att öka vårt lands livsmedelsberedskap. I dag är den nere på en bottennivå – under 50 procent. Vi är självförsörjande bara på socker, vete och morötter.

Fru ålderspresident! Priserna på insatsvaror som diesel, el, foder och handelsgödsel har skjutit i höjden. Därför lade vi kristdemokrater fram ett förslag om att minska reduktionsplikten och därmed minska dieselpriiset vid pump med 3 kronor.

De jordbrukare som vi träffar säger tydligt att det inte är bidrag som de önskar i första hand utan åtgärder som håller över tid.

Anf. 2 Statsrådet ANNA-CAREN SÄTHERBERG (S):

Fru ålderspresident! Låt mig inleda med att säga ett par ord om den situation som vi befinner oss i. Det är en oroande utveckling i vårt närområde. Vi har nu den allvarligaste säkerhetspolitiska situationen sedan andra världskriget. Det skapar såklart stor osäkerhet.

I det läge där vi befinner oss nu prioriterar regeringen tre områden: sanktioner mot Ryssland, stöd till Ukraina och att stärka Sverige.

Jag deltog i onsdags i ett extrainsatt ministermöte för att diskutera marknadsförändringar som en följd av Rysslands invasion av Ukraina. EU-samarbetet är i dessa tider ett viktigt redskap, inte minst i arbetet för att säkerställa att våra leverantörskedjor fungerar ändamålsenligt.

Vad gäller situationen i Sverige ska det civila försvaret återuppbyggas, och en trygg livsmedelsförsörjning under kris och krig är en viktig del i detta arbete. Under 2021 förstärktes det civila försvaret med 1 miljard kronor, och under kommande år ökar satsningen stegvis till totalt 4,2 miljarder kronor år 2025. Det är den största satsningen på civilt försvar i modern tid.

Det sker även ett arbete inom EU där jordbruksrådet har antagit råds-
slutsatser om en beredskapsplan för att trygga livsmedelstillgången och
livsmedelsförsörjningen i kristider.

För att trygga livsmedelsförsörjningen krävs även en fungerande in-
hemsisk jordbruks- och livsmedelsproduktion, samtidigt som flödet av varor
i livsmedelskedjan behöver fortsätta utan avbrott. En konkurrenskraftig
livsmedelsindustri är också beroende av att kunna exportera för att vara
lönsam.

I dagsläget ser vi ingen direkt påverkan på den svenska livsmedelsked-
jan. Men omvärldsläget kan snabbt förändras, och vi följer utvecklingen
noga.

I dag är vi här för att debattera den ekonomiska situationen inom de
gröna näringarna. Det är en viktig fråga på många sätt. Ett starkt och väx-
ande jordbruk ger mat och råvaror av hög kvalitet, jobb i hela landet och
en bättre beredskap. Lantbrukets lönsamhet utmanas av kostnadsökningar
som en följd av ökade priser på flera olika insatsvaror. Samtidigt har av-
räkningspriserna på flertalet jordbruksvaror ökat, vilket till del kan kom-
pensera för de ökade kostnaderna.

Regeringen har aviserat ett kraftfullt stödpaket motsvarande 1 miljard
kronor för att på kort sikt underlätta för lantbrukare och växthusföretag.
Att stödja sektorn i en tid då många lantbrukare och växthusodlare känner
oro är en viktig åtgärd för att trygga fortsatt svensk livsmedelsproduktion.

Jag vill understryka att regeringen arbetar långsiktigt för att stärka kon-
kurrenskraften i svenskt jordbruk i linje med livsmedelsstrategin och ge-
nom den gemensamma jordbrukspolitiken. Regeringen har därtill gjort
stora satsningar för att stärka infrastrukturen och servicen på landsbygden.

Väsentliga insatser utgörs av de åtgärder som vi gör inom ramen för de
olika handlingsplanerna för livsmedelsstrategin, en långsiktig strategi som
ska bidra till att potentialen för hela livsmedelskedjan nyttjas fullt ut.

Sammanlagt har tre handlingsplaner för livsmedelsstrategin beslutats.
Det handlar om insatser på cirka 200 miljoner kronor. Där ingår bland an-
nat satsningar på forskning, innovation, regelförenkling och kompetens-
försörjning.

Utformningen av EU:s gemensamma jordbrukspolitik är därutöver ett
viktigt verktyg för att stärka det svenska jordbruket. I kommande strate-
giska plan för den gemensamma jordbrukspolitiken avsätts 60 miljarder
kronor, och till det lägger vi mer än 4 miljarder kronor i nationella åtgär-
der.

Det svenska jordbruket är viktigt. Vi ska vara stolta över vårt svenska
jordbruk. Sveriges jordbrukare bidrar inte bara med den goda maten. De
är också landsbygdsutvecklare, klimatomställare och gröna jobbskapare.

Anf. 3 JOHN WIDEGREN (M):

Fru ålderspresident! Vänner, precis som Magnus Oscarsson sa har det
hänt en del sedan denna debatt begärdes.

Ukraina befinner sig i ett fruktansvärt krig. Världen håller andan. Och
världen bedriver ett sanktionsarbete, vilket är jättebra. Det påverkar också
världsmarknaden för livsmedel, och det påverkar stort.

Vi vet att det just nu finns omkring 15 miljoner ton vete i Svartahavs-
området som blir fast där. Det påverkar världsmarknaden otroligt mycket.
Vi vet att olika climateffekter just nu påverkar skördeläget runt om i värld-

en. Sydamerika flaggar för dåliga skördar som också får stor inverkan på världsmarknaden. Insatsvaror läses fast, och insatsvaror hamstras av stora nationer som Kina och Indien. Kina sitter dessutom på i princip alla Europas tillgångar vad gäller verksamma substanser i våra växtskyddsmedel. Ryssland spelar, precis som de alltid har gjort, genom att ena veckan säga att de har lager för export och genom att andra veckan säga att de inte har några lager. Och just nu vill ändå ingen, förutom eventuellt Kina, köpa det som finns i lager i Ryssland. Detta, mina vänner, håller på att blåsa upp till en perfekt storm när det kommer till livsmedelsmarknad och livsmedelsproduktion runt om i världen.

Vad händer då i Sverige? Jo, i detta läge minskar vi vår livsmedelsproduktion. Detta är fullständig katastrof. Livsmedelsproduktion kommer att bli världspolitik igen, oavsett om vi vill det eller inte. Då behöver Sverige visa framfötterna på ett helt annat sätt. Då kan Sverige inte stå och säga att vi satsar 1 miljard här och 1 miljard där i olika krispaket, för det kommer inte att göra någon skillnad.

Moderaterna står såklart bakom det krispaket som regeringen har presenterat. Men det är inte tillräckligt i detta läge. Jag tänker inte använda uttryck som för sent och för lite, för det är vi trötta på. Vi behöver ha en politik som på lång sikt förändrar för svenskt jordbruk så att man vågar öka livsmedelsproduktionen.

Går man ut och frågar lantbrukare vad de vill ha för att öka livsmedelsproduktionen är det, precis som vi från Moderaternas sida alltid har pratat om, sänkta skatter, minskat regelkrångel och en stärkt äganderätt – vilket är detsamma som långsiktiga spelregler. Det är dessa saker som lantbrukarna vill ha för att våga satsa.

Det är inom animalieproduktionen som vi faktiskt har möjlighet att öka livsmedelsproduktionen i Sverige. När det till exempel gäller vete är vi redan försörjande, som Magnus Oscarsson sa. Vi kan i princip inte odla mer höstveten än vad vi gör i Sverige; vi använder den areal som vi kan använda varje år till det. Det handlar om animalieproduktionen, och det är där vi måste stärka kedjan.

Därför ser jag mycket fram emot dagens debatt och mot att få höra lite konkret från regeringen om hur vi ska öka svensk livsmedelsproduktion.

Anf. 4 STAFFAN EKLÖF (SD):

Fru ålderspresident! Först vill jag säga att mina tankar i dag är hos Ukrainas hårt pressade och modiga folk.

Jag vill också tacka Kristdemokraterna och Magnus Oscarsson för att de har tagit upp den viktiga fråga som vi debatterar i dag: den ekonomiska situationen för de gröna näringarna.

Fru ålderspresident! Krisen i jordbruket är sannerligen oroande, och nödåtgärder måste vidtas. Småföretagarna och Sveriges Mjölkbönder har föreslagit sänkt elskatt, minimerad dieselskatt och att man ska gå ned till EU:s minimikrav för reduktionsplikten. Jag noterar att detta är tre förslag som Sverigedemokraterna redan har lagt fram. Dessutom har vi lagt fram förslag om slopande av den allmänna löneavgiften för tre anställda. Vi stöder också det som andra partier lägger fram som gynnar de gröna näringarna.

Sverigedemokraterna menar allvar. Svenskt jordbruk måste få ett lägre kostnadsläge som ligger i nivå med vad som gäller för konkurrenterna i EU. Kostnadskrisen är bara ett symptom på ett underliggande problem. Det underliggande problemet är att det svenska jordbrukets konkurrenssituation är för dålig, och detta har sin rot i dålig politik.

Vi måste göra förändringar för långsiktigt goda villkor. Förutom att minska kostnaderna måste vi minska krånglet samt utveckla och sprida ny teknik.

Vi måste också skrota idealistiska och romantiska mål. Vi ska inte säga ja till allting i Bryssel. Mycket av det som föreslås i Bryssel är en nödvändig utveckling för jordbruket i vissa länder men skulle innebära stora svårigheter i Sverige. Både svenska mål och EU-mål måste i fortsättningen analyseras vad gäller konsekvenserna för andra värden såsom ekonomi, förutsättningar för landsbygden och effekter på miljö och kultur. Det måste göras heltäckande konsekvensanalyser.

Som det är nu är politiken ordnad från toppen och nedåt. Man kommer på ett mål, tar en siffra ur luften och jobbar sedan mot det målet och ser vad som händer.

Nu börjar det som vi har varnat för hela tiden på klimatområdet att synas – höga ambitioner för klimatet resulterar i ökade kostnader för medborgarna om man inte gör det på rätt sätt. Vi varnade för detta när alla andra valde att införa reduktionsplikten, och vi har varnat för det många gånger tidigare.

De av er som vill fortsätta med målsättningen att Sverige ska gå före till vilket pris som helst måste berätta för väljarna att detta kommer att skapa ekonomiska svårigheter. Det går inte att blunda. Ni måste i valrörelsen be det svenska folket att öppna sina plånböcker. Var då också ärliga med att föregångareffekten är en mycket osäker effekt; det kan vara så att de största utsläpparländerna ändå fortsätter som tidigare. Ska vi offra jord, skog och landsbygd för en osäker effekt på klimatet? Nej, vi måste diskutera alternativa förslag på hur vi kan minska den globala uppvärmningen. Konsekvenserna av de andra målsättningarna kommer också att visa sig.

Nu är vi tre partier som vill ta tag i det här, och det är jag mycket glad för. Tillsammans kan vi erbjuda en helt annan politik i de här frågorna liksom i andra frågor. Vi kan erbjuda ett annat motstånd mot EU:s förslag som skadar Sverige, och en konservativ regering kommer inte att överimplementera EU-regler.

Anf. 5 DANIEL BÄCKSTRÖM (C):

Fru ålderspresident! Centerpartiets jordbrukspolitik står på tre ben: stärkt konkurrenskraft, stärkt innovation och minskad sårbarhet.

Det svenska jordbruket har de senaste månaderna drabbats av dramatiskt stigande priser på konstgödsel, el, soja och diesel. Kostnadschocken riskerar kortsiktigt att leda till utslagna lantbruk, stoppade investeringar och drastiskt lägre livsmedelsproduktion. Det här är mycket allvarligt för vår försörjningstrygghet och för företagandet i hela landet. Långsiktigt kan kostnadsökningarna även påverka förutsättningarna för den gröna omställningen inom lantbruket. Det handlar ju också om vår grundläggande försörjningstrygghet och om att det finns mat på bordet i orostider.

Fru ålderspresident! Det är ett mycket allvarligt säkerhetspolitiskt läge. Det är ett helt nytt världsläge sedan en vecka tillbaka – sedan Ukraina angreps av Ryssland. Miljontals människor är på flykt, och vi vet inte vad som väntar i vår absoluta närhet. ÖB talar om en ökad hotbild mot Sverige, och Försvarsberedningen är inkallad för att vidta kraftfulla åtgärder och komma fram till kompletteringar av rådande försvarsbeslut.

Som landsbygdsministern nämnde har det civila försvaret tillförts 4,2 miljarder i ökade resurser, men av dessa pengar är det 500 miljoner som går till livsmedel och tryggad vattenförsörjning. Centerpartiet anser att detta behöver kompletteras med betydligt mer i närtid för att ta höjd för det sämre säkerhetspolitiska läget.

Ryssland har under lång tid destabiliserat och försökt att underminera EU samt ägnat sig åt gråzonsaktiviteter mot Sverige. Hur man reglerar tillgången till naturgas har visat hur sårbart vårt samhälle är och hur beroende vi är. Gödningskostnaderna har gått upp oerhört mycket.

Det behövs rejäla omtag. Vi behöver se över de svenska förutsättningarna för primärproduktionen i ett nationellt krisperspektiv. Att ha primärproduktion är också att ha försvarsförmåga och uthållighet. Vi är oerhört importberoende, och när världsutvecklingen går i alldeles fel riktning måste regeringen vidta kraftfulla åtgärder.

Vi i Centerpartiet har tagit initiativ till en nödmiljard till det svenska jordbruket; det är bra att detta får stöd bland Sveriges partier. Vi har också yrkat på fördubblad återbetalning på diesel och nedsättning av skatten. Det behövs dock ytterligare åtgärder som främjar svenskt jordbruk både på kort och på lång sikt.

Anf. 6 TONY HADDOU (V):

Fru ålderspresident! Jag tackar för initiativet till den här debatten. Tankarna är i dag naturligtvis med det ukrainska folket och de människor som nu befinner sig på flykt.

Fru ålderspresident! De gröna näringarna, som vi debatterar i dag, har en avgörande betydelse för möjligheterna att bygga ett hållbart samhälle. Vänsterpartiets inriktning är att staten genom ekonomiskt stöd, styrmedel och reglering ska bidra till ett jordbruk som brukas hållbart i enlighet med Sveriges antagna mål, såväl nationellt som globalt, och som stärker Sveriges självförsörjningsgrad när det gäller livsmedel.

Jag tänkte hålla mig till jordbruket och att vi behöver öka självförsörjningsgraden i Sverige. Det gör jag inte minst med anledning av det säkerhetspolitiska läget men också med anledning av den klimatomställning som går alldeles för sakta. Klimatomställningen behöver ske omgående, och alla politiska beslut behöver ta hänsyn till den akuta kris vi befinner oss i. Vi befinner oss i dag i ett klimatnödläge och i ett totalt förändrat säkerhetspolitiskt läge.

Vi i Vänsterpartiet har under lång tid föreslagit en stärkning av Sveriges självförsörjning av livsmedel. För kristider har vi också föreslagit satsningar med regionala center för fossilfritt producerade beredskapslivsmedel och att Sverige inför beredskapslager för livsmedel.

Sedan Vänsterpartiet lade fram sitt budgetförslag har kostnaderna för insatsvaror för lantbruket ökat kraftigt. Regeringen har nu gått fram med ett stödpaket, som partierna här ställer sig bakom. Det gör vi också; detta är väldigt välkommet.

Att en del går till diesel och blir en del av en dieselsubvention anser vi dock inte vara helt rätt väg att gå, eftersom vi då låser in våra näringar i ett dieselberoende. Vi vill ha kvar pengarna men i stället med fokus på ett generellt stöd till jordbruket. Med det sagt är Vänsterpartiet öppet för att ytterligare stöd kan komma att behövas för att kompensera jordbruket för ökade kostnader.

Anf. 7 MAGNUS OSCARSSON (KD):

Fru ålderspresident! I den senaste mjölkbondepanelen är de fyra viktigaste frågorna följande:

- Lönsamhet och konkurrenskraft. Här lyfter bönderna bland annat fram vikten av att ha samma villkor som lantbrukare i de länder de konkurrerar med samt att ha långsiktiga regler och mål.
- Regelverk och företagande. Här efterfrågas ett enklare, tydligare och mindre regelverk.
- Livsmedelsproduktion och landsbygd. Panelbönderna undrar vad som egentligen händer med livsmedelsstrategin i praktiken. De säger så här: Är det bara ord, eller är svensk mat och svenskt lantbruk på riktigt för regeringen?
- Skatt och energi. Här efterfrågas bland annat sänkta skatter till EU-nivå och sänkt reduktionsplikt.

Fru ålderspresident! Den lista som jag läste och som vi allihop kan ta del av är grunden för ett annat jordbruksklimat i vårt land.

Från att vi antog en livsmedelsstrategi sommaren 2017 till i dag har det gått fem år. Fem år har gått, och vi har inte kommit längre än så här. I strategin står det att lönsamheten och konkurrenskraften ska öka, att regelverket ska förenklas och att självförsörjningen av livsmedel ska öka. Det sa vi 2017. Nu har vi facit i hand. Hur har det gått? Tyvärr har det faktiskt blivit tvärtom. Lönsamheten är sämre än någonsin. Förenklade regler har ingen jordbrukare sett på gården. Livsmedelsberedskapen är fortsatt under 50 procent.

Fru ålderspresident! De som var mest glada när vi antog strategin 2017 var många jordbrukare jag träffade på. De sa: Äntligen, Magnus, är det framtidstro i riksdagen bland partierna! I dag säger de så här: Är det bara ord igen, eller är svensk mat och svenskt lantbruk på riktigt viktigt för regeringen?

Vore jag minister skulle jag på riktigt bli oroad över att vi inte kommit längre än så här.

Jag tänkte avsluta med att läsa upp ett brev jag fått. Rubriken är: Finns det en framtid? Så här står det: Hej Magnus! Vad händer med svenskt lantbruk? Vi har i dag ingen likviditet kvar i animalieproduktionen och lever i bästa fall på rost och röta. Det pratas om krisstöd, men det känns som att ingenting händer. Vi har ingen Lisa Nilsson som kan nå ut medialt och få folk att förstå allvaret. Energiförbrukningen har knäckt oss fort. Det finns inga reserver kvar, framför allt inte inom svensk mjölkproduktion. Vi har inte tjänat pengar på överskådlig tid och därmed inte konsoliderat oss.

Anf. 8 JAKOB OLOFSGÅRD (L):

Fru ålderspresident! Att vara lantbrukare är ett livskall. Det är inte så att man blir mjölkbonde i dag för att göra ekonomisk karriär. Man gör det för att man älskar att arbeta med sina händer. Man gör det på grund av kärleken till djuren och sitt stora hjärta för gården. Allt detta gör att man lägger ned sin själ i det som gör att i alla fall jag denna morgon fick dricka ett glas kall mjölk. Det är en enorm själ bakom det.

Det är svårt att leva sig in i hur det är att leva i denna vår bondekultur i dag i Sverige. Men hemma med våra tonårssöner, fru ålderspresident, försöker jag föra vidare ett ordspråk jag fick höra av min farfar Otto när jag kom in i köket, la mig på golvet och klagade över min onda rygg och mina skavsår efter en dags hårt arbete på gården: Pojk, det som inte dödar, det härdar.

En bonde är van att härdas, men dagens situation är någonting helt annat. Den riskerar nämligen att döda, att släcka den gnista som gör att man orkar kämpa vidare.

Därför vill jag rikta mitt tack i dag till er lantbrukare som lyssnar på vår debatt. Tack för att ni fortsätter att kämpa, trots att det ibland känns rimligt att bara lägga marken i träda! Ni som är unga bönder kämpar trots att framtiden ser osäker ut. Ni torkar tårarna från kinderna, som jag har sett. Ni gör det även när ingen ser det. Ni spottar i nävarna och fortsätter.

Mina kollegor har sagt det som behöver sägas om de åtgärder vi behöver vidta. Det gäller bränslet, elen, fodret och gödseln. Dessa fakturor måste betalas, inte minst för att vi ska kunna dubbla vår livsmedelsberedskap, vilket behövs.

Därför vill vi från Liberalerna i dag säga att vi är villiga att samtala. Vi utesluter ingenting vad gäller samtal, för den situation vi nu har framför oss är krisartad. Om vi lägger ned vårt lantbruk är vi inte en fri nation längre, fru ålderspresident. Då är vi helt utlämnade till andra länders goda vilja i kris och krig. Vi får bara inte lägga oss ned och ge upp. Det om något har den senaste veckans krig i Ukraina lärt oss.

Anf. 9 MARIA GARDFJELL (MP):

Fru ålderspresident och landsbygdsministern! Med Putins invasion av Ukraina har vi alla vaknat upp till en mardröm. Freden i Europa är bruten. Efterkrigstid har blivit krigstid. När initiativet till den här debatten togs såg vi en ansträngd situation där världsmarknadspriset på energi och bränslen hade ökat drastiskt. Svenska lantbrukare hade drabbats av höga priser på diesel, konstgödsel, foder med mera. Med krig i Europa förvärras situationen.

Energipolitik är geopolitik är säkerhetspolitik. Jag vill lägga till klimatpolitiken. Klimatpolitiken ger lösningar. Den ger Europa ökat oberoende av olja, gas och uran, men den ger också ett verktyg för att vrida vapnen ur Putins händer. Vi ska inte göda Putins krigskassa. Vi måste stoppa energiimporten från Ryssland och stoppa finansieringen av kriget.

Den som inte gillar Putin tatar sina fönster – så sas det i *Ekonomiekot Extra* på P1 förra helgen. Översatt till lantbruket skulle man kunna säga: Den bonde som inte gillar Putin hushållar med diesel och handelsgödsel och satsar på hållbar produktion.

Vi måste satsa stort på biodrivmedel och förnybar energi och sänka skatterna på biodrivmedel. Vi måste ge varje lantbrukare, småbrukare, stor spannmålsodlare, ekobonde och trädgårdsodlare ett jordbruksavdrag i stället för ett dieselavdrag. Varje lantbrukare som kan satsa på solex, vindkraft eller biogasproduktion eller energieffektivisera sin verksamhet måste få starkare subventioner av Sverige. Vi behöver stärka både hushållens och företagets satsningar på att klara höga elpriser.

Lönsamheten i jordbruket har sviktat i decennier. Redan före jul rapporterades att tusen mjölkbönder i Sverige kan komma att behöva lägga ned. Till landsbygdsministern vill jag säga: Tillsätt en kriskommission! Varje lantbrukare, småbrukare och växthusodlare ska kunna fortsätta, och ungdomar ska kunna ta över lantbruken. Alla lantbruk behövs för vår säkerhet och för vår försvarsförmåga.

Anf. 10 Statsrådet ANNA-CAREN SÄTHERBERG (S):

Fru ålderspresident! Jag håller med om mycket av det ledamöterna säger, till exempel när det gäller importberoendet. Vi behöver ha ett konkurrensmässigt och miljömässigt hållbart jordbruk, och vi behöver bryta vårt importberoende av de insatsvaror som vi skulle kunna producera själva.

Som utskottet vet har både regeringen och EU-kommissionen länge bevakat frågan om hur vi ska få tillgång till handelsgödsel så att vi kan både så och skörda. Här jobbar EU-kommissionen tillsammans med EU-länderna, och det finns spännande förslag om hur vi skulle kunna öka vår egen produktion, bland annat i utredningen om ett fossilfritt jordbruk.

Regeringen har i flera år ökat den långsiktiga satsningen på forskning och innovation på området, och i förra årets forskningsproposition anslag regeringen en halv miljard till forskning om livsmedel, bioekonomi och landsbygder för att det helt enkelt behövdes.

Som ni vet har regeringen också nyligen aviserat ett kraftfullt stödpaket på 1 miljard kronor just för att regeringen tar ansvar för det svenska jordbruket samtidigt som vi satsar långsiktigt för att stärka konkurrenskraften. Det handlar som jag sa om att stärka hela livsmedelskedjan med hjälp av forskning, innovation, utveckling och så vidare.

Att fler väljer våra svenska säkra och goda produkter syns i handeln. Jag har inga siffror på hur de offentliga köken jobbar med att handla svenskt, men det ska jag ta reda på. Hur ser det ut i regionerna? Mitt parti är inte med i många styren där, men jag hoppas att de använder sig av den förändrade upphandlingspolicyn som gör att de kan handla mer lokalt och regionalt. Och hur ser det ut i kommunerna? Det är genom att inhandla svenska produkter som svenskt jordbruk stärks.

Det är en besvärlig situation just nu, men i dagsläget ser vi ingen påverkan på den svenska livsmedelskedjan. Vi följer dock utvecklingen nog.

Anf. 11 JOHN WIDEGREN (M) replik:

Fru ålderspresident! Att se över upphandlingen av mat är en god tanke, även om den upphandlade maten bara utgör cirka 10 procent. Icke desto mindre har det ett viktigt symbolvärde att visa att det upphandlas svenskproducerad mat.

Många har redan nämnt att svenska jordbrukare säljer sina produkter på en global marknad till globala priser. Det politiken kan påverka är kostnadsläget. Nyss kom en nyhetsflash om nya prishöjningar på drivmedel. Dieseln närmar sig, om den inte redan har passerat, 25 kronor litern. Den miljard som innebär 2 kronor i ökad återbäring räcker inte.

Nu måste vi ta bladet från munnen och våga sänka skatten på drivmedel. Är Socialdemokraterna redo?

Anf. 12 Statsrådet ANNA-CAREN SÄTHERBERG (S) replik:

Fru ålderspresident! Jag tackar ledamoten för hans engagemang.

Det finns många sätt att stärka konkurrenskraften.

Kostnadsökningarna på insatsvaror som handelsgödsel och drivmedel skapar en svårighet för svenskt jordbruk. Därför har jordbruket sedan tidigare en nedsättning på 1,93 litern och får med regeringens förslag i vårändringsbudgeten en ytterligare nedsättning på 2 kronor litern, vilket gör nästan 4 kronor litern.

Det är också viktigt att nämna de satsningar som görs för att minska importberoendet av diesel. Vi borde kunna producera mer biodrivmedel och biogas själva.

Anf. 13 JOHN WIDEGREN (M) replik:

Fru ålderspresident! Jag tolkar svaret som att Socialdemokraterna inte är redo att sänka dieselskatten i detta läge.

Det är många andra kostnader som påverkar jordbruket, och var fjärde lantbrukare säger nu att de ska minska sin produktion under 2022.

Regelkrångel leder till ökade kostnader. Beteslagstiftningen är ett exempel på det. Vidare krävs det diverse dispensansökningar för biotopskydd och annat, som att ta bort stenhögar och för grustäkter.

Den svenska köttkontrollavgiften utmärker sig i EU, och Moderaterna har i många år drivit på att för att den ska bli mer likvärdig andra EU-länders.

Det finns ett antal kostnader som vi snabbt kan ta bort eller minska. När ska vi börja, statsrådet?

Anf. 14 Statsrådet ANNA-CAREN SÄTHERBERG (S) replik:

Fru ålderspresident! Låt mig påminna om att det har gjorts en mängd förenklingar under åren. I EU:s gemensamma jordbrukspolitik görs nu också en mängd nya förenklingar just för att man vet att det är en regeltung bransch och vill se mer produktion och mindre administration.

Det gjordes också förenklingar under pandemin eftersom man inte kunde göra besök på samma sätt, och jag för därför en dialog med mina myndigheter om det är något man kan titta vidare på. Till exempel har mer blivit digitaliserat.

Regelförenklingsarbetet har alltså pågått konstant ända sedan livsmedelsstrategin kom.

Låt mig påminna ledamoten om att i Moderaternas förändringar av 2022 års budget syntes ingen skillnad på dessa områden – förutom att man valde att minska pengarna till de skogsägare som frivilligt vill skydda sin skog.

Anf. 15 STAFFAN EKLÖF (SD) replik:

Fru ålderspresident! EU-kommissionen har satt upp ett antal siffersatta mål innan man har gjort konsekvensanalyser av vilka effekterna blir för jordbruk, skogsbruk och landsbygd. Mineralgödsel ska minska med 50 procent och växtskyddsmedel likaså, 25 procent av jordbruksmarken ska odlas ekologiskt och så vidare. EU vill detaljreglera jordbruket och till och med styra vad konsumenterna ska efterfråga.

Dessa målsättningar kommer att leda till sämre ekonomi och mindre livsmedelsproduktion. Det säger inte bara jag utan även en amerikansk och en nederländsk analys. Regeringen borde åtminstone säga nej tills man får konsekvensanalyser som visar effekterna.

En skiljelinje i dagens politik verkar vara hur mycket man bryr sig om konsekvenser. Bryr sig regeringen om konsekvenser?

Anf. 16 Statsrådet ANNA-CAREN SÄTHERBERG (S) replik:

Fru ålderspresident! Det var en otroligt märklig fråga. Jag kommer ihåg när jag träffade ledamöterna i olika debatter och interpellationsdebatter och man stack upp fingret i luften och sa ”Det här behövs”, utan att man hade gjort någon konsekvensanalys, det vill säga man såg kostnadsanalysen men inte intäktsanalysen.

Det är självklart att en regering gör analyser även av konsekvenser. Om det var ledamotens uppriktiga fråga: Ja, självklart!

Anf. 17 STAFFAN EKLÖF (SD) replik:

Fru ålderspresident! Jag tackar för svaret.

Ministern säger att regeringen bryr sig om konsekvenser. I en bred mening tror jag att det är så, men när det gäller EU-arbetet är det en ordning som går från toppen och nedåt. Vi har frågan om konsekvensanalyser, och sedan har det kommit in i regeringens ståndpunkter. Men regeringen har ju inte sagt nej i Bryssel, och det är detta som är den springande punkten. Nu har vi målen, och vi måste implementera dem. Varje medlemsstat måste visa sin strategiska plan och hur man arbetar mot dessa mål, och EU-kommissionen ska godkänna planerna och följa skeendet och resultatet.

Jag omformulerar det till att regeringen i alla fall inte verkar bry sig om konsekvenser lika mycket som vi sverigedemokrater när det kommer till EU:s väldigt ambitiösa mål. Då undrar jag: Hur kommer det att gå efter valet om Socialdemokraterna ska samarbeta med Miljöpartiet igen? Hur kommer arbetet med konsekvensanalyser att fortsätta då?

Anf. 18 Statsrådet ANNA-CAREN SÄTHERBERG (S) replik:

Fru ålderspresident! Vad gäller EU-politiken och när alla länder ska samarbeta och utveckla politiken är det självfallet så att det kan vara olika saker som är bra för olika länder. Men när det gäller svensk politik vill jag påminna ledamoten om att när Sverigedemokraterna gör upp och vill förändra budgeten för 2022 ser vi inga landsbygdssatsningar och inga extrasatsningar på jordbruket, utan vi ser bara en minskning för de skogsägare som frivilligt vill skydda sin skog. Detta är något som vi verkligen råder över själva.

Anf. 19 DANIEL BÄCKSTRÖM (C) replik:

Fru ålderspresident! Vi kan konstatera att det i inläggen från partiernas företrädare är många som sagt att inga åtgärder är uteslutna utifrån det kraftigt försämrade läget för svenskt jordbruk.

I går vid Försvarsberedningens möte lyfte jag upp med försvarsministern, som är regeringens representant i överläggningarna, vilka åtgärder regeringen avser att vidta för att förstärka det civila försvaret, med fokus på primärproduktionens förutsättningar och vår försörjningstrygghet.

Frågan till landsbygdsministern är: Är landsbygdsministern beredd att samla representanter för riksdagens samtliga partier till parlamentariska samtal utifrån kostnadskrisen i svenskt jordbruk, också för att stärka vår försörjningstrygghet i ett mycket försämrat säkerhetspolitiskt läge?

Anf. 20 Statsrådet ANNA-CAREN SÄTHERBERG (S) replik:

Fru ålderspresident! När jag var i miljö- och jordbruksutskottet sa vi att vi ska se över hur vi ska samlas. Då var det inte det läge som vi har nu, och Ryssland hade inte invaderat Ukraina.

Vi hade däremot en diskussion om svensk beredskap, som vi nu bygger upp. Vi har inte haft någon vidare bra beredskap. Där är jag fortfarande helt beredd att på något sätt se till att vi involverar riksdagen och har en tät dialog, för detta är otroligt viktigt.

Anf. 21 DANIEL BÄCKSTRÖM (C) replik:

Fru ålderspresident! Det tycker jag låter lovande. Det är helt nödvändigt utifrån vad vi riskerar att få se nu i vår med en mycket lägre produktion på svensk mark och också vad detta i förlängningen kan leda till, med utslagna jordbruk. Det behövs en samling från svenskt lantbruk, och detta behöver ske parallellt med ett förstärkande av både det civila och det militära försvaret. Vi behöver minska vårt omvärldsberoende.

En fråga som hör ihop med detta och som har varit uppe i debatten är ökad produktion av inhemska bränslen för att kunna få en förnyelse och också ökad företagsamhet och stärkt ekonomi på landsbygden. Är regeringen beredd att, så som Centerpartiet föreslår, skattebefria den förnybara inblandningen i drivmedel, och avser regeringen att vidta åtgärder så att EU godkänner detta redan från den 1 juli?

Anf. 22 Statsrådet ANNA-CAREN SÄTHERBERG (S) replik:

Fru ålderspresident! Det är som ledamoten säger. Vi måste minska vårt beroende, speciellt när det gäller de insatsvaror där vi i stället är beroende av till exempel Saudiarabien eller av Ryssland, vare sig det gäller naturgas eller Rosatom och uran till kärnkraft. Detta beroende måste minska.

Om jag inte minns fel har finansministern redan lämnat in en notifikation till EU om skattebefrielse på biodrivmedel. Om jag har fel ber jag om ursäkt, men det är så jag har uppfattat det.

Anf. 23 MAGNUS OSCARSSON (KD) replik:

Fru ålderspresident! I år fyller livsmedelsstrategin fem år. Intentionen i den är att lönsamheten ska öka och att det ska bli mer självförsörjning av livsmedel, regelförenklingar med mera. Med facit i hand ser vi att det är precis tvärtom. Vi ser att lönsamheten har sjunkit i rasande fart, att ingen

har mött regelförenklingar och att livsmedelsberedskapen är under 50 procent.

Som jag inledde med förut skulle jag, om jag var minister, vara riktigt oroad över att jordbrukarna upplever det precis så som jag läste upp. Ministern sa i sitt anförande att regeringen arbetar långsiktigt med dessa frågor. Min fråga är: Är det detta som ministern menar med långsiktighet – att det har tagit fem år och att ingen märker något av det?

Anf. 24 Statsrådet ANNA-CAREN SÄTHERBERG (S) replik:

Fru ålderspresident! Livsmedelsberedskapen och livsmedelskedjan ser vi, som jag beskrev, inga problem med nu. Däremot tittar vi naturligtvis på självförsörjningsförmågan.

Under den period som ledamoten tog upp har vi i regeringen hanterat en mjölkkras och gett pengar där. Vi har hanterat torkan och gett stöd där. Nu satsar vi igen, för nu är insatsvarorna dyra för det svenska jordbruket. Ingen ska tro att en socialdemokratiskt ledd regering inte i nuläget hela tiden försöker jobba för det svenska jordbruket. Man måste även se det långsiktigt så att vi får till den konkurrenskraft och den lönsamhet på gårdsnivå och i hela livsmedelskedjan som vi vill ha.

Anf. 25 MAGNUS OSCARSSON (KD) replik:

Fru ålderspresident! Tack för svaret, ministern!

Det är precis detta som jag tror att många som lyssnar på detta tänker. Man får alltså bidrag och stöd när det är kristider. De jordbrukare jag träffar säger att exempelvis den nödmiljard som nu ges är bättre än inget men att det inte är så de vill ha det. De vill ha något som är på riktigt så att de ser att det fungerar över tid.

Det går inte att hela tiden pytsa ut ett bidrag här och ett bidrag där, utan här måste det vara något rejält. Det är därför vi kristdemokrater vill sänka reduktionsplikten och därmed sänka dieselpriiset vid pump med 3 kronor. Vi tror att något som faktiskt gör skillnad över tid är att se problemet och göra något åt det.

Anf. 26 Statsrådet ANNA-CAREN SÄTHERBERG (S) replik:

Fru ålderspresident och ledamoten! Jag har inte hört Kristdemokraterna säga att vi ska sänka priset med 3 kronor för resten av framtiden, utan det verkar också vara en nödtåtgärd – fast en kristdemokratisk nödtåtgärd i så fall – för att just sänka reduktionsplikten. Detta finns nu hos Energimyndigheten för kontroll av hur det slår.

Men vi ska också veta att vi inte kommer att klara oss utan en omställning. Vi kommer inte att klara oss om vi inte producerar mer biogas och mer biodrivmedel och ser till vi får ett konkurrenskraftigt jordbruk som inte har de dyraste av insatsvaror utan i stället kan sänka sina kostnader och samtidigt bli mer hållbart och klimatmässigt smartare. Och det vill näringen! De har själva satt upp som mål att vara fossilfria 2030, och därför är det viktigt att vi leder och hjälper till med omställningen i stället för att stjälpa den vilja som branschen har.

Anf. 27 JAKOB OLOFSGÅRD (L) replik:

Fru ålderspresident! Jag fortsätter på ämnet förnybara bränslen. Ja, vi har en krismiljard som är avsatt till detta.

Jag har en fråga till statsrådet. Innan jag gick upp här i talarstolen kostade HVO-diesel 28,80. Kommer de här stöden att kunna gå till dem som har valt att börja ställa om? Priset är alltså 28,80 och på väg upp mot 30 kronor.

Ingår det? Och om det inte ingår – varför?

Anf. 28 Statsrådet ANNA-CAREN SÄTHERBERG (S) replik:

Fru ålderspresident! För att få ut stödet så fort som möjligt hade vi en diskussion med branschen om vad man kan göra och var det redan fanns stödförordningar som man kunde använda sig av.

Eftersom man redan har en dieselnedläggning på 1,93 var det detta vi valde att lägga 700 miljoner på. Men vi lade också 300 miljoner på de sektorer inom jordbruket som har det tuffast, det vill säga växthus-, fjäderfä- och grissektorn.

Anf. 29 JAKOB OLOFSGÅRD (L) replik:

Fru ålderspresident! Tack, statsrådet, för svaret, även om jag förstod att detta alltså inte ingick! Det är mycket beklagligt.

Elkostnaderna är på väg upp, och de kommer att fortsätta att vara höga över tid. Att kunna sänka punktskatten på el vore en mycket bra åtgärd för våra gröna näringar. Punktskatter har man på alkohol och tobak, inte på fossilfri energi.

Är det någonting som ni kan ta med er och ändå försöka överväga?

Anf. 30 Statsrådet ANNA-CAREN SÄTHERBERG (S) replik:

Fru ålderspresident! Just nu har vi en situation i Europa som kommer att påverka oss på väldigt många sätt. Vi ser hur insatsvaror som energi, drivmedel och handelsgödsel redan har ökat ordentligt i pris. Men vi kan nog också förvänta oss att i och med att dessa insatsvaror har ökat i pris kommer också livsmedlen, det vi handlar, att öka i pris.

Med det sagt: Vi följer situationen noga, och vi måste ha olika scenarier för och bedömningar av om krisen blir lång och djup eller hur det kommer att se ut.

Anf. 31 MARIA GARDFJELL (MP) replik:

Fru ålderspresident och landsbygdsministern! Regeringens stödmiljard är välkommen, men från Miljöpartiets sida skulle vi helst se att man inte använde metoden att subventionera fossil energi.

Utredningen om fossiloberoende jordbruk har kommit med ett förslag om att ersätta den här typen av stödform med ett generellt jordbrukarstöd.

Jag skulle vilja fråga landsbygdsministern om det inte är lämpligt att redan nu gå till EU och fråga om man kan få tillåtelse att använda ett jordbrukaravdrag som en modell och få det godkänt enligt statsstödsreglerna.

Anf. 32 Statsrådet ANNA-CAREN SÄTHERBERG (S) replik:

Fru ålderspresident! I utredningen om det fossilfria jordbruket fanns många bra förslag. Jordbruksavdraget var ett sådant, där man i stället för

att få dieselnedsättningen får stöd för att kunna satsa på att ställa om och göra annat. Det fanns också biopremie och många andra saker.

Alla dessa förslag har vi just haft ute på remiss, och vi behandlar dem nu i Regeringskansliet. Vi jobbar intensivt även med denna fråga, men vi har alltså precis nyss fått remissvaren på utredningen.

Anf. 33 MARIA GARDFJELL (MP) replik:

Fru ålderspresident! Jag vill också ställa en annan fråga som kopplar till stödmiljarden.

När vi hade torkstödet fanns det många lantbrukare som inte omfattades av det. Det gäller alla fårbönder med 60 får och färre, små lantbruk och småbrukare. De är väldigt viktiga för rikets säkerhet och för att minska sårbarheten i jordbrukssektorn.

Kommer de här småbrukarna också att kunna få tillgång till stödet?

Anf. 34 Statsrådet ANNA-CAREN SÄTHERBERG (S) replik:

Fru ålderspresident! I går gav regeringen uppdraget till Jordbruksverket att titta på stöden och på hur de ska utformas till de sektorer som jag nämnde. Det gäller dem som enligt Jordbruksverket har den största problematiken just nu: växthusföretagen, grissektorn och fjäderfäsektorn. Jordbruksverket ska nu komma tillbaka till oss och berätta hur stöden ska se ut för att träffa rätt.

Det handlar även om dieselstödet och nedsättningen på det i förhållande till hur behovet ser ut för jordbruket just av diesel. Men vi försöker också lägga 300 miljoner till de sektorer som just nu har det mest besvärligt.

Anf. 35 JOHN WIDEGREN (M):

Fru ålderspresident! Livsmedelsstrategin är fem år. Det är hög tid att den får en revidering; åtminstone måste vi börja med att utvärdera vad den faktiskt har lett till. Har vi klarat att nå de mål som vi satte upp i livsmedelsstrategin? Det korta svaret är: Nej, det har vi inte. Därför behövs en utvärdering och en revidering av livsmedelsstrategin.

Det läge vi befinner oss i nu är, som många har lyft, krisartat både i världen på grund av krig och i Sverige på grund av den svenska livsmedelsproduktionen.

Krisstöd är en sak. Vi tycker inte att det är en åtgärd som vi ska behöva vidta varenda gång det krisar till sig, utan vi behöver ha långsiktigt bra spelregler. Från Moderaternas sida tycker vi att sänkta bränsleskatter absolut är ett viktigt första steg. Moderaterna är de som har föreslagit mest skattesänkning på bränslena.

Därmed inte sagt att vi är emot de förslag som lyfts fram i utredningen om ett fossilfritt jordbruk – absolut inte. Men vi är ju inte där! Vi har inte förslagen på plats. Vi behöver vidta åtgärder nu, och nu är jordbruket beroende av diesel som drivmedel.

Vi vill få till en regel- och förenklingskommission för att minska byråkrati i jordbruket. Det är inte någon liten kommission som ska sitta i ett år och titta, och sedan är det bra. Det här ska vara något som långsiktigt över åren jobbar med regel- och förenklaringsarbete kontinuerligt för svenskt jordbruk.

Vi behöver få en ordentlig översyn och revidering av miljöbalken. Det finns ett antal åtgärder där som är bekymmersamma för jordbruket och som vi behöver revidera. Vi behöver få ett tydligare och mer främjande arbete i regleringsbrev gentemot våra myndigheter. Myndigheterna ska jobba med jordbruket, inte mot det.

I detta anförande instämde Staffan Eklöf (SD).

Anf. 36 Statsrådet ANNA-CAREN SÄTHERBERG (S) replik:

Fru ålderspresident! Vi behöver ett starkt och konkurrenskraftigt jordbruk. Ledamoten sa att en del han ville göra var att starta en kommission. Jag tänker då på Moderaterna och på överenskommelser. Det är inte så lätt för moderater att klara av att hålla ingångna överenskommelser om långsiktiga spelregler. Jag satt i Parlamentariska landsbygdskommittén, och dagen efter att vi hade lämnat vårt förslag sa Moderaterna nej till reseavdrag som skulle gynna landsbygden. Jag tänker också på energiöverenskommelsen och överenskommelserna om migration och försvar.

Vad menar ledamoten att en ny kommission skulle leda till? Och menar ledamoten att Moderaterna kommer att orka sitta kvar i en sådan?

Anf. 37 JOHN WIDEGREN (M) replik:

Fru ålderspresident! Tanken från vår sida med en regel- och förenklingskommission i det här läget var egentligen inte att den skulle vara politiskt tillsatt. Vi vill ha en regel- och förenklingskommission där näringen sitter representerad tillsammans med Jordbruksverket och jobbar kontinuerligt. Vi har avsatt budgetmedel till den i vår budget under några år nu, för det är någonting som ska finnas hela tiden och jobba med att titta på regler och förenklningar hela tiden.

Vi är otroligt duktiga – det vet vi alla här inne – på att implementera till exempel olika regler som kommer från EU på värsta tänkbara sätt. Har vi då en regel- och förenklingskommission som jobbar kontinuerligt med att möta dem och göra det på bästa sätt implementerar vi dem också på ett för näringen väldigt bra sätt som inte innebär belastningar. Det var tanken med vår regel- och förenklingskommission.

Anf. 38 Statsrådet ANNA-CAREN SÄTHERBERG (S) replik:

Fru ålderspresident! Regeringen jobbar definitivt med förenklningar, och vi behöver definitivt fokusera på regelförenklningar. Mycket sker nu i den långsiktiga strategiska planen och den gemensamma jordbrukspolitiken.

Men om det fanns avsatta pengar, var hittar jag dem i budgeten för 2022 där Moderaterna, Kristdemokraterna och Sverigedemokraterna ändå gjorde förändringar?

Anf. 39 JOHN WIDEGREN (M) replik:

Fru ålderspresident! Jag tackar statsrådet för frågorna.

Det var i Moderaternas förslag till budget innan budgeten förhandlades som denna satsning fanns med. Den finns inte med i den förhandlade budgeten. Det är ett kort och enkelt svar.

Däremot kommer Moderaterna i en regeringssituation, förhoppningsvis, efter höstens val att driva på för detta. Jag är alldeles övertygad om att de partier som vi har en tanke om att samarbeta med efter valet kommer att vara positivt inställda till det här arbetet.

Anf. 40 MARIA GARDFJELL (MP) replik:

Fru ålderspresident! När man lyssnar på Moderaterna hör man ofta att vi ska stärka konkurrenskraften för jordbruket. Som miljöpartist är jag förespråkare för en ökad lönsamhet för de svenska jordbrukarna, men konkurrenskraft handlar trots allt om att producera maten där det är som billigast. Det skapar en stor världsmarknad för livsmedel som i sin tur skapar otroligt stora sårbarheter och stora beroenden. Vi ser nu ett stort beroende för svenskt jordbruk av diesel, foder, handelsgödsel, kemikalier, maskiner och så vidare.

Är verkligen stärkt konkurrenskraft ett mantra för Moderaterna i nästa livsmedelsstrategi?

Anf. 41 JOHN WIDEGREN (M) replik:

Fru ålderspresident! Detta är faktiskt ett intressant resonemang. Stärkt konkurrenskraft kan man se på väldigt många olika sätt. Ur moderat synvinkel är stärkt konkurrenskraft möjlighet att ge en ökad lönsamhet och därmed en ökad produktion inom gränserna. Det innebär också en ökad säkerhet för Sverige att vi kan ha en hög produktion.

Om konkurrenskraft handlar om att producera så billiga livsmedel som möjligt är svaret ja. Marknaden vill ha billiga livsmedel, och vi har drivit på för det under lång tid i Sverige med storleksrationalisering. Vi är också duktiga på att producera bulk. Svenska jordbrukare uppvisar bland världens bästa produktionsresultat när det kommer till jordbruksprodukter, men vi har bland de lägsta lönsamheterna i hela världen på grund av politiska pålagor. Det är där vi behöver göra förändringarna, och det är det som stärker konkurrenskraften.

Anf. 42 MARIA GARDFJELL (MP) replik:

Fru ålderspresident! Jag hade i mitt anförande en inledning om att vi inte ska stödja energiimport från Ryssland eftersom det göder Putins krigskassa. Hur ser Moderaterna på frågan om att stoppa importen av diesel och handelsgödsel från Ryssland?

Anf. 43 JOHN WIDEGREN (M) replik:

Fru ålderspresident! Vad gäller mineralgödsel hade vi i princip ingen import från Ryssland redan innan kriget utbröt. Vi är inte stora köpare av rysk mineralgödsel. Vår mineralgödsel kommer från EU.

Däremot finns det i Ryssland och Belarus stora fyndigheter av exempelvis kalium, som det finns ett stort europeiskt behov av till de europeiska gödselbrukarna. Där finns såklart en sårbarhet. Men redan innan kriget bröt ut valde Yara, den stora gödseltillverkaren i EU som Sverige handlar från, att säga nej till kalium från Belarus, till exempel.

Det är samma sak med olja. Vad jag förstår har även de svenska oljeinköparna minskat kraftigt på inköpen av olja från Ryssland.

Jag ser alltså inte de här två frågorna som de stora problemen att lösa ut just nu.

Anf. 44 STAFFAN EKLÖF (SD):

Fru ålderspresident! Som jag sa i mitt första inlägg är jordbruket i behov av långsiktigt goda villkor. Minskat krångel är en del av det. Krånglet kostar tid, pengar och motivation, och vi måste hålla det nere så mycket vi kan.

EU:s nya, ambitiösa målsättningar, som Sverige inte har sagt nej till, kommer naturligtvis att landa i detaljregleringar och lagkrav på det ena eller andra sättet. Det gör att en lantbrukare som är både växtodlare och mjölkproducent får ännu fler lagkrav än de 450 som den har i dag. Kan det inte räcka med 450, frågar jag.

Förutom att Sverige måste agera annorlunda i EU, som jag sagt, måste vi ta itu med krånglet på hemmaplan. Röda och blå regeringar har också försökt. Jag har sett det på nära håll när jag jobbat på Jordbruksverket. Resultaten har dock varit ganska magra.

Felet då var att fokusera på det som krånglas till hos myndigheterna. Det är förvisso viktigt, men det stora krånglet är vi politiker skyldiga till. Det kommer ur politiska ambitioner.

Sverigedemokraterna vill upprätta en rutin för en löpande översyn av befintliga regler inom de gröna näringarna med syftet att hitta regler och politiska motiv som inte är effektiva och som man kan överväga att slopa.

Det är även viktigt att förmå samtliga myndigheter att nära följa förvaltningslagen. Den innehåller många bitar som är viktiga för att säkerställa verksamhetsutövarens rättssäkerhet.

Vi vill ha återinfört tjänstemannaansvar, och vi vill ställa lagkrav på att tillsynspersonal ska ha förståelse för den näring de ska bedriva tillsyn över. Det sista är viktigt för att tillsynspersonal ska göra korrekta bedömningar och fatta realistiska beslut. Det är också centralt att proportionalitetsprincipen i förvaltningslagen ska kunna följas.

Jag vill understryka att väl fungerande myndigheter är en stor tillgång för nationen. Det handlar om att rätta till det som inte fungerar i dag.

Det är viktigt med flexibilitet för lantbrukaren. Den gör att man kan uppfylla det som samhället vill på ett sätt som passar ens egen verksamhet, och då blir det färre målkonflikter.

Anf. 45 DANIEL BÄCKSTRÖM (C) replik:

Fru ålderspresident! Det är många olika frågor som i det här läget påverkar Sveriges försörjningsberedskap och också svenskt jordbruk framöver. Vi delar oftast den långsiktiga målbilden om att konkurrenskraften måste stärkas och livsmedelsproduktionen måste ökas.

Nu finns det oerhört mycket starkare skäl till det, och det är Rysslands mycket hotfulla uttryckssätt, militära aggressioner och fruktansvärda krig i Ukraina. Att då göra ett omtag både för svensk beredskap och för livsmedelspolitiken känns angeläget för att minska sårbarheten och stärka vår säkerhet.

Om Sverigedemokraterna inte avser att öka den inhemska produktionen av drivmedel, på vilket sätt ser ledamoten att import från Ryssland av fossila bränslen löser framtida säkerhetsutmaningar?

Anf. 46 STAFFAN EKLÖF (SD) replik:

Fru ålderspresident! Tack för frågan, Daniel Bäckström!

I dag när vi använder biodrivmedel importerar vi mellan 80 och 90 procent. Man ska alltså inte tro att det med automatik kommer att bli inhemska alternativ om vi övergår till biodrivmedel.

Vad man kan göra är två saker. Det ena sättet är att man kan ge ett stöd för inhemsk produktion. Det är vi inte kategoriskt emot. En sak man då måste överväga är att svenskt jordbruk blir mer stödberoende, vilket har negativa effekter.

Det andra tillvägagångssättet är att öka insatserna till forskning och utveckling för att få ett teknikgenombrott så att den inhemska produktionen av biodrivmedel blir billigare och konkurrenskraftig, för det handlar om att produktionskostnaderna är för höga i dag. Det kommer man tillfälligt runt med stöd, men det kommer också att gälla efter 2030, så man måste tänka sig ett långsiktigt stöd om man bygger det på stöd, och det är inte bra.

Anf. 47 DANIEL BÄCKSTRÖM (C) replik:

Fru ålderspresident! Reduktionsplikten har väldigt viktiga långsiktiga syften. Centerpartiet vill skattebefria den låginblandning som sker nu och som börjar bli allt högre. De 30 procenten med skattebefrielse skulle motsvara ungefär 1 krona och 10 öre per liter. Därutöver står vi bakom den ansökan som regeringen har skickat in om fortsatta skattebefrielser på höginblandade bränslen.

I takt med att inblandningen ökar växer också vår motståndskraft, och vi minskar vårt omvärldsberoende och vår import. Att i det läget fortsätta främja utländska fossila bränslen – att det är det vi ska basera vår infrastruktur på – när vi behöver energi, som Sverigedemokraterna uttalar, är både farligt och ej hållbart.

På vilket sätt kommer Sverigedemokraterna i praktiken att främja omställning, minskat omvärldsberoende och ökad inhemsk produktion av bränslen i närtid?

Anf. 48 STAFFAN EKLÖF (SD) replik:

Fru ålderspresident! Vi måste göra allting med realism. Vi måste först erkänna att dagens situation innebär att Sverige använder mer än dubbelt så mycket biodrivmedel vid inblandning än något annat EU-land.

Sverige dammsuger marknaden på biodrivmedel. Vad innebär då det? Jo, det innebär att det redan i dag är en stor efterfrågan men att utbudet är begränsat, vilket driver upp priserna. Men vad händer då om vi skärper våra ambitioner utan att se till att den inhemska produktionen blir billig nog i ett läge då andra EU-stater är både tvingade och vill höja sin biodrivmedelanvändning? Jo, efterfrågan kommer mycket att överstiga utbudet, vilket gör att priset kommer att sticka upp i taket.

Att göra sig beroende av biodrivmedel kan komma att bli besvärligt om man inte gör det på ett förnuftigt sätt, för det är väldigt oförutsägbart var priset landar. Vi vill inte låsa in Sveriges lantbrukare i en sådan situation. Vi vill att det ska råda ett fritt val för Sveriges lantbrukare. Vill de ställa om är det jättebra, och då ska vi försöka ge stöd för det på något sätt, och vill de det inte ska de få fortsätta som de gör i dag.

Anf. 49 DANIEL BÄCKSTRÖM (C):

Fru ålderspresident! För Centerpartiet är det en given koppling mellan säkerhetspolitik och en stärkt primärproduktion. Vi har arbetat för, och kommer att fortsätta arbeta för, att se de här sambanden men också vidta åtgärder så att vi ökar vår försörjningstrygghet och minskar vårt beroende av såväl insatsvaror som energi från utlandet.

Centerpartiet har presenterat flera förslag för att stärka landsbygdens och jordbrukets förutsättningar när det handlar om energi. Det innebär 2,7 miljarder för att sänka skatten på den förnybara inblandningen. Det handlar om 2022 års nivå, och i takt med att inblandningen av förnybara bränslen ökar blir det en större effekt för bränslena när det handlar om pris. Det är viktigt i ett längre perspektiv, också utifrån det beslut som nu ligger om att det här ska öka gradvis.

Givetvis är det också oerhört angeläget att få fart på den inhemska produktionen. Därför måste staten satsa nu för att få igång mer produktion och ge en tydlig signal till de investerare som faktiskt står och överväger här och nu om de vågar investera i Sverige. Det handlar om stora raffinaderier som håller på att ställa om till förnybar produktion. Det handlar om Östergötland och om andra delar av Sverige som faktiskt nu i dagarna vill gå vidare.

Att i det läget, med säkerhetshoten och vårt importberoende som är en säkerhetsrisk, inte medverka till dessa stora satsningar är inte hållbart vare sig i ett säkerhetsperspektiv eller för jordbruket.

Vi behöver genomföra stora satsningar nu för att få fram nationellt producerade förnybara och hållbara bränslen som med mer forskning kan utvecklas till att fungera för våra fordon.

Anf. 50 TONY HADDOU (V):

Fru ålderspresident! En annan viktig del i den gröna omställningen som jag talade om tidigare är satsningar på en hållbar livsmedelsproduktion. Här är vi helt eniga om att vi måste trygga livsmedel och självförsörjning, vilket har tagits upp här i debatten i dag.

En ökad självförsörjningsgrad skulle göra oss bättre rustade vid kriser och extremväder och minska vårt importberoende. Stora delar av den mat och energi som vi konsumerar kommer från landsbygden också här i Sverige, men samtidigt blir det svårare att bygga ett bra liv när service och välfärd koncentreras alltmer till storstäderna.

Det här behöver gå ihop med den ekonomiska politiken i stort.

Anf. 51 MAGNUS OSCARSSON (KD):

Fru ålderspresident! Vi ser i dag hur bränslepriset är enormt högt. Det är snart uppe i 25 kronor per liter vid pump. Prischocken hänger naturligtvis samman med Rysslands invasion av Ukraina, men merparten av vår drivmedelskostnad är faktiskt beslutad här i Sveriges riksdag.

Vi kristdemokrater föreslog tidigare i vintras att kravet på att spä ut dieseln och även bensinen med biodrivmedel skulle sänkas. Regeringens mål är att Sverige ska ha fyra gånger högre inblandning än EU kräver. Att Sverige har det dyraste priset beror alltså inte på kriget i Ukraina. Det beror på att en majoritet i riksdagen vill ha det på det sättet.

Fru ålderspresident! När omvärlden ser ut som den gör, med krig i Europa, måste vi se drivmedelskostnaden som en del av Sveriges säker-

hetspolitik. Den dyra utspädningen av vårt bränsle är en sanktion mot vår egen ekonomi. Det slår mot enskilda människor och familjer. Det slår mot transportnäringen. Det slår mot vårt skogsbruk. Det slår också mot vårt jordbruk och därmed vår egen matproduktion.

Vi kräver att regeringen omedelbart lägger fram förslag om minskad utspädning av diesel. Ett vidsträckt och glesbefolkat land, vilket Sverige faktiskt är, kan inte och ska inte ha världens dyraste diesel.

Vi kristdemokrater har föreslagit en minskning av reduktionsplikten så att dieselpriiset sjunker med 3 kronor vid tankstället.

I detta anförande instämde Staffan Eklöf (SD).

Anf. 52 DANIEL BÄCKSTRÖM (C) replik:

Fru ålderspresident! Jag vill tacka Magnus Oscarsson för möjligheten att ha den här debatten i dag. Det är oerhört angeläget.

Min fråga till Kristdemokraternas företrädare är om ni kan beskriva mer i detalj hur ni har kommit fram till att reduktionen till 14 procents nivå motsvarar 3 kronor i skattesänkning. Enligt de källor jag har lyssnat till handlar det om någonstans runt 8–12 öre per procentenhet. Det vore intressant att få se i praktiken vad den sänkning som Kristdemokraterna föreslår skulle ge i kronor. Hur kommer ni fram till den exakta nivån, 3 kronor i skattesänkning, kopplat till den föreslagna nivån på reduktionen som ni framhärdar med?

Anf. 53 MAGNUS OSCARSSON (KD) replik:

Fru ålderspresident! Tack för dina frågor, Daniel Bäckström!

Det är uträknat av ekonomerna och utifrån det som man kan följa. Vi vet alltså att den här sänkningen i kronor kommer att stämma.

Faktum är att vår reduktionsplikt i dag är 30,5. Regeringen och Centerpartiet vill upp till 66 procent. Vi vet alltså att priset bara kommer att öka. Vid pump är det i dag 25 kronor.

Det är anmärkningsvärt att Centern inte vill vara med på att sänka drivmedelspriset på det sätt som vi önskar. Sänkningen med 3 kronor skulle göra skillnad för människor där både ledamoten och jag bor, på landsbygden, och faktiskt sänka deras kostnader vid pumpen.

Anf. 54 DANIEL BÄCKSTRÖM (C) replik:

Fru ålderspresident! I utskottsinitiativet som Kristdemokraterna har lagt fram föreslår man en tillbakagång till en nivå på 14 procent. Då är det intressant att få veta vad mellanskillnaden på dryga 16 procent motsvarar per procentenhet, eftersom ni kommer fram till en sänkning på 3 kronor av dieselpriiset. Jag vill ändå att ledamoten Oscarsson ska redovisa i detalj hur den framräkningen går till, utifrån att det är ett skarpt förslag som Kristdemokraterna driver.

Världsmarknadspriset har gått upp med drygt 20 procent den senaste veckan sedan kriget bröt ut i Ukraina. Det är oerhört tufft för den gröna näringen. Jag håller med om det. Men samtidigt är vi i ett läge där vi behöver öka den inhemska produktionen av förnybara bränslen. Med Centerterns förslag om att skattebefria den förnybara inblandningen blir det en successiv priseffekt som gynnar även landsbygden.

Jag frågar än en gång: Hur har Magnus Oscarsson räknat för att komma fram till de 3 kronorna?

Prot. 2021/22:79
4 mars

*Särskild debatt om
den ekonomiska
situationen inom de
gröna näringarna*

Anf. 55 MAGNUS OSCARSSON (KD) replik:

Fru ålderspresident! Tack än en gång för dina jättebra frågor, Daniel Bäckström!

Jag ska ge ledamoten allt det senare. Jag har inte med mig en exakt uppställning över hur det är uträknat, men det ska vi gärna ge ledamoten. Då kanske Centerpartiet hänger med. Det är nämligen precis det vi önskar, att Centerpartiet tar ansvar och går med på detta.

Att vi gör mer biodrivmedel är jätteviktigt. Men faktum är att vi i dag köper in 85 procent av det. Och var köper vi det från? Jo, vi köper det utifrån, från Brasilien och Indonesien. Är det särskilt fantastiskt? Är vi duktiga och fantastiska i Sverige, och kan vi säga att vi är bäst i världen när vi köper från länder som vi kanske inte borde köpa från?

Mer inhemsk produktion är jättebra. Men ett pris som är 3 kronor lägre vid pump tycker vi är jättespositivt. Det borde Centern också vara med på.

Anf. 56 JAKOB OLOFSGÅRD (L):

Fru ålderspresident! Jag vet inte när landsbygdsministern senast besökte en lantbrukare, men jag gjorde det nu i februari månad. Jag besökte en familj på Gotland. De låg sömnlösa över elräkningen. De undrade om det var värt att kämpa vidare, att föra det vidare för barnens skull. De kände inte att de hann med familjen. Och på grund av elräkningen hade de inte råd att anställa någon. De funderade nu på att lägga ned och i stället syssla med att roa Stockholmsturisterna på ön.

Jag ställde tidigare en fråga om elskatten till statsrådet. Det är svårt att greppa att man inte uttrycker en större vilja att sänka elskatten. Det skulle skapa ett mer långsiktigt och mer gynnsamt klimat för våra gröna näringar. För växthusodlarna och för lantbrukarna är el och bränsle två stora delar.

Tänk om regeringen hade kämpat i alla fall lite för att behålla några reaktorer. De hade suttit väldigt fint just nu, i tider av kris.

Den som inte har sänkt temperaturen i vinter och som har låtit bli att vara sparsam ska nu få en rejäl slant i plånboken, och den kommer lagom till valet.

Ja, det finns en krismiljard. Men det var före kriget. De pengarna räcker dessutom knappt till att täcka bränslekostnaderna.

Det Sverige behöver allra mest är en ny regering. Det är dags för dessa sju magra år att följas av minst sju feta år med en ny, liberal regering.

Anf. 57 MARIA GARDFJELL (MP):

Fru ålderspresident! Stöd till lantbruket är nödvändigt, men Miljöpartiet kommer aldrig att förespråka utformningar som bidrar till att låsa fast lantbruket i ett fossilberoende. Stödet får inte heller bidra till ökad strukturrationalisering med utslagning av små och medelstora lantbruk. Vi tycker att det är fel att regeringen i det här läget prioriterar stödet till industriella fjäderfäproducenter i stället för till mjölkgårdarna. Vi måste öka självförsörjningen i Sverige och i EU.

Förutom krisstödet här och nu måste vi agera resolut och snabbt och förstärka satsningarna på energiomställningen i lantbruket, för att minska sårbarheten och klara klimatomställningen. Vi vill ge klimatklivsstöd till

ökad energieffektivisering, öka investeringsstödet så att alla lantbrukare kan producera sina egna rena och förnybara energilösningar och satsa på biogas, solvärme och solceller på alla lantbruk i hela Sverige.

Industriklivet kan bidra till att både Sverige och EU satsar på mer fosforfri handelsgödsel. Nu när vi måste minska beroendet av handelsgödsel är omställning till ekologiskt jordbruk en strategisk möjlighet.

Vi vill värna ett livskraftigt svenskt lantbruk i hela landet. Även småbrukare och lantbrukare med får och mjölkkor, som får beta och hålla landskapet öppet, måste prioriteras. Det handlar inte bara om primärproduktionen, utan också svensk livsmedelsindustri, restaurangnäring, handel och svenska konsumenter behöver stärka det svenska lantbruket.

Anf. 58 JOHN WIDEGREN (M) replik:

Fru ålderspresident! Tack, Maria Gardfjell, för inspel i debatten!

Det är många gånger svårt att förstå Miljöpartiets resonemang. Man talar om hur man vill göra ditten och datten men har egentligen inte några konkreta verktyg. Miljöpartiet talar ofta om att vi behöver ställa om till ett mer hållbart jordbruk. Är det svenska jordbruket inte ganska hållbart i dag i jämförelse med övriga världen? Det är min första fråga.

Man talar ofta om att vi behöver odla mer ekologiskt. Hur kommer det att leda till ökad produktion i Sverige? Hur kommer det att leda upp till livsmedelsstrategins mål om en ökad produktion? Vilka verktyg har Miljöpartiet för att öka produktionen i Sverige?

Anf. 59 MARIA GARDFJELL (MP) replik:

Fru ålderspresident! Miljöpartiet har en lång rad verktyg för att stärka det svenska lantbruket, inte minst inom klimatområdet. Satsningarna på Klimatklivet och Industriklivet kommer att kunna hjälpa till för att göra svenskt lantbruk oberoende av fossil energi och klara klimatutmaningen. De satsningar som vi föreslår och som vi har lagt fram i finansutskottet handlar om att stärka investeringsmöjligheten för det svenska lantbruket att själv producera ren energi.

Det ekologiska lantbruket är starkt i Sverige och har varit det under många år. Vi har många goda lantbrukare som producerar mycket ekologiska livsmedel.

Anf. 60 JOHN WIDEGREN (M) replik:

Fru ålderspresident! Jag fick egentligen inte svar på hur vi ska öka produktionen av livsmedel i Sverige. Miljöpartiet talar i stället om att stärka jordbruket. Men jag vill veta hur man vill öka produktionen av livsmedel.

Miljöpartiet talar väldigt ofta om diverse subventioner hit och dit och för det ena och det andra, men vi måste stärka jordbruket i grunden utan subventioner och krispaket. Det är dit vi måste komma. Inom jordbruket säger folk själva att de vill ställa om. De vill absolut minska sitt fossilberoende. Men vi kan inte gå fram mot framtiden med noll i lönsamhet i dag för då kommer inga jordbrukare att klara omställningen. Vi måste stärka lönsamheten nu så att vi kan komma vidare i resan framåt för att minska fossilberoendet.

I dag kan man minska fossilberoendet väldigt mycket i tillverkningen av exempelvis mineralgödsel. Det är bra för mineralgödsel ökar ju skördarna.

Anf. 61 MARIA GARDFJELL (MP) replik:

Fru ålderspresident! Miljöpartiet är ett av de partier i Sveriges riksdag som driver på för att vi ska få ökad självförsörjningsgrad av livsmedel i Sverige. Om vi går från 50 procent till 80 procent kommer produktionen självklart att öka.

Det är också självklart att de lantbrukare i Sverige som satsar på ekologisk produktion är duktiga. De har en hög produktion och siktar in sina produkter att nå en marknad.

Vi i Miljöpartiet har drivit på för att Sverige ska få en ursprungsmärkning på kött och fisk i svenska restauranger. Detta kommer att leda till att produktion och konsumtion av svensk mat i Sverige också stärks.

Anf. 62 MAGNUS OSCARSSON (KD) replik:

Fru ålderspresident! Tack, ledamoten, för ditt anförande!

Ledamoten och miljöpartister runt om i landet talar mycket om att ge stöd. Det är stöd hit och stöd dit. Det tog även ledamoten Widegren upp. När jag är ute och talar med jordbrukare säger många: Men fattar ni inte? Ge oss inte stöd! Ge oss i stället några rejäla åtgärder som gör skillnad för oss på gårdsnivå! Vi vill samla i ladorna för vi vet att det kommer kriser nu och då, men ni ger oss lite stöd här och lite stöd där. Ge oss i stället något rejält som kan bli något!

Jag vill därför fråga ledamoten om det är så de tänker, det vill säga att man bara kan slänga iväg lite stöd hit och dit. Ge dem rejäla åtgärder! Det har vi. Jag önskar att även Miljöpartiet förstod det här.

Anf. 63 MARIA GARDFJELL (MP) replik:

Fru ålderspresident! Miljöpartiet är det enda parti i Sveriges riksdag som vill avveckla stöden till jordbruket och ersätta dem med ersättningar, såsom miljöersättningar och ersättningar för ett aktivt klimatarbete. Ändå står Magnus Oscarsson här och anklagar Miljöpartiet för att vilja pytsa ut stöd.

Vi vill göra investeringar i svenskt jordbruk så att det blir fossiloberoende. Men Magnus Oscarsson vill avsluta och hämma utvecklingen av biobränslen i Sverige. Han vill öka klimatutsläppen med nästan 25 procent genom förslaget som innebär att man sumpar chanserna för ett bränslebyte. Det är inte klimatpolitik. Det är att spela Putin i händerna.

Anf. 64 MAGNUS OSCARSSON (KD) replik:

Fru ålderspresident! Tack, Maria Gardfjell, för ditt svar!

Så här är det: i dag köper vi in ungefär 85 procent från länder som Brasilien och Indonesien. Där fungerar det väl inte speciellt bra för miljön. Vi tycker inte att det här är särskilt positivt. Vi vill absolut ha mer inhemsk produktion. Det är vi helt hundra på. Men i dag köps det in väldigt mycket.

Jag vill passa på att tacka alla för dagens debatt. Det har varit jättestressant att få diskutera med regeringen och andra partier om vad vi tycker ska förändras i svensk jordbrukspolitik. Vi ser ju att något behövs som gör skillnad i det läge som råder. Stort tack till alla som var med!

Prot. 2021/22:79
4 mars

*Särskild debatt om
den ekonomiska
situationen inom de
gröna näringarna*

Anf. 65 MARIA GARDFJELL (MP) replik:

Fru ålderspresident! Miljö- och jordbruksutskottet besökte Piteå och Sunpine, ett företag som producerar biodrivmedel. Magnus Oscarsson har kanske glömt bort det. Vi har många stora industrier i Sverige som har fått ett uppdrag att ta fram mer fossilfria drivmedel. De håller just nu på att komma igång med sin produktion. Men denna produktion vill Magnus Oscarsson stoppa.

Vad gäller lantbruket är också jag glad över att vi har haft den här debatten. Jag tror att lantbruksfrågorna kommer att vara viktiga inför valet. Jag vill gärna se att vi satsar på de små och medelstora gårdarna i hela Sverige, för alla lantbrukare är viktiga.

Anf. 66 Statsrådet ANNA-CAREN SÄTHERBERG (S):

Fru ålderspresident! Tack, Kristdemokraterna, för inbjudan till en viktig debatt, och tack också till ledamöterna för en bra debatt!

Det är en oroande utveckling i vårt närområde. Vi ska ha sanktioner mot Ryssland, stötta Ukraina och säkra Sverige. Det är regeringens prioriteringar.

Svenskt jordbruk är viktigt. Vi vill se mer god svensk mat på tallriken. Vi vill se ökad livsmedelsproduktion. Vi vill se en stärkt livsmedelsförädling och livsmedelskedja. Vi behöver bryta beroendet av dyra insatsvaror och ställa om. Det tror jag att många i den här kammaren är eniga om.

Vi behöver berätta hur stolta vi är över vårt svenska jordbruk så att fler väljer och tror på jordbruket. För en vecka sedan besökte jag Forsa Fjälljordbruk. Det fick sin första tjurkalv för två dagar sedan och döpte den till Zelenskyj.

Fru ålderspresident! Med det vill jag tacka för den här debatten.
(Applåder)

Den särskilda debatten var härmed avslutad.

§ 2 Anmälan om fördröjt svar på interpellation

Följande skrivelse hade kommit in:

Interpellation 2021/22:388

Till riksdagen

Interpellation 2021/22:388 Läget för bränsleberoende företag
av Thomas Morell (SD)

Interpellationen kommer att besvaras tisdagen den 29 mars 2022.

Skälet till dröjsmålet är att det saknas tid i kammaren.

Stockholm den 2 mars 2022

Infrastrukturdepartementet

Khashayar Farmanbar (S)

Enligt uppdrag

Fredrik Ahlén

Expeditionschef

§ 3 Ärenden för hänvisning till utskott

Prot. 2021/22:79

4 mars

Följande dokument hänvisades till utskott:

Propositioner

2021/22:137 till socialutskottet

2021/22:143 till trafikutskottet

Motioner

2021/22:4414, 4419 och 4423 till justitieutskottet

2021/22:4413, 4418 och 4424 till justitieutskottet

§ 4 Svar på interpellationerna 2021/22:343 och 344 om assistansersättningen

Svar på

interpellationer

Anf. 67 Socialminister LENA HALLENGREN (S):

Fru ålderspresident! Pia Steensland har ställt frågor till mig i två interpellationer om återkrav inom assistansersättningen och omprövning av rätten till assistansersättning. Jag besvarar dem i ett sammanhang.

LSS och assistansersättning är viktiga insatser för att personer med funktionsnedsättning ska uppnå möjlighet till jämlikhet i levnadsvillkor och full delaktighet i samhället. Den personliga assistansen och assistansersättningen ska präglas av hög kvalitet och rättssäkerhet. Alla som har rätt till stöd ska få det.

Personer som har beviljats assistans ska inte behöva leva i ständig oro om att få den omprövad bara för att rättspraxis har ändrats. Genom propositionen som regeringen lämnade till riksdagen 2018 och som rörde personlig assistans togs kravet på omprövning av assistansersättning med två års mellanrum bort. Därigenom omprövar inte längre Försäkringskassan rätten till assistans, i förhållande till exempelvis ändrad rättspraxis. Regeringen har just nu inga planer på att återinföra tvåårsomprövningen.

Det innebär dock inte att rätten till assistans aldrig kan omprövas. Om det sker stora förändringar i den assistansberättigades behov är det rimligt att Försäkringskassan gör en omprövning av rätten till personlig assistans. Det ska i så fall handla om väsentligt ändrade förhållanden som är hänförliga till den försäkrade. Ny lagstiftning eller rättspraxis aktualiserar således inte en omprövning, och omprövningen begränsas till de ändrade förhållanden som innebär att rätten till assistansersättning har minskat i omfattning. En sådan omprövning ska självklart präglas av förutsägbarhet och rättssäkerhet.

Regeringen har mottagit Försäkringskassans hemställan om att ge Huvudmannaskapsutredningen tilläggsdirektiv, och den bereds för tillfället i Regeringskansliet.

Regeringen har sedan den tillträdde genomfört ett stort antal förstärkningar av den personliga assistansen. Andning har införts som ett grundläggande behov, och samtliga hjälpmoment som avser andning och måltider i form av sondmatning ger numera rätt till personlig assistans.

Nu går regeringen fram med förslag utifrån utredningen *Stärkt rätt till personlig assistans*. Förslagen beräknas leda till 1 800 nya mottagare av assistansersättning och är den största reformen inom personlig assistans sedan LSS infördes. Regeringen avser att återkomma till riksdagen med

ytterligare förändringar av rätten till personlig assistans utifrån utredningens förslag. Regeringens reformarbete bidrar på ett betydande sätt till att den personliga assistansen uppfyller det som var avsikten med assistansen när den infördes.

När det gäller Försäkringskassans möjlighet att återkräva assistansersättning är det självklart så att detta ska hanteras på ett rättssäkert sätt. I de fall en assistansmottagare eller anordnare lämnat oriktiga uppgifter eller underlåtit att fullgöra en uppgifts- eller anmälningsskyldighet ska Försäkringskassan enligt socialförsäkringsbalken besluta om återbetalning av assistansersättning. Detsamma gäller om en assistansmottagare eller anordnare tagit emot assistansersättning som de skäligen borde ha insett var för hög.

Jag anser att denna ordning är rimlig, men avser att följa frågan utifrån de frågeställningar interpellanten lyfter. Assistansersättningen ska präglas av hög kvalitet och rättssäkerhet, och de medel som är avsatta för personlig assistans ska gå till det och inte till något annat.

Anf. 68 PIA STEENSLAND (KD):

Fru ålderspresident! Tack, statsrådet, för svaret!

Jag hade i mina två interpellationer som vi debatterar här i dag lyft fram två frågor som visserligen båda berör assistansen men utifrån två helt olika aspekter. Den ena frågan handlar om omprövningar och hur det drabbar den enskilda assistanstagaren. Den andra handlar om Försäkringskassans återkrav och hur dagens ordning riskerar att driva seriösa assistansanordnare till konkurs.

Dessa två frågor förtjänar djupgående debatt var för sig. Jag hade därför önskat att statsrådet hade besvarat mina två interpellationer i två olika svar. Men jag tänker att vi här i dag gör det bästa av situationen.

Jag hade också önskat lite mer konkreta svar utifrån de konkreta frågorna som jag ställt. Nu var det ett generaliserande svar som jag ändå känner ett visst hopp inför när det gäller vissa formuleringar.

Fru ålderspresident! Jag tänker ägna första tiden åt delen om omprövningarna. Jag instämmer till fullo med statsrådet när hon säger att det är rimligt att man gör omprövningar när det har skett stora förändringar i behovet.

Fru ålderspresident! Försäkringskassan kan göra omprövningar när det sker förändringar i livet. Det kan till exempel vara att man flyttar till en annan lägenhet, att man börjar studera eller något sådant. Det gör att människor med funktionsnedsättning kan känna sig tvingade att avstå från att flytta hemifrån, studera, gifta sig, bli sambo eller skaffa barn just för att de är rädda för att det kommer att ske en omprövning trots att det enskilda behovet inte är förändrat.

Det är hela den delen som gör att jag lyfter frågan. Vi har tidigare lyft fram frågan att man bör ändra terminologin till att man ser till att det är väsentligt förändrade behov och inte till förhållanden i sig som styr en omprövning. Det är utifrån den aspekten som jag undrar om statsrådet är villig att se över den situation som nu är.

En av mina huvudfrågor i min interpellation var om statsrådet delar Kristdemokraternas hållning om att samtliga grundläggande behov ska vara assistansgrundande i sin helhet, det vill säga hela toalettbesöket och

alla kläder och inte bara de som är närmast kroppen. Det handlar om att en sådan lagändring ska vara på plats innan omprövningsstoppet hävs.

Fru ålderspresident! Jag har full respekt för om statsrådet inte har fångat upp det ännu, men i går fattades ett beslut i socialutskottet där en majoritet nu står bakom att ett tilläggsdirektiv bör ges till Huvudmannaskapsutredningen just om dessa delar. Beslutet kommer att fattas i kammaren senare, den 16 mars.

Jag vill ändå ha statsrådets reflektion om det. Det är en sådan bärande del när vi tittar på omprövningar att man ser till helheten. Människor med funktionsnedsättning har särskilda behov som måste fyllas. Deras behov försvinner inte för att assistansen dras in.

Vi måste hitta ett sätt där vi tillgodoser behoven så att människor med funktionsnedsättning kan leva med full delaktighet i samhället och ha samma ambitioner och livsmål som statsrådet och jag har. Men de behöver stöd och hjälp med de insatserna, och där är vi inte i dag.

Anf. 69 Socialminister LENA HALLENGREN (S):

Fru ålderspresident! Det är riktigt att det finns några olika perspektiv, som Pia Steensland tar upp i interpellationen. Jag tror dock att debatten här delvis ger svar på dem. Man kommer kanske inte riktigt hela vägen fram när det handlar om myndighetens handläggning utifrån det faktum att det är svårt att gå in i enskilda ärenden. Det är ofta dem vi har i bakhuvudet, men Pia Steensland är förstås väl införstådd med att jag inte kan kommentera enskilda fall och situationer. Det är inte heller det som har föranlett den här diskussionen.

Jag vill först säga att regeringen inte har några planer på att återinföra omprövningar. Oavsett den fråga som Pia Steensland ställer när det handlar om grundläggande behov finns det inga planer på att återinföra omprövningar.

Samtidigt tycker jag att det är väldigt relevanta frågor som interpellanten tar upp. De belyser ju problemet med att vi inte har några omprövningar – eller att vi kanske inte hittat riktigt rätt sätt att förhålla oss till omprövningar, kanske jag ska säga.

Det faktum att man inte gör regelbundna omprövningar riskerar naturligtvis också att leda till att om det finns felaktigheter kan de pågå under lång tid. Å andra sidan har jag inte för avsikt att återinföra omprövningar eftersom det också skapar oro. Men den balansen tycker jag att interpellanten är inne på i sina frågeställningar.

Det är en svår fråga. Jag vill också komma in på den utifrån frågan om det inte är behoven som styr snarare än förändrade förhållanden. Jag vill säga att det i första hand är behoven som styr rätten till assistans. Men om man kan få behoven tillgodosedda på annat sätt än genom personlig assistans, om man till exempel bor i gruppboende eller går i skola, ja, då har man ju inte rätt till assistans. Det är i huvudsak det som avses. Då är det ett förhållande som har ändrat förutsättningarna för personlig assistans även om inte behoven har förändrats. Man ska fortfarande ha förutsättningar att leva sitt liv som andra, men man får behoven tillgodosedda på annat sätt.

Därför är det inte bara förändrade behov utan också väsentligt förändrade förhållanden som påverkar behoven som kan föranleda att assistansen ses över.

Anf. 70 PIA STEENSLAND (KD):

Fru ålderspresident! Jag tackar statsrådet för svaret.

Jag instämmer till fullo – när det uppstår ett minskat behov tror jag att alla är införstådda med att det ska ske en minskning. Men om man tittar på helheten i dag ser man att det inte är det som är verkligheten. Det är många människor som faktiskt lever med rädsla för vad som kommer att ske om de ändrar något i sitt liv. Deras behov kvarstår, men ändå ska det ske en omprövning via Försäkringskassan för att de har förhållanden som inte är direkt kopplade till behovet.

Det är också det som statsrådet är inne på. Det gläder mig, ska jag säga, att statsrådet säger att det inte finns några planer på omprövning. Jag förutsätter att det gäller även när lagändringen utifrån stärkt assistans är på plats. Det är en lagändring som vi kristdemokrater har eftersträvat länge, så den välkomnar vi. Jag tolkar statsrådet på det sättet.

Men som statsrådet var inne på är det också många människor som har långvariga, varaktiga funktionsnedsättningar som faktiskt inte kommer att förbättras. Det är det som är problemet om man ska ha regelmässiga prövningar vartannat år som är precis likadana. Det var det min fjärde fråga var inne på – om man kan hitta ett sätt att ha individuella intervall.

Jag brukar ta min partikollega David Lega som exempel. Han kommer aldrig att kunna använda sina händer. Han kommer alltid att behöva assistans. Då ska en omprövning handla om att säkerställa god kvalitet, inte om att man blir ifrågasatt i grunden utifrån sitt behov. Jag skulle vilja höra en reflektion om det är något som statsrådet ser som en möjlig väg framåt.

Jag vill att statsrådet ska ta med sig att det finns en stor oro bland många människor och att när en omprövning sker, då sker den utifrån rådande rättspraxis.

Då kommer vi tillbaka till min andra fråga om samtliga grundläggande behov. Är ministern villig att fundera över de här delarna? Skulle det vara möjligt att tillgodose riksdagens vilja i huvudmannaskapsutredningen som kommer om några veckor? Jag har noterat att utredaren nu sagt att det är statligt huvudmannaskap som är det aktuella, och det gläder mig verkligen. Men vi vill att man ser att om man ska ha ett statligt huvudmannaskap måste också bedömningsprocessen ses över.

Här finns det ett gyllene tillfälle att rätta till den rättspraxis som vuxit fram utifrån det förödande regleringsbrev från regeringen till Försäkringskassan 2016 som handlade om att minska antalet timmar, att bryta den utvecklingen. Det var det som drev fram den rättspraxis som gjorde att myndigheten började tolka gamla domar från 2009, 2012 och 2015 mycket mer restriktivt än tidigare. Det var det som skapade den här nedbrytningen av de grundläggande behoven, till exempel att inte hela toalettbesöket räknas utan bara de privata delarna.

Jag skulle vilja vädja till statsrådet att ta med sig den delen och se över det, för det skulle jag säga är den absolut viktigaste frågan för funktionsrättsorganisationerna i stort – att man får tillbaka möjligheten till självbestämmande i sitt eget liv och att man får det stöd i vardagen som man behöver.

Anf. 71 Socialminister LENA HALLENGREN (S):

Fru ålderspresident! Låt mig bara påminna Pia Steensland om att redan under den tid då Kristdemokraterna styrde på Socialdepartementet, under

alliansregeringens tid, hade vi en problematik som lyftes fram i dåvarande socialutskottet som handlade om att själva behoven styckades sönder. Det tittades på om man kunde ta mat på gaffeln och föra den till munnen. Jag tycker att Pia Steensland kanske ska vara lite försiktig med att tala om att det var exakt ett regleringsbrev. Vi har diskuterat det många gånger, men det var ju under tiden dessförinnan en väldigt olycklig utveckling som jag är väldigt glad att vi på olika sätt försöker möta.

Det här är komplicerad lagstiftning. Jag har sagt det många gånger. Det är kanske det svåraste som i alla fall jag håller på med som socialminister. Jag tror att det är ganska många som känner väldigt mycket för frågorna och som vill åstadkomma saker, men det är inte lätt att hitta de enkla lösningarna.

Därför hade vi också en omfattande LSS-utredning som arbetade i många år. Det var flera företrädare som bidrog till att den lades på hyllan. Det fanns delar i den som vi hade kunnat lyfta vidare; det är jag övertygad om.

Nu har inte det skett, utan vi har i stället börjat om i olika delar och stycken, till exempel när det handlar om rätten till assistans för andning och sondmatning i sin helhet, men självklart också de förslag till beslut via proposition som alldeles strax kommer till riksdagen om det avsmalnande föräldraansvaret, som handlar om att man ska kunna få assistans också när det gäller den medicinska tillsynen. Det kommer förvisso att vara två olika propositioner, men det betyder ändå, som jag nämnde i mitt interpellationssvar, att närmare 2 000 personer enligt bedömningen kommer att få rätt till personlig assistans – en mycket stor förändring.

Jag tycker att det är positivt, och jag vill säga det en gång till: Vi har inga planer på att återinföra någon omprövning. Men det är ändå intressant att höra Pia Steensland tala om individuella omprövningar, för det är klart att på ett eller annat sätt måste man känna att man förstår hur ordningen är. Men vi är inte där. Det är inget som vi just nu överväger, vill jag säga så att vi är tydliga i den här diskussionen.

Jag vill också säga när det gäller väsentligt förändrade förhållanden att jag förstår att man känner oro. Jag har också mött väldigt många människor som har förmedlat den oron, både individuellt och via sina organisationer. Men väsentligt förändrade förhållanden är inte minsta lilla förändring som sker, utan det är just väsentligt förändrade förhållanden. Jag gav också exempel på vad det i huvudsak syftar på. Det är att förhållandena blir sådana att behov också tillgodoses på annat sätt. Inte heller här ska vi säga att lagstiftaren på något sätt menar minsta lilla förändring, utan väsentligt förändrade förhållanden är just väsentligt förändrade förhållanden.

När det gäller hela huvudmannaskapsutredningen är det ett omfattande uppdrag. Utredaren ska titta på hur det skulle kunna se ut, och sedan får vi ta ställning till om det är något som vi ska gå vidare med. Det vet varken Pia Steensland, jag eller någon annan – utom möjligen utredaren. Men jag tror inte att han heller har klart för sig än hur utredningsbetänkandet kommer att se ut i slutändan. Vad är det för avvägningar som vi tvingas göra? Det finns inga enkla lösningar.

Det kanske är så inte bara i den här debatten utan i många debatter att om vi bara låter någon annan vara ansvarig och allt blir statligt, ja då blir allt enkelt och tydligt. Jag är inte så säker på att det blir så enkelt och tydligt. Men nu finns en utredare som tittar på frågorna, och låt oss invänta

betänkandet innan vi drar för mycket slutsatser. Då kan vi resonera med betänkandet i bakhuvudet, och självklart ska remissinstanserna få säga sitt.

Anf. 72 PIA STEENSLAND (KD):

Fru ålderspresident! Jag sa själv att det var fråga om gamla domar, men de började tolkas mer restriktivt efter regleringsbrevet från 2016. Det visar statistiken. 2 000 personer föll ur systemet, och det blev betydligt svårare att komma in.

Låt mig ägna min sista minut åt min andra interpellationsfråga, nämligen återkravet från Försäkringskassan. Låt mig vara tydlig med att fusk, överutnyttjande och organiserad brottslighet inom assistansen ska beivras. Men det här handlar om något helt annat. Det här handlar om när en seriös assistansanordnare i god tro har agerat och utfört assistans utifrån ett beslut som är beviljat från Försäkringskassan. De har utfört exakt det som Försäkringskassan har sagt att de ska göra och de behov som finns.

Nu råder situationen att Försäkringskassan kan ställa återkrav. Det finns rapporter om att Försäkringskassan i sitt beslut framför att den felaktiga utbetalningen ligger hos Försäkringskassan. Försäkringskassan säger att beslutet var deras fel.

Jag vill ställa följande fråga till statsrådet. Ska en assistansanordnare kunna lita på att ett beslut från Försäkringskassan är fattat på korrekta grunder? Jag anser att det är rimligt. Man ska inte behöva ifrågasätta ett myndighetsbeslut.

Men är det som sker i dag rimligt, det vill säga att återkrav på en assistansanordnare ställs trots att anordnaren i god tro har utfört assistansuppdraget helt i enlighet med myndighetens eget beslut? Nu finns situationen där enskilda assistansanordnare, oftast små, får återkrav på miljontals kronor, och de riskerar att gå i konkurs. Då blir det en assistansmarknad med enbart stora aktörer.

Anf. 73 Socialminister LENA HALLENGREN (S):

Fru talman! Det blir lätt så att vi ändå talar om enskilda fall och situationer när Pia Steensland beskriver dessa frågor på det sättet. I grund och botten ska en assistansanordnare lita på myndighetsbeslut.

När det handlar om att beivra fusk, välfärds kriminalitet, behövs en lagstiftning som ställer rätt krav. Vad säger lagen? Jo, Försäkringskassan får besluta om återkrav av ersättning som den själv har beslutat om, om ersättningen lämnats felaktigt eller med ett för högt belopp och den som fått ersättningen har insett eller skäligen borde ha insett detta.

Det är inte så att Försäkringskassan kan begära tillbaka ersättning från assistansanordnare i alla situationer. Det är när anordnaren skäligen borde ha insett att ersättningen varit för hög. Jag kan naturligtvis inte uttala mig om de specifika fall som kanske Pia Steensland hade blivit kontaktad om, men i grund och botten har jag svårt att se att vi ska ändra på den lagstiftning som säger att när man skäligen borde ha insett att man har fått ett felaktigt belopp är man återbetalningsskyldig.

Detta är en viktig del för att vi ska se till att de resurser som vi gemensamt avsätter inte bara till välfärden i stort utan också till den personliga assistansen i synnerhet verkligen går till dem som har behov av personlig assistans. Det är viktigt, och det är en rimlig ordning. Om man alltid kan säga att man har handlat i god tro får det konsekvenser för välfärden. Men

återigen; man ska skäligen ha insett att man har fått ett felaktigt belopp utbetalat. Det är vad man har att förhålla sig till när man hanterar dessa frågor.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

Prot. 2021/22:79

4 mars

Svar på
interpellationer

§ 5 Svar på interpellation 2021/22:352 om en nationell hälsofrämjande strategi

Anf. 74 Socialminister LENA HALLENGREN (S):

Fru talman! Ulrika Jörgensen har frågat mig om jag och regeringen är beredda att ta ett helhetsgrepp och prioritera det förebyggande arbetet och arbeta för en nationell hälsofrämjande strategi. Vidare har Ulrika Jörgensen frågat om jag och regeringen är beredda att aktivt hitta breda lösningar över flera departement för att få en långsiktig samverkan för ett hälsosammare Sverige. Interpellanten har slutligen frågat om jag är beredd att sätta det preventiva och hälsofrämjande arbetet högt på den politiska agendan.

I ett internationellt perspektiv har Sveriges befolkning en god hälsa. Samtidigt finns det avsevärda skillnader i hälsa mellan olika grupper. Målet för folkhälsopolitiken är att skapa samhälleliga förutsättningar för en god och jämlik hälsa i hela befolkningen och sluta de påverkbara hälsoklyftorna inom en generation. Målet tydliggör samhällets ansvar och förutsätter ett gemensamt och tvärsektorielt arbete. Vägledande för arbetet är de åtta målområden som utgår ifrån ett livscykelperspektiv med start i det tidiga livets villkor och omfattar utbildning, arbetslivet, vår livsmiljö och en hälsofrämjande sjukvård.

Det är nödvändigt att hälsoskillnader uppmärksammas som en angelägenhet för samhället som helhet, dels för att uppnå en hållbar utveckling, dels för ett effektivt utnyttjande av allmänna resurser.

Som ett led i arbetet mot det folkhälsopolitiska målet, fick Folkhälsomyndigheten 2019 i uppdrag av regeringen att utveckla en stödstruktur för det statliga folkhälsoarbetet. Stödstrukturen utgår från det folkhälsopolitiska ramverket med det övergripande målet och de åtta målområdena. För varje målområde har nationella mål och ansvariga myndigheter identifierats. Det är genom insatser inom alla delar av samhället som en jämlik hälsa kan uppnås. Ett antal indikatorer knyts till varje målområde, vilka ska visa riktning och användas för att följa upp den övergripande folkhälsopolitiken. Uppföljning av folkhälsopolitiken är motorn i stödstrukturen genom att tydligt visa utvecklingen i förhållande till det övergripande folkhälsopolitiska målet. Med hjälp av uppföljningen kan vi även identifiera var det finns behov av ytterligare kunskap eller insatser.

Ramverket synliggör att folkhälsopolitiken är tvärsektorieell och att arbete för en god och jämlik hälsa behöver riktas mot de förhållanden i människors vardag som har betydelse för folkhälsans utveckling. Stödstrukturen bidrar till och möjliggör systematiska och samordnade insatser mellan myndigheter.

Övervikt och fetma är en av våra stora folkhälsoutmaningar. För att bromsa utvecklingen krävs ett långsiktigt förebyggande arbete på lokal, regional och nationell nivå. Arbetet behöver bedrivas av ett flertal aktörer och sektorer i samhället, allt från förskola, skola och arbetsliv till

hälso- och sjukvården, transportsektorn, livsmedelsindustrin och det civila samhället. Även ett aktivt friluftsliv är betydelsefullt för fysisk aktivitet, hälsa och välmående. Regeringen har beslutat att tillsätta en kommitté som ska lämna förslag på åtgärder som främjar fysisk aktivitet. Jag och regeringen har även gett Folkhälsomyndigheten och Livsmedelsverket i uppdrag att ta fram förslag till nationella mål med indikatorer för att ge en tydlig inriktning för arbetet med hållbar och hälsosam livsmedelskonsumtion i Sverige.

Regeringen fortsätter att stärka det nationella arbetet med sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter. Särskilt fokus ska ligga på att genomföra den nationella SRHR-strategin och att skapa förutsättningar för ett långsiktigt och samordnat arbete på både nationell, regional och lokal nivå.

Jag vill avslutningsvis säga att det nu finns en öppning för att förstärka det hälsofrämjande och förebyggande arbetet. Regeringen har beslutat att under 2022 betala ut 4 ½ miljon kronor till professionsorganisationer inom vården som arbetar för att förebygga och behandla ohälsosamma levnadsvillkor. Medlen fördelas av Socialstyrelsen, och fokus ska ligga på patienter som har störst behov, både medicinskt och socioekonomiskt, av insatser.

Anf. 75 ULRIKA JÖRGENSEN (M):

Fru talman! Jag tackar ministern för svaret.

Aldrig förr har det varit mer aktuellt att aktivt arbeta för ett mer hälsosamt Sverige. I dag läggs en fjärdedel av Sveriges hälsoinvesteringar på klinisk vård samtidigt som bara en hundradel läggs på förebyggande satsningar på befolkningens hälsobeteende. Sunda levnadsvanor i befolkningen som helhet skulle kunna förebygga upp till 90 procent av hjärt-kärlsjukligheten och 30 procent av cancersjukligheten.

Forskningen visar att barn och unga blir mer och mer stillasittande. Övervikt och fetma är ett växande problem i Sverige. Att barn och unga är fysiskt aktiva är en avgörande del för att hälsan i Sverige individuellt och generellt skulle kunna förbättras. Aktiva barn och unga blir aktiva vuxna. Så många som en av tio fyraåringar i Sverige har i dag övervikt och fetma. Siffran ökar med stigande ålder och bidrar till både fysisk och psykisk ohälsa. Det finns få områden som är så breda och i behov av fler samarbeten mellan olika organisatoriska stuprör och sakfrågor som hälsofrämjande insatser och som därmed lämpar sig bättre för ett långsiktigt strategiarbete.

Fru talman! Moderaterna var det första partiet som väckte en motion i Sveriges riksdag om hälsofrämjande strategier. Vi tog upp bland annat tidiga insatser och även individens ansvar för sin hälsa.

Vi moderater anser att Sverige måste börja arbeta mer sammanhållet, samordnat och systematiskt med åtgärder som är hälsofrämjande, preventiva och långsiktiga. En uttalad målsättning ska vara att bygga ett aktivt, hälsosammare Sverige, som är långsiktigt hållbart för alla invånare.

Pekpinnar, tvång och förbud kommer inte att leda till att människor börjar leva mer konsekvent och långsiktigt hälsosamt, utan det är tillgång till stöd, hjälpmedel, kunskaper, rådgivning, samarbete och inspiration att leva mer hälsosamt som kan bidra till att människor skaffar sig hälsofrämjande levnadsvanor.

Ett aktivt hälsofrämjande, preventivt arbete borde få mer plats på den politiska agendan, tycker jag, då det borde ses som en investering med god avkastning. Varje investerad krona ger 6 kronor tillbaka.

Ministern tar i sitt inledande svar upp att övervikt och fetma är en av de stora folkhälsoutmaningarna. Här tycker vi lika; vi har vi diskuterat detta förut. Det finns goda exempel runt om i landet. I mitt hemlän Halland och min hemkommun Kungsbacka var vi tidigt ute och implementerade redan för tio år sedan en samverkansmodell, där region, kommun, föreningsliv, näringsliv, skola och fritid arbetar tillsammans. Nu kommer vi även att starta en grupp för småbarn på 3 till 5 år, med tidiga insatser.

Samverkansmodellen är till för att skapa en helhetssyn kring barnets eller ungdomens hela livssituation. Modellen bygger på ett långsiktigt arbete för att förebygga obesitas – övervikt – och fysisk och psykisk ohälsa. Utgångspunkten är alltid att stärka deltagarnas motivation och självkänsla.

Tyvärr ser vi att det på många ställen finns stuprörsproblematik – svårigheter att samordna och samverka mellan stat, region och kommun, även inom dessa områden. Det finns även fler hinder på vägen, exempelvis när det gäller användning av ny teknik och digitalisering för att kunna dela sina hälsodata med vården. Det bekymrar mig mycket att det är så stora skillnader i landet när det gäller hur stödet ser ut. Därför tycker jag att det behövs mer förebyggande arbete och att detta ska prioriteras och sättas högst på den politiska agendan.

Anf. 76 Socialminister LENA HALLENGREN (S):

Fru talman! Det kommer inte att bli mycket debatt av detta! Men om jag ändå ska be Ulrika Jörgensen om något specifikt i nästa inlägg är det att reflektera lite grann kring det arbete som faktiskt pågår. Det handlar inte om en strategi utan i stället om en hel proposition som har renderat ett huvuduppdrag till Folkhälsomyndigheten, nämligen att ha denna stödstruktur. Det finns en massa fina ord för det som vi arbetar med i Sverige och bland myndigheter, men syftet är just att se till att det blir tydligt både lokalt, regionalt och mellan myndigheter vem som gör vad samt att ett övergripande mål är att vi ska sluta de påverkbara hälsoklyftorna inom en generation.

Det var ett mycket ambitiöst arbete som min företrädare Gabriel Wikström satte igång, med en kommission. Där tog vi också intryck från Marmotkommissionen, till exempel, som ju har betydligt fler år på nacken. Detta efterföljdes av en särskild kommission i Malmö, en kommission i Östergötland och säkert även på andra håll.

Jag hoppas att man tar detta vidare och att man förstår att det inte bara handlar om information. Det handlar i grund och botten om att socioekonomi spelar roll. Pandemin har möjligen gjort att några fler än Ulrika Jörgensen och jag har tagit på oss dessa glasögon. Det spelar roll var man växer upp, vilken utbildningsbakgrund ens föräldrar har, vilka de ekonomiska förutsättningarna är och om föräldrarna har ett arbete att gå till. Allt detta påverkar också hälsan i slutänden. Vi vet hur det kan skilja i livslängd mellan olika delar av samma kommun. Det är alltså inte bara fråga om vilken politik som finns och huruvida det är avgiftsfritt eller kostar att besöka olika hälsoinstanser och söka vård.

Att ta tag i socioekonomiska skillnader i samhället är fundamentalt om vi ska få fatt i den ojämlika hälsan. Det handlar om förutsättningar för att alla elever ska fixa skolan. Det handlar om att fördela resurser efter behov i sjukvården. Det är inte alltid så att mest resurser riktas till dem som har de tuffaste utmaningarna. Jag vill gärna bidra till detta på alla sätt jag kan i min roll, men det är också viktigt att man i kommuner och regioner ser på hur man fördelar resurser och utjämnar ojämlika förutsättningar.

Ulrika Jörgensen nämner specifikt övervikt och fetma, obesitas. Jag vill gärna göra en liten reflektion även när det gäller rökning och alkohol, där jag tycker mig se en glidning i den här kammaren. Det gäller inte minst partierna på högerkanten, som inte längre verkar vara så bekymrade över att ungdomar börjar snusa och inte verkar tycka att det gör så himla mycket att vi kanske ökar tillgången på alkohol och så vidare. Det finns ett väldigt stort engagemang för alltifrån gårdsförsäljning till öppettider och att vi ska uttala att snus inte är så farligt. Man är upprörd varje gång vi ska begränsa rökning i offentliga lokaler.

Denna strömning gör mig lite bekymrad. Denna fråga äger vi ändå i denna kammare, och här hoppas jag förstås på Ulrika Jörgensens stöd för en fortsatt restriktiv politik när det gäller ANDTS.

Anf. 77 ULRIKA JÖRGENSEN (M):

Fru talman! Ministern nämner i sitt inledande anförande den kommitté som ska lämna förslag till åtgärder för att främja fysisk aktivitet. Kommitténs delrapport kom i förra veckan; ministern har säkert läst den. Den var väldigt intressant och innehöll många kloka saker som vi absolut kan ta till oss. Mycket av detta knyter an till Moderaternas politik, så där finns väldigt mycket att samsas kring. Det är som sagt en delrapport, och jag tänkte prata lite om den.

Ingen aktör kan ensam åstadkomma ett samhälle som främjar fysisk aktivitet och minskar stillasittandet. Det behövs ett strategiskt och aktivt arbete inom flera sektorer och verksamheter, både offentliga och privata, samt inom civilsamhället, givetvis.

En hälsofrämjande hälso- och sjukvård fokuserar på att vårdens samlade insatser ska bidra till bättre hälsa för den enskilde och för befolkningen och inte enbart på sjukdomsbehandlande åtgärder. Socialstyrelsens uppföljning av hur de nationella riktlinjerna för hälsosamma levnadsvanor följs visar att många fler skulle behöva få stöd i att ändra sina levnadsvanor. Det är positivt att regeringen går in med extra stöd.

Det handlar bland annat om att sprida kunskap och att skapa lärandemiljöer och en grundläggande förståelse för enskilda verksamheters inverkan, samt om en vilja och möjlighet att prioritera sin hälsa och se det som en investering på sikt. Detta är ett enormt område.

Det handlar om det tvärsektoriella, och jag menar att det är viktigt att man samarbetar på alla nivåer och givetvis mellan departementen i Regeringskansliet. Det var därför jag lyfte upp dessa frågor, för jag tror att man måste prata även med de andra. Detta är inte en fråga bara för Socialdepartementet, utan det är tvärsektoriellt. Man måste ta tag i det på olika nivåer och mellan olika myndigheter och övriga verksamheter.

Kommittén har sett att styrdokument och riktlinjer är nödvändiga för att främja fysisk aktivitet. Det är oerhört viktigt att det är evidensbaserat. Men även implementeringen behöver understrykas ytterligare. Det är otroligt viktigt att detta, precis som ministern sa, kommer ut till kommun- och regionnivå.

Efterfrågan på utbildning om hälsoeffekter av fysisk aktivitet liksom på olika implementeringsmodeller är mycket stor. Vi moderater har lagt fram förslag om att detta ska ingå i utbildningen till vårdyrkena.

Kommitténs förslag innehåller, tycker jag, många kloka saker. Detta får vi titta vidare på, givetvis.

Ministern ville att jag skulle reflektera lite. Rökning är absolut en av de största hälsoriskerna som finns, och där har vi kommit ganska långt med Non Smoking med mera.

Det senaste som har kommit upp är dock stillasittande, fetma och övervikt, liksom kost och levnadsvanor. Kosten har ju stor betydelse. Där tycker jag att man borde komma in lite mer med det förebyggande arbetet i skolan och se över måltiderna. Ministern var inne på det socioekonomiska. En del barn kanske äter sin enda måltid i skolan – det kanske är det enda de har råd med. Då måste den givetvis vara näringsrik och uppfylla kraven så att man tillgodogör sig det som behövs.

Man måste även se över skolans miljö; den är jätteviktig. Hur ser byggnaden ut? Hur bygger vi våra skolor? Hur kan vi bidra till aktivitet utan att använda pekpinningar och utan att det behövs gymnastikkläder och så vidare? Man ska kunna röra på sig på sin fritid – det är oerhört väsentligt.

Det kanske inte blir så mycket debatt, som ministern säger, utan vi kanske är överens. Men jag tror ändå att man måste ta itu med detta mer på nationell nivå. Stärker vi den politiska viljan hos oss på denna nivå tror jag att det avspeglar sig och ger ringar på vattnet. Jag tror att vi måste vara bärande där.

Anf. 78 Socialminister LENA HALLENGREN (S):

Fru talman! Redan 2015 tillsatte den socialdemokratiskt ledda regeringen en kommission för jämlik hälsa. Uppgiften var att man skulle lämna förslag till hur hälsoklyftorna i samhället kan minskas. Kommissionen redovisade sitt betänkande 2017. Det gick självklart på remiss, och vi hanterade det i utredningar. Sedan skedde ett intensivt och väldigt viktigt arbete med att ta fram folkhälsopropositionen *God och jämlik hälsa – en utvecklad folkhälsopolitik*.

När Ulrika Jörgensen efterfrågar att frågan ska lyftas till en högre nivå och att vi ska ha ett nationellt perspektiv vill jag påstå att vi har det. Men detta beslutades 2018, och det är nu 2022. Vi åstadkommer inte jämlik hälsa och hanterar detta på ett år eller två. Vi hoppas förstås att vi ska se framsteg kontinuerligt, men det finns ett skäl till att vi har målsättningen att sluta de påverkbara hälsoklyftorna inom en generation. Vi måste vara långsiktiga och uthålliga.

Vi får inte heller tro att vi ska byta arbetssätt om ett arbetssätt inte fungerar på ett år eller två. Här krävs långsiktighet. Man måste sätta nya strukturer och nya förhållningssätt. Jag skulle säga att den här stödstrukturen ändå är någon form av paradigmskifte när det handlar om att förbättra folkhälsan. Nu tydliggör man ju olika myndigheters ansvar, liksom Folkhälsomyndighetens roll att vara både pådrivande och samordnande.

Det handlar om systematik och om att kunna göra uppföljningar för att se till att vi skaffar oss mer kunskap och att vi alltmer leds av kunskap i arbetet med att förbättra och stärka folkhälsan. Att vara systematisk och långsiktig tror jag är A och O. Det är det som leder framåt.

Kommittén lämnade nyligen sitt delbetänkande. Nu får det gå ut på remiss, och sedan återkommer vi. Men jag är i grunden väldigt positiv till kommitténs arbete. Jag tycker att det är en bra kommitté, som har rätt fria händer och som arbetar med att också samordna och knyta till sig referensgrupper. Den har inte fokus på de traditionella grupper som ändå rör på sig och idrottar. Det är inte där som kommittén ska ha sitt huvudfokus och sina huvudförslag.

Jag hoppas att jag har Ulrika Jörgensens och Moderaternas fortsatta stöd när det handlar om att vara restriktiv också när det gäller rökning, alkohol och snus. Om vi inte förstår att det påverkar folkhälsan utan i stället börjar fokusera på fysisk aktivitet kommer vi att tappa i andra änden. Jag vill verkligen understryka att det är en kombination.

Jag vill inte säga vilket som är det mest viktiga – jag tror att det är svårt att säga. Men allt detta spelar en väldigt stor roll. Det handlar om att vidta åtgärder inom ANDTS-området och att fortsätta göra satsningar när det gäller fysisk hälsa. Men det handlar också om att se till att man har ett jobb att gå till och om att ungarna fixar en gymnasieutbildning så att de har möjlighet att få ett arbete. Man kan verkligen säga att det är skrämmande att titta på statistik över hur arbetslösheten ser ut beroende på om människor har slutat nian, har slutat gymnasiet eller har en eftergymnasial utbildning.

Man kan också se att med bättre utbildning och med bättre förutsättningar, där människor får resurser efter behov, finns det alla möjligheter att fortsätta att förändra och utjämna de socioekonomiska skillnader som fortfarande finns.

Anf. 79 ULRIKA JÖRGENSEN (M):

Fru talman! Visst är det som ministern säger. Det är precis det jag tycker att jag framför. Det är ett brett område, och detta hör inte bara till socialutskottets område. Jag hoppas och förväntar mig kanske lite grann att ministern tar kontakt med andra departement så att man driver det vidare på ett annat sätt. Jag tror nämligen att det är lite grann som kommissionen också var inne på: det krävs tag på många områden för att få bukt med det.

Jag håller med dig helt och hållet om att det ska vara långsiktigt och hållbart. Det är givetvis det viktigaste av allting – och att man tar upp det här med skolan, friluftslivet och samhällsbyggnaden, som jag nämnde innan. Men med tanke på delrapporten och det som vi har diskuterat här tycker jag ändå att man kanske måste arbeta på ett lite annorlunda sätt än vad vi gör nu. Vi ska samla in rapporten och allting. Men vi måste börja mycket tidigare. Vi måste se en helhet i detta. Man kan inte jobba i stuprör. Om man jobbar i stuprör på vår nivå kanske det blir stuprör även när man kommer ned på region- och kommunnivå. Det handlar just om samverkan, som vi har pratat om när det gäller min hemkommun, Kungsbacka i Halland. Där arbetar vi på ett helt annat sätt med samverkansmodeller.

Jag tycker att det är olyckligt att det ser så olika ut. Ministern vet också att vården ser olika ut på olika ställen i landet. Men även hälsan ser väldigt olika ut. Kan vi hitta något styrande på nationell nivå underlättar det också på den här nivån.

Jag hör att ministern tycker att det är angeläget med det hälsofrämjande arbetet. Det är väl så gott, men jag tycker mig inte riktigt ha fått svar från ministern: Är man beredd att ta mer av ett helhetsgrepp och att prioritera och arbeta för en mer nationell samlad hälsofrämjande strategi? Jag tror att det är det som behövs. Nu är det många myndigheter som har olika uppdrag. Samla det hela! Folkhälsomyndigheten har det största uppdraget – absolut. Men vi har Livsmedelsverket. Vi har andra departement som också har uppdrag när det gäller detta. Hur ska vi samla det så att det blir en nationell samlad hälsofrämjande strategi framöver?

Anf. 80 Socialminister LENA HALLENGREN (S):

Fru talman! Jag kan inte säga det tydligare än att man i denna kammare har fattat beslut om en folkhälsopolitisk proposition som verkligen sätter ljuset på hur viktigt det är att vi samordnar, utvärderar, lär oss ännu mer och leds av kunskap.

Det är ett genomgripande arbete som pågår. Och, som sagt, en proposition till tror jag inte kommer att göra saken bättre. Denna är styrande. Det är därför Folkhälsomyndigheten har ett ansvar att vara både samordnande och pådrivande. Det är ett arbete som bedrivs på många myndigheter men självklart också i kommuner och regioner.

Länsstyrelserna i Stockholm och Västerbotten, tror jag att det var, fick regeringens uppdrag att genomföra var sitt pilotprojekt 2019–2021 – de har alltså ganska nyligen avslutats. Det handlade om att utveckla metoder och arbets sätt. Hur ska man kunna bedriva ett regionalt arbete för god och jämlik folkhälsa? Syftet är att den kunskap som nu har tagits fram ska tas till vara och spridas till samtliga länsstyrelser. Det är bara ett exempel på det arbete som pågår.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 6 Svar på interpellation 2021/22:354 om begränsningar för näringslivet

Anf. 81 Socialminister LENA HALLENGREN (S):

Fru talman! Margareta Cederfelt har frågat mig på vilket sätt jag avser att agera för att begränsningar av näringsfriheten inom hälso- och sjukvården inte ska leda till att antalet patienter som får vård i tid minskar, samt på vilket sätt jag avser att agera för att inte näringsfriheten för vårdföretagarna ska begränsas.

Tillsammans med offentliga vårdgivare bidrar privata vårdgivare till att erbjuda svenska patienter hälso- och sjukvård i världsklass. Grunden för den här ordningen är starka yrkesprofessioner, offentlig finansiering och principen om att vård ska ges efter behov.

Därför ser regeringen med oro på utvecklingen där personer med privat sjukvårdsförsäkring har kunnat få förtur i vården. Genom olika avtal med

privata vårdgivare ges försäkringspatienter en vård med kortare väntetider än patienter utan försäkring. Om vårdbesöket resulterar i en remiss kan denna direkt användas hos en helt offentligfinansierad vårdgivare. Den här ordningen innebär möjligheter för försäkringspatienter att köpa sig företräde. Utvecklingen har bland annat beskrivits av Myndigheten för vård- och omsorgsanalys.

Hälso- och sjukvårdslagen slår fast att den som har det största behovet av hälso- och sjukvård ska ges företräde till vården. Följs inte denna ordning innebär det rena patientrisker. Dessutom riskeras människors tillit till hälso- och sjukvården och i förlängningen välfärdssamhället i stort.

Av dessa skäl gav regeringen i augusti 2020 en särskild utredare i uppdrag att föreslå åtgärder som säkerställer att patienter med privat sjukvårdsförsäkring inte får snabbare tillgång till vård eller bättre vård i den offentligt finansierade hälso- och sjukvården framför patienter utan sådan försäkring. Utredningen lämnade sitt betänkande i oktober 2021, och detta bereds för närvarande inom Regeringskansliet. Den 8 februari 2022 gav regeringen härutöver en bokstavsutredare i uppdrag att komplettera utredningens förslag. Bokstavsutredaren ska redovisa sitt arbete senast den 30 juni 2022.

Parallellt med arbetet för att säkra principen om vård efter behov vidtar regeringen flera åtgärder för att öka tillgängligheten och korta väntetider i hälso- och sjukvården. En grundbult i det arbetet är att se till att det finns tillräckligt med personal med rätt kompetens. Det är en förutsättning för alltifrån att öka antalet vårdplatser på akutsjukhusen till att säkra befolkningens rätt till en egen, fast läkare på vård- eller hälsocentralen.

Regeringen har bland annat ökat antalet utbildningsplatser när det gäller vårdyrken och höjt de generella statsbidragen till regioner och kommuner med 22,5 miljarder kronor sedan början av mandatperioden. Vidare avsätter regeringen närmare 3 tillgänglighetsmiljarder för att stödja och stimulera regionala insatser för att korta väntetider och öka måluppfyllelsen för vårdgarantin.

Regeringen har även nyligen gett Socialstyrelsen i uppdrag att betala ut cirka 420 miljoner kronor till regionerna för att öka antalet vårdplatser. Statsbidraget ska bland annat kunna användas till att anställa sjuksköterskor, läkare och annan vårdpersonal och på så vis skapa fler vårdplatser. Även den pågående primärvårdsreformen är mycket viktig för att ge fler patienter vård i rätt tid.

Vård ska ges i tid och efter behov. Den som har de största behoven ska gå först. Regeringen agerar för att värna den principen.

Anf. 82 MARGARETA CEDERFELT (M):

Fru talman! Jag vill tacka socialminister Lena Hallengren för svaret.

Jag vill börja med att säga att jag tycker att det känns väldigt egendomligt att stå här och debattera när vi har ett grannland som befinner sig i krig – det är den största militära attacken mot ett land sedan andra världskriget. Jag vet att detta är en uppfattning som delas av riksdagen och av regeringen, så jag säger det inte för att starta en politisk debatt utan bara för att jag tycker att det är viktigt att poängtera.

Samtidigt är det viktigt att hålla den nationella politiska debatten vid liv. Vi är valda att stifta lagar för samhället och som parlamentariker att följa regeringens arbete. Därför ska vi också ha debatt.

Jag ställde mina frågor till socialministern, eftersom jag ser stora risker i det förslag som regeringen kommer att utarbeta. Jag känner mig inte tryggare när jag får höra socialministerns svar, som i mina öron visar en stor övertro på socialistisk hälso- och sjukvård.

Jag kan inte se att det kan leda framåt. Vi har i dag en hälso- och sjukvård som befinner sig i kris. Det är bra att det skjuts till ekonomiska resurser, det är bra att det finns kvalitetsarbete och det är bra att det blir fler studenter. Men jag kan inte se att en enbart offentligt finansierad hälso- och sjukvård har en chans att klara av alla de utmaningar som finns i dag med att se till att den vård som patienterna faktiskt har rätt till finns.

Socialministern nämner läkare och sjuksköterskor. Övriga benämndes som andra professioner och grupper. Låt mig också nämna sjukgymnaster, dietister och biomedicinska analytiker – stora grupper som har privat verksamhet och som samtidigt har avtal med den offentliga sidan. Det kan inte vara meningen att en fungerande hälso- och sjukvård ska strypas och slås sönder på grund av en socialdemokratisk filosofi om att det är den offentliga sidan som är absolut bäst lämpad att bedriva hälso- och sjukvård.

När jag är i kontakt med medborgare hör jag många säga om till exempel den offentligt finansierade vårdcentralen att de tillbringar dagar med att försöka komma fram på utsatt telefontid. När de väl ringer klockan åtta på morgonen har alla akuta tider gått, och de får en besökstid om två månader. Så ringer de nästa morgon – samma visa. Jag kan inte se att detta är ett problem som på något sätt har att göra med vad socialministern säger om att vård inte ges i tid.

Där finns ytterligare en clou som jag inte har hört socialministern beröra över huvud taget. Det är bra att det skjuts till pengar till utbildning, för det behövs mer personal, inte minst barnmorskor, specialläkare och specialistsjuksköterskor. Men hur ska de här studenterna fullfölja sin utbildning om de inte kan göra den kliniska utbildningen på grund av att det saknas vårdplatser och personal och att köer och väntetider är långa? Den dimensionen måste också in.

Jag vill se en fungerande hälso- och sjukvård som kan använda sig av ett fungerande näringsliv som är villigt och intresserat av att erbjuda hälso- och sjukvård. Det är precis vad som görs exempelvis på Sankt Görans sjukhus i Stockholm.

Anf. 83 Socialminister LENA HALLENGREN (S):

Fru talman! Jag är inte helt säker på att Margareta Cederfelt har förstått vare sig vad utredningen ska göra eller den socialdemokratiska politiken. Låt mig därför ta tillfället i akt att beskriva detta lite mer.

Att teckna avtal med privata aktörer är vad vi vill åstadkomma. Vi vill ha en vård som hänger ihop och där alla tar ansvar. Man kan inte bara plocka ut och splittra upp vården, men det är i stor utsträckning det som händer.

Margareta Cederfelt kommer in på utbildning. Jag är fortfarande inte riktigt klar över på vilket sätt det underlättar för utbildning. Vi har ju ett dilemma i dag, och det är att många privata aktörer inte bidrar. De har varken AT-, ST- eller VFU-platser. Det kan ju bero på att de har fått ett sjyst avtal av Region Stockholm som säger att de inte behöver ha det, men det är någonting som vi har sett. Det är ett problem att inte alla delar av

vården bidrar i utbildningshänseende. Däremot vill man naturligtvis ta del av de personer som sedan är färdigutbildade, allmänt eller som specialister.

Något annat som jag tycker är väldigt problematiskt är det faktum att Margareta Cederfelt inte verkar tycka att det är ett problem att man köper sig före i kön. Det är alltså rimligt att en del av dem som är utbildade för att arbeta i svensk hälso- och sjukvård ska arbeta och bara hjälpa den som har haft råd att teckna en privat försäkring. Och vem är det då som har en privat försäkring? Det är ju inte vem som helst. Gränsen för att ens teckna en försäkring går ofta någonstans mellan 63 och 70 år, och personer med kroniska sjukdomar som verkligen har ett stort vårdbehov har i praktiken mycket svårt att få teckna en försäkring.

Det är dessutom så att de granskningar som finns – de är inte så många, vilket den första utredningen som regeringen tillsatte pekade på – visar att det är svårt att få riktig insyn och kunna se hur man prioriterar. De förslag som vi kommer att lägga i en första proposition handlar därför om att underlätta för regioner att försäkra sig om att det är behoven som styr och att man inte går före bara för att man har tecknat en privat försäkring. Dilemmat är det att om det enligt Vård- och omsorgsanalys visar sig att personer som har en privat sjukvårdsförsäkring får vård snabbare skulle man kunna anta att alla dessa personer råkade ha större behov än dem som inte hade en privat försäkring. Men det är väl inte helt sannolikt.

Jag vill gärna höra Margareta Cederfelt lägga ut orden kring frågan om ledig vårdkapacitet som kan nyttjas och om vi ska dela upp det i Sverige och säga att den som har en privat sjukvårdsförsäkring liksom har ett eget spår.

Det moderata regionrådet i Stockholm skrev för inte så länge en bok om att hon gärna skulle avveckla sig själv, eftersom vi i stället kunde ha privata sjukvårdsförsäkringar och en helt annan styrning av vården. Är det det Moderaterna ser framför sig? Ska privata sjukvårdsförsäkringar ersätta det system vi har? Annars måste ni bestämma er vad det är som ska vara vägledande i svensk hälso- och sjukvård: att man kan betala för sig eller att man har behov som en sammanhållen vård ska tillgodose.

Anf. 84 MARGARETA CEDERFELT (M):

Fru talman! Jag tackar Lena Hallengren för svaret, men inte har jag blivit klokare för det.

Det var socialministern som tog upp studentfrågan, inte jag. Jag responderade på frågan, eftersom det är ett problem med brist på kliniska platser.

Låt mig ändå påminna om att det finns ett stort antal sjukhus som tar emot studenter. Lena Hallengren verkar inte se detta. Jag tänker på Sophiahemmet, jag tänker på det lilla som finns kvar av Ersta sjukhus och jag tänker på Sankt Görans sjukhus. Jag tänker också på ett stort antal vårdcentraler och så vidare.

Det här är ett dilemma som jag inte hör att socialministern berör med ett enda ord.

I min fråga ingick vad socialministern avser att göra för att antalet patienter som får vård i tid inte ska minska. Socialministern verkar inte vara riktigt medveten om mitt exempel med vårdcentralen, där den kroniskt sjuka patienten som har sin vårdkontakt får beskedet att vänta ett par månader. Nu är det upptaget, för tiderna försvann fem över åtta i morse.

Lite mer fokus på detta vill jag se från regeringen – ett fokus på hur alla medborgare faktiskt ska kunna få vård och vad som ska göras, inte bara blint prat om att det finns några som kan få vård via en försäkring. Säg i stället: Hur ska vi kunna samordna detta? Hur ska vi kunna göra det möjligt för privata initiativ?

Något som jag har funderat över under alla dessa år som frågan har varit uppe är att det är samma retorik från Socialdemokraterna precis hela tiden, men det är ett perspektiv som saknas. Ni säger att ni vill ha fram fler kvinnor och att kvinnor ska ha samma möjligheter som män. Då är det så att det finns ett stort antal sjuksköterskor, ofta kvinnor, och ett stort antal dietister, biomedicinska analytiker och sjukgymnaster som har sina mottagningar och är beroende av att kunna få både försäkringspatienter och offentligt finansierade patienter för att deras verksamhet ska gå runt. Är det detta som socialministern tillsammans med sina kollegor vill stoppa? Det är ju att säga att färre kvinnor ska kunna vara företagare och använda sin kompetens.

Jag ser att socialministern inte tycker om frågan, så jag utgår från att det kommer ett svar som är i linje med det tidigare. Men jag vill se ett könsperspektiv när det handlar om möjligheten att både arbeta privat och kunna driva privat verksamhet, för jag tror att detta är hälsosamt för hälso- och sjukvården. Jag ser stora fördelar med detta, eftersom det ger en variation i hur patienter ska bemötas liksom möjligheter att kunna specialisera sig på ett annat sätt.

Sedan pratade socialministern om Region Stockholm och min partikollega finansregionrådet i Region Stockholm. Men det är inte detta det handlar om. Detta handlar om regeringen och vad regeringen vill göra. Så sluta att kasta smuts på andra, utan se till att svara på vad som ska göras för att inte begränsa näringsfriheten! Se också till vad som ska göras för att patienter ska få vård i tid och för att den grupp som står utanför ska minska. Det är precis vad det handlar om.

Anf. 85 Socialminister LENA HALLENGREN (S):

Fru talman! Det är klart att det är intressant vad det största oppositionspartiet har för svar på hur vi ska öka tillgängligheten i vården. Ni har fått pröva er politik i 16 år i Region Stockholm. Regionrådet där har själv skrivit en bok, och hon talar om att hon gärna avvecklar sig själv.

Moderaterna hade en stämma i höstas där de talade om att man kunde privatisera akutsjukhus men även annan hälso- och sjukvård.

Margareta Cederfelt kanske kan ägna sina sista två minuter till att tala om hur mycket som ska privatiseras. Och är det privatiseringar som är lösningen?

Det finns någonting som är fundamentalt olika mellan Margareta Cederfelt och mig i denna debatt, och det är att jag inte för en debatt som handlar om att jag vill åstadkomma mesta möjliga näringsfrihet. Jag vill åstadkomma vård efter behov. Jag vill att människor i Sverige som behöver vård ska få det. Därför tycker jag att detta är helt orimligt. Och jag är övertygad om att merparten av svenska folket och ganska många i denna kammare, med handen på hjärtat, inte tycker att det är rimligt att man köper en försäkring för att på så sätt hamna före i en kö, så länge det finns en sådan. Det är klart att ambitionen är att vi ska öka tillgängligheten.

Men detta är fullständigt obegripligt för mig. Varför måste det vara så att en privat aktör ska ha en gräddfil för försäkringspatienter? Varför gör man inte ett avtal med regionen för 100 procent av sin kapacitet och bidrar med den kompetens man har – som vi gemensamt har finansierat utbildningen för? Sedan bidrar man genom att se till att både grundutbilda och specialistutbilda. Så är det inte i dag.

Mitt svar är därför att det inte handlar om näringsfrihet och kvinnligt företagande. Det handlar om förutsättningar för att bedriva verksamhet och samtidigt bidra till vård efter behov.

Anf. 86 MARGARETA CEDERFELT (M):

Fru talman! Det handlar om vård i tid. Det är precis det som jag har ställt min fråga om – antalet patienter som ska få vård i tid.

Låt mig lyfta fram ett exempel här som gäller de patienter som står i kö i regioner för att byta ut sin höftled. Vårdgarantin är passerad, men smärtan kvarstår.

Regionen skickar ofta patienter till exempelvis Sankt Görans Sjukhus och till Sophiahemmets sjukhus. Anser socialministern att det är helt okej, alltså att när det är en region som remitterar på grund av att den inte lyckas fullfölja sitt eget uppdrag ska den kunna remittera patienter till privata enheter, men inte om det är patienter som har besvär och som inte kan få den hjälp som de behöver och på eget initiativ faktiskt ser till att skaffa sig en garant för att få vård? Det är detta det handlar om för väldigt många som har en privat vårdförsäkring, antingen själva eller via sin arbetsgivare, alltså att det finns en bristande tilltro till den offentliga sjukvården och vad den kan prestera.

Detta är perspektiv som är viktiga, och detta är perspektiv som jag är orolig för inte ska ingå i den socialdemokratiskt tillsatta utredningen. Frågan är nämligen inte så endimensionell som socialministern anser.

När vi talar om vård och vårdpersonal finns det naturligtvis möjligheter att hitta andra vägar fram än en offentlig anställning. Det är en viktig fråga och en viktig parameter. Inte minst kan man titta på att många privata vårdgivare har betydligt enklare att rekrytera personal än offentliga vårdgivare. Arbetsmiljön sägs också ofta vara bättre.

Anf. 87 Socialminister LENA HALLENGREN (S):

Fru talman! Det är fascinerande hur enögd Margareta Cederfelt är i fråga om att de privata vårdgivarna alltid är bra och bäst. Jag säger inte att de privata vårdgivarna är bra och bäst, och jag säger inte att de offentliga vårdgivarna alltid är bra och bättre. Jag säger att man gemensamt ska bidra till att människor får vård efter behov.

Min uppfattning är att en privat aktör ska ha ett avtal med en region. Man ska se till att man bidrar så att människor som behöver vård inte ska behöva fundera på om de borde teckna en privat försäkring och inte ska behöva fundera på vilket sjukhus de ska vända sig till eller vem de ska ringa till. Människor betalar skatt, har vårdbehov och vänder sig till vården. De börjar lämpligen med primärvården, där vi också lägger fram förslag om förändringar och förbättringar för att öka tillgängligheten. Men sedan ska det vara ointressant för den enskilda människan om det är en privat eller offentlig aktör. De ska samarbeta och samverka för patienter-

nas bästa. Det är Socialdemokraternas uppfattning, och det är också det som denna utredning syftar till att säkerställa.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

Prot. 2021/22:79

4 mars

Svar på
interpellationer

§ 7 Svar på interpellation 2021/22:368

Förste vice talmannen meddelade att interpellation 2021/22:368 av Sofia Nilsson (C) om stärkt rätt till personlig assistans hade återtagits och därför inte skulle besvaras.

§ 8 Svar på interpellation 2021/22:376 om längre lördagsöppet på Systembolaget

Anf. 88 Socialminister LENA HALLENGREN (S):

Fru talman! Pontus Andersson har frågat mig om regeringen kommer att lyfta fram frågan om längre lördagsöppet på Systembolaget i riksdagen, och, om inte, varför regeringen inte vill låta riksdagen avgöra frågan.

Så som jag svarade på Pontus Anderssons fråga den 23 februari 2022 innehar Systembolaget i Sverige ensamrätten till detaljhandel med spritdrycker, vin, starköl och alkoholdrycksliknande preparat. Denna ensamrätt har ett socialpolitiskt syfte, att begränsa alkoholens medicinska och sociala skadeverkningar, vilket även riksdagen ställt sig bakom. De viktigaste medlen för att genom monopolet nå syftet är möjligheten att begränsa tillgängligheten och att privata vinstintressen i samband med detaljhandel utesluts.

Begränsning av tillgängligheten kommer till stånd genom att Systembolaget enligt alkohollagen och genom ett avtal med staten har kontroll över butiksetableringar och öppettider samt ser till att alkoholhaltiga drycker inte säljs till personer som är under 20 år.

Det är utifrån den svenska alkoholpolitiken och dess socialpolitiska syfte som en utökning av öppettider måste ses. Systembolaget har lyft fram frågan om utökade öppettider utifrån generellt ändrade köpbeteenden och bolagets legitimitet. Mot detta har regeringen vägt den ökade tillgänglighet och de ökade skadeverkningar som längre öppettider skulle innebära. I den bedömningen har regeringen också beaktat att Systembolaget sedan en tid tillbaka erbjuder e-handel och att ny forskning visar på större risker med alkohol än vad som tidigare varit känt. Tillgänglighetsbegränsningen är också av vikt för att alkoholpolitiken på ett systematiskt och sammanhängande sätt fortsatt ska uppfylla EU-rättens krav för att få bibehålla Systembolagets detaljhandelsmonopol.

Gällande legitimitet och förtroende för Systembolaget kan man konstatera att det fortsatt är stort. Systembolaget mäter i opinionsundersökningar löpande hur många som vill behålla Systembolaget och monopolet. För 2020 uppgick den siffran till 76 procent.

Utifrån denna bedömning är det regeringens ståndpunkt att Systembolagets öppettider på lördagar inte ska utökas. Systembolagets öppettider beslutas av bolaget självt inom ramen för de riktlinjer som fastställts av

riksdagen. Regeringen har dock ingen skyldighet att lämna förslag till riksdagen när statliga bolag kommer med förslag. Regeringen har fört dialog med Systembolagets ledning i frågan, och bolaget har därefter meddelat att de inte kommer att gå vidare med planerna.

Anf. 89 PONTUS ANDERSSON (SD):

Fru talman! I september väckte Systembolagets bolagsledning frågan om förlängda öppettider på lördagar. En förändring av öppettiderna kräver ett riksdagsbeslut. Systembolaget ville därför att frågan skulle tas upp i just riksdagen. Deras förslag verkar dessvärre ha fått nobben av regeringen.

I det svar som jag nu får från Lena Hallengren framkommer det att statsrådet främst åberopar den svenska alkoholpolitikens socialpolitiska syften och att en ökad tillgänglighet skulle påverka dessa syften negativt. Statsrådet lyfter bland annat fram påståendet att ökade öppettider på lördagar skulle ge ökade skadeverkningar.

Jag respekterar statsrådets åsikt i frågan, men jag håller inte med om att längre öppettider på lördagar skulle påverka folkhälsan negativt. Men frågan gällde dock varför regeringen, trots Systembolagets önskan, inte valt att gå vidare med förslaget till riksdagen.

Regeringen får absolut tycka att längre lördagsöppet skulle påverka folkhälsan negativt, men oavsett regeringens åsikt i frågan är det riksdagen som beslutar om Systembolagets öppettider. Om Systembolagets styrelse tycker att det vore lämpligt att utöka dessa anser jag att riksdagen bör avgöra denna fråga.

Det finns egentligen inte någonting som tyder på att svenskarna har mer alkoholproblem nu än när Systembolaget hade lördagsstängt eller innan Bolaget fick självbetjäningsbutiker, varför det blir märkligt att regeringen inte ens låter riksdagen pröva frågan om att låta Systembolaget ha öppet ett par timmar extra på lördagarna.

Vidare nämnde statsrådet i sitt svar att staten har kontroll över butiksetableringar, att man inte ska sälja till personer som är under 20 år och att förtroendet för Systembolaget är väldigt högt. Jag har också högt förtroende för Systembolaget, fru talman, och jag tycker att det är bra att man gör noggranna kontroller utifrån de åldersgränser som finns. Men detta har egentligen inte så mycket med själva frågan att göra.

Det jag reagerar mot är att regeringen stoppar förslaget om längre öppettider. Jag kan inte se att detta påverkar vare sig statens styrning över butiksetableringar, ålderskontroller eller förtroendet för Bolaget negativt. Det är det faktum att det är riksdagen och inte regeringen som avgör frågan som gör att denna fråga behöver ställas.

När det kommer en önskan från Systembolagets styrelse om längre öppettider menar jag att det vore rimligt att Sveriges högsta beslutande organ, riksdagen, prövar denna fråga. Med anledning av detta vill jag fråga socialminister Lena Hallengren: Kommer regeringen att ta upp frågan om längre lördagsöppet på Systembolaget i riksdagen? Om inte, varför vill inte regeringen låta riksdagen, som är landets folkvalda, pröva denna fråga?

Anf. 90 Socialminister LENA HALLENGREN (S):

Fru talman! Det är ju precis dessa frågor jag har svarat på i interpellationssvaret, men jag ska försöka att lägga ut orden lite ytterligare.

Det är ju Systembolaget självt som beslutar om sina öppettider, men detta gör de inom ramen för de riktlinjer som fastställts av riksdagen. Regeringen har ingen skyldighet att lyfta upp förslag som kommer från olika statliga bolag till riksdagen. Regeringen har haft en dialog med Systembolagets ledning i frågan. Bolaget har därefter meddelat att de inte kommer att gå vidare med planerna, och då anser regeringen inte heller att det finns anledning att gå vidare med förslaget.

Jag vill verkligen säga till Pontus Andersson och andra som lyssnar på den här debatten att frågan om att detta skulle kunna öka tillgängligheten inte är någon bisak. Det är ju därför vi har Systembolaget. Det är därför vi är beviljade ett monopol i EU-sammanhang.

Det finns socialpolitiska skäl. Vi försöker förstås från regeringens och riksdagens sida, men inte minst är det Systembolagets uppdrag att balansera detta och se till att det finns tillgång men att den finns inom de ramar som riksdagen har angivit. Det handlar om att vi kan upprätthålla restriktivitet och om att man tar det socialpolitiska ansvar som frågan kräver. Alkohol är inte vilken vara som helst.

Regeringen agerar som ägare och har mandat att fatta beslut och ange sina åsikter i frågor som rör Systembolaget. Jag tror att Pontus Andersson var inne på frågan vad det är som säger att just de här två timmarna skulle kunna öka alkoholens skadeverkningsgrad. Det är ju korrekt att det inte finns någon analys gjord av exakt dessa två timmar, men forskningen visar tydligt att det finns en stark korrelation mellan ökad tillgänglighet och ökad konsumtion.

Det fanns ju en tid – jag har själv läst på om detta – då det var lördagsstängt på Systembolaget. Förlängningen av öppettiderna till klockan 15 föregicks av en försöksperiod i ett antal områden i Sverige under ett års tid för att se över konsekvenserna. Sedan utvärderade man, tittade på riskfaktorer och gjorde bedömningen att man skulle kunna gå fram med detta.

Tillgängligheten har ju på senare tid ökat i en annan ände än de öppettider som den här interpellationen handlar om, och som jag nämnde i mitt svar, i form av e-handel och hemleverans i hela Sverige. Därför är den samlade bedömning som regeringen gör när Bolaget tar kontakt och resonerar om frågan att det inte är lämpligt att ytterligare öka tillgängligheten.

Anf. 91 PONTUS ANDERSSON (SD):

Fru talman! Jag tackar statsrådet för svaret.

Åtminstone sedan 1400-talet har svenska ledare på olika sätt infört olika typer av begränsningar gällande svenskarnas alkoholvanor. Redan 1494 utfärdade Sten Sture den äldre ett förbud mot att både bränna och sälja brännvin i Stockholm. Mellan 1917 och 1955 var starköl förbjudet. År 1919 infördes motbokssystemet, och 1982 stängde Systembolaget på lördagar.

De senaste 30 åren har vi bevittnat en del liberaliseringar av svensk alkohollagstiftning. År 1991 öppnades exempelvis den första självbetjäningbutiken på prov, men inte förrän 2014 hade alla butiker självbetjäning. År 2001 återinfördes lördagsöppet på samtliga systembolag, och

2018 röstades ett tillkännagivande om att tillåta gårdsförsäljning igenom i riksdagen. Detta har dock ännu inte införts.

Fru talman! Vi är nog många som någon gång varit i en situation då vi spontant bjudit in vänner till middag en lördag och tänkt att det kanske vore gott med en flaska vin eller ett par öl till maten, men Systembolaget har redan stängt. Vill man verkligen ha en flaska vin löser det sig oftast ändå. Man kanske kan låna av grannen. Gästerna kan kanske ha med sig.

Jag som bor i Rydebäck, utanför Helsingborg, har bara 20 minuter med färjan till Danmark. Precis som när starköl var förbjudet i Sverige kan vi köpa vårt vin eller annan alkohol så fort vi är på danskt vatten. Att tura var, och är fortfarande, en grej i Helsingborg på grund av Sveriges alkoholpolitik.

Om man alltid vill vara spontan planerar man sina inköp från Systembolaget. Man får helt enkelt bunkra upp med öl, vin och sprit så att man alltid har det tillgängligt när man vill ha det. Detta är precis vad dåliga öppettider leder till – det ökar tillgängligheten till alkohol i hemmet. Då kan vi fråga oss om dessa planerade inköp, som gör att man alltid har ett lager hemma, leder till att människor dricker mindre eller till att de dricker mer. Jag tror snarare på det sistnämnda. Sveriges restriktiva hållning gällande öppettider har troligen effekten att människor dricker mer, även om syftet från regeringen är det motsatta.

Att regeringen väljer att lyfta upp den här frågan sätter myndighetsåldern i ett nytt perspektiv, känner jag. Regeringen gick nyligen fram med ett förslag om att 15-åringar exempelvis ska få byta kön. Nu föreslås det att tolvåringar ska kunna byta juridiskt kön. Men vuxna människor som är över 20 år anses inte vara myndiga nog att handla en flaska vin efter klockan 15 en lördag. För mig blir detta ganska absurt.

Fru talman! I sitt svar nämnde statsrådet Systembolagets höga förtroende samt att staten har kontroll över butiksetableringar och att man på så sätt kan se till att personer under 20 inte kan köpa alkohol. Men det är ju inte riktigt vad denna fråga handlar om.

Jag har fått ett bra svar angående att man inte vill pröva den här frågan i riksdagen just därför att regeringen inte behöver ta upp frågan. Men mitt parti, precis som alla andra partier, driver inte frågan om att Systembolaget ska avskaffas. Precis som alla andra partier vill vi inte ändra åldersgränsen för inköp av alkohol. Jag vill dock fråga statsrådet om det inte vore rimligt att göra människors liv lite mindre krångliga genom att faktiskt låta Systembolaget ha öppet längre på lördagar.

Anf. 92 Socialminister LENA HALLENGREN (S):

Fru talman! Det är säkert en och annan som lyssnar på den här debatten, för det är många som tycker att det är viktigt att vi har ett systembolag där man kan köpa både alkohol och, numera, alkoholfria drycker och som har ett sortiment som många som kommer från andra länder blir rätt avundsjuka på. Vi ska verkligen göra allt vi kan för att se till att monopolet bibehålls. Vi ska inte utmana det på olika sätt. Detta är bara ett litet inspel till Pontus Andersson med tanke på andra debatter som pågår. Vi ska inte utmana Systembolagets monopol i Sverige; det är min mycket bestämda uppfattning.

När det gäller olägenheter och om det inte vore lite enklare att ha det på ett annat sätt vill jag säga att det är den olägenheten som Pontus Andersson, jag och en del andra lite grann får köpa och finna oss i givet att vi känner till de negativa konsekvenserna och baksidorna med att alkohol blir lättillgängligt för den som inte kan planera sina inköp och för den som fyller på igen så fort det har tagit slut.

Jag hoppas att jag slår in öppna dörrar när jag säger att alkohol kan vara en bidragande orsak till våld både i och utanför hemmet. Det kan handla om krogrelaterat våld mellan för varandra okända personer.

Alkohol är även vid måttliga nivåer en riskfaktor för bland annat olika former av cancer. Alkohol ökar också risken för leverskador, hjärt- och kärlsjukdomar, psykisk ohälsa och mycket mer. Det är en ganska vanlig missuppfattning att små mängder alkohol skulle vara ofarligt eller rent av hälsosamt. Det saknas vetenskapliga bevis för detta.

Vi vet att alkohol når alla organ och påverkar i stort sett hela kroppen på både insidan och utsidan. Uppskattningsvis är det ungefär 300 000 svenskar som har ett beroende av alkohol. Varje år dör mellan 5 000 och 7 000 svenskar av sjukdomar eller skador som har ett samband med alkohol. Om man bara inkluderar dödsfall med alkoholrelaterad diagnos är siffran 1 938 personer som är 15 år eller äldre under 2019. Det är rätt så många. Tänk också på att det inte bara är de alkoholberoende personerna som kan råka ut för en alkoholrelaterad sjukdom – även måttlighetsdrickare kan drabbas.

Enligt Cancerfonden är ungefär 1 300 cancerfall per år relaterade till alkoholkonsumtion. Alkoholkonsumtionen orsakar 2,3 procent av alla cancerfall i Sverige och är en av de främsta påverkbara orsakerna till cancer.

Undersökningar har också visat att alkoholen kostar samhället betydligt mer än nyttorna ger tillbaka. Forskningen visar tydligt att konsumtionen ökar när tillgängligheten ökar. När konsumtionen ökar ökar också alkoholskadorna och samhällets kostnader för dessa. Därför är det viktigt att vi inte ökar tillgängligheten till alkohol och ökar konsumtionen. Vi ska i stället se till att vi minskar konsumtionen – jag sa inte tillgängligheten – för att förbättra folkhälsan och minska antalet personer som drabbas av sjukdom.

För att återkomma till Pontus Anderssons fråga om att utöka öppettiden med två timmar vill jag säga att det hela tiden gäller att göra en samlad bedömning. Nu gick Pontus Andersson mycket längre tillbaka i tiden än vad jag själv gjorde när jag talade om lördagsstängda systembolag. Han var någonstans 700 år tillbaka i tiden. Men det visar att det här är viktigt att ta på allvar. Det är klart att man kan förändra synsätt. Vi har som sagt utökat tillgängligheten med e-handel och hemleveranser efter omfattande försöksverksamheter. Vi måste se till att vi inte gör någonting som det blir svårt att backa från.

I det här fallet har regeringen haft en dialog med Bolaget om att vi inte ser detta som lämpligt, och Bolaget har bestämt sig för att inte gå vidare med frågan. Därför finns det heller ingen anledning att lyfta fram frågan i Sveriges riksdag, som regeringen ser på saken.

Anf. 93 PONTUS ANDERSSON (SD):

Fru talman! Jag tror att statsrådet och jag får vara överens om att vi inte är överens, så jag ska inte förlänga den här debatten så mycket mer. Men för att sammanfatta det vi faktiskt är överens om: Ingen av oss driver frågan om att avskaffa Systemet. Vi är överens beträffande de skadeverkningar som statsrådet nämner. Statsrådet och jag är överens gällande åldersregler för inköp av alkohol. Vi är säkert också överens om att man precis som nu ska fortsätta tillåta e-handel.

Men det viktiga i den här debatten, som handlar om förlängda öppettider på lördagar, verkar vi inte vara överens om. Jag står fast vid mitt tyckande – om Systembolagets styrelse anser att förlängda öppettider på lördagar vore önskvärt borde man låta denna fråga prövas av riksdagen. Vid bifall till förslaget hade man både förenklat människors vardag och minskat människors behov av att ständigt ha alkohol hemma i huset. Det handlar alltså om tillgängligheten av alkohol i hemmet.

De senaste 30 åren har vi sett en långsam men successiv liberalisering av den svenska alkoholpolitiken. Även om det inte blir verklighet i detta nu tror jag inte att det dröjer länge innan svenskarna av regeringen anses vara myndiga nog att handla en flaska vin efter klockan 15 på lördagar.

Anf. 94 Socialminister LENA HALLENGREN (S):

Fru talman! Jag vill fästa Pontus Anderssons uppmärksamhet på att om alla förslag som lämnas i dialog med statliga bolag skulle generera propositioner att ta ställning till i Sveriges riksdag skulle det prägla mycket av arbetet. Det är inte så förvaltningsordningen ser ut. Regeringen styr ju riket, vilket ibland omnämns. I det ingår att ansvara för styrningen av de statliga bolagen. Det ingår också att ha en dialog med bolagen. Detta kan mycket väl resultera i att man efter moget övervägande och efter diskussioner landar i att man bör lägga fram förslag till Sveriges riksdag, men det kan inte göras varje gång det kommer förslag från statliga bolag.

Jag har inte någon gång tagit del av någon forskning som säger att vi har en situation där man har mer alkohol hemma och att det ökar konsumtionen. Den forskningen kanske kommer. I så fall får vi ta ställning till den.

Det kan vara lätt att förbise att vi har den relativt låga konsumtion som vi ändå har i dag i Sverige tack vare alla de begränsningar som finns på plats. Det finns inga garantier för att vi blir kvar på den nivån om vi tar steg efter steg. Vi har tagit steg för att öka tillgängligheten. Låt oss följa den utvecklingen innan vi tar ännu fler steg, så att vi inte skapar problem som vi inte kunnat förutse.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 9 Svar på interpellation 2021/22:307 om vägen som brottsplats

Anf. 95 Finansminister MIKAEL DAMBERG (S):

Fru talman! Thomas Morell har frågat mig om jag och regeringen avser att ge Tullverket ytterligare resurser samt om jag avser att verka för ökad samverkan mellan Tullverket och polisen för att stoppa de kriminella gängerna på vägarna.

Regeringen tar den organiserade brottsligheten på yttersta allvar. Som statsministern uttryckt det har den här regeringen som tydlig prioritering att vända på varje sten för att bekämpa den. Alla verktyg regeringen har till sitt förfogande ska användas i det arbetet, och där är de statliga myndigheter som har ett brottsbekämpande uppdrag naturligtvis särskilt viktiga.

Tullverket har ett brett uppdrag. I det ligger att fastställa och ta ut tullar, skatter och avgifter så att en riktig uppbörd kan säkerställas. Myndigheten ska även övervaka och kontrollera trafiken till och från Sverige så att bestämmelser om in- och utförsel av varor följs. Vidare ska Tullverket förebygga och motverka brottslighet i samband med in- och utförsel av varor. I det brottsbekämpande arbetet ska Tullverket prioritera att stoppa vapen, narkotika och sprängmedel från att komma in i landet.

Regeringen har de senaste åren stärkt Tullverkets resurser avsevärt. Myndighetens anslag har sedan 2017 ökat med 30 procent, vilket gjort att personalstyrkan kunnat öka med cirka 315 årsarbetskrafter till och med 2021. I och med riksdagens budgetbeslut för 2022 har Tullverkets anslag höjts med ytterligare 175 miljoner kronor för 2022, vilket kommer att möjliggöra ännu fler anställningar. Dock är riksdagens anslagsförstärkningar inte varaktiga. Jag vill poängtera att fortsatt ökade resurser till Tullverket är en fråga för den kommande ordinarie budgetprocessen, och den varken kan eller vill jag föregripa.

Även Polismyndigheten har fått rejäla resursförstärkningar de senaste åren. Enligt Polismyndighetens personalstatistik fanns det i januari fler anställda poliser än någonsin tidigare. Regeringens mål är att antalet polisanställda ska öka med 10 000 mellan 2016 och 2024, och i januari hade antalet anställda ökat med nära 6 500. Polismyndigheten är alltså på god väg mot målet.

Det finns sedan ett antal år tillbaka ett utarbetat och väl fungerande samarbete mellan flera statliga myndigheter, inte minst mellan Tullverket och Polismyndigheten, för att komma åt den organiserade brottsligheten. Polismyndigheten har stärkt sitt arbete för att förbättra kontrollerna av den tunga yrkestrafiken, antalet kontroll dagar har ökat och antalet personer som arbetar med kontrollen av yrkestrafiken har ökat, vilket även bör vara till nytta för att upptäcka och beivra transporter av smuggel- och stöldgods.

Regeringen har även vidtagit en rad åtgärder för att Tullverket ska ha relevanta verktyg för att försvåra och förhindra olika typer av organiserad brottslighet. Ett exempel är de ändringar i smugglingslagen som infördes den 1 augusti 2021 och som innebär att tulltjänstemän i samband med tullkontroller även kan agera vid upptäckt av misstänkt brottslighet som ligger utanför Tullverkets ordinarie brottskatalog. Det kan exempelvis vara fråga om misstanke om att stöldgods är på väg att föras ut ur landet, människosmuggling eller penningtvätt. Som huvudregel ska dock polisen först godkänna ingripandet.

Ett annat exempel är den utredning som i november överlämnade betänkandet *Åtgärder i gränsnära områden* till regeringen. För att förbättra möjligheterna att bekämpa gränsöverskridande brottslighet föreslår utredningen att främst Polismyndigheten ska ges särskilda befogenheter i vissa gränsnära områden. Det handlar bland annat om utökade möjligheter att bedriva kamerabevakning och göra ingripanden i brottsförebyggande syf-

te. Förslagen om kamerabevakning omfattar även Tullverket. Betänkandet har remitterats, och remisstiden går ut i mars.

Ännu ett exempel är den utredning som regeringen tillsatte under förra året för att skapa en överskådlig, ändamålsenlig och enhetlig reglering av Tullverkets befogenheter så att Tullverket får bättre förutsättningar att utföra sitt uppdrag på ett effektivt sätt. Utredaren ska också överväga om myndigheten bör ges ytterligare befogenheter samt i så fall föreslå sådana. Utredningen ska enligt direktiven lämna sitt betänkande den 16 maj 2022.

Anf. 96 THOMAS MORELL (SD):

Fru talman! Jag tackar statsrådet för svaret.

Det är inte första gången vi diskuterar kriminaliteten på vägarna. Förmodligen blir detta inte heller den sista.

Vägen är vår största brottsplats, och vi kan konstatera att dessa kriminella nätverk opererar i landet på ett sätt som är bekymmersamt. Redan 2012, för tio år sedan, fastslog några poliser vid dåvarande länskrim i Västra Götaland att dessa kriminella nätverk och den olagliga trafiken på vägarna har ett nära samband och att dessa kriminella nätverk skapar ekonomiska förutsättningar för att bedriva annan kriminell verksamhet.

Om vi tittar på vad som har skett i Sverige de senaste åren ser vi att brotten ökar dramatiskt. Man stjälar maskiner och utrustning för stora belopp, som sedan går ut ur landet. In i landet får vi narkotika, vapen, sprängmedel, alkohol och även människor. Det smugglas ganska mycket människor över gränserna. Det är inte människor som kommer hit för att söka skydd utan människor som sedan utnyttjas å det grövsta, bland annat i byggindustrin, och unga flickor används till prostitution.

Det här är den verklighet vi har att tampas med, och därför måste vi sätta till alla tänkbara resurser för att få hejd på det. Det handlar om att dels ha en väl fungerande kontroll vid landets gränser som stoppar utförsel och införsel, dels ha en väl fungerande kontrollapparat på landets vägar som stoppar fordon och gör kontroller för att se var fordonet kommer från och vad det har för last.

Man slipper processen för att få åklagarbeslut om husrannsakan och sådant när man har en väl fungerande kontrollapparat, för detta ingår i tjänsten. Som bilinspektör eller som polisman med särskilt förordnande för flygande inspektion äger jag fordonet tills kontrollen är färdig. Det är jag som avgör vad som ska göras. Har jag stoppat ett fordon kan jag bestämma att det ska kontrolleras, och jag kan gå in och titta i lastutrymmet för att se om godset är säkrat. Upptäcker jag något i det läget får jag kontakta ett högre befäl som i sin tur tar kontakt med åklagare.

Med en kontrollapparat som fungerar har man alltså tillträde till fordonet tills man är klar med kontrollen. Det är oerhört effektivt, men då måste man ha människor där ute.

Kan man kombinera Tullverkets kontroll av landets gränser med en väl fungerande kontroll på vägarna sätter man in en kraftig moteld mot de kriminella. Det handlar om att skapa så mycket grus i deras maskineri som det bara går så att de inte kan skapa de ekonomiska förutsättningarna för att bedriva sin kriminella verksamhet.

Den tio år gamla rapporten visar vad vi då behövde göra, och det är ännu inte gjort. De kriminella har alltså tio års försprång.

Det skulle vara intressant att höra vad statsrådet har för idéer för att lösa detta. Jag har idéer, och jag delger gärna statsrådet dem.

Anf. 97 Finansminister MIKAEL DAMBERG (S):

Fru talman! Tack, Thomas Morell, för ännu en debatt om kriminalitet på väg och vägen som brottsplats! Vi har ju diskuterat detta förut.

Det är intressant med tioårsperspektivet, för det här har verkligen strammats upp de senaste tio åren. Vi har en helt annan situation i dag, med en utbyggnad av polisorganisationen som saknar motstycke och en substantiell förstärkning av tullen vid gräns. Vi har vidare ett väl utvecklat samarbete mellan olika brottsbekämpande myndigheter för att komma åt inte minst den organiserade brottsligheten på vägarna.

Vi har även drivit på i Europa för att få ett mycket skarpare regelverk för den oreglerade marknaden för vägtrafik med skärpta straff, sanktionsavgifter och klampning – allt för att ställa krav på att branschen ska städas upp.

Interpellationen handlar mycket om det viktiga Tullverket. Många lastbilar rullar in i Sverige, och då finns speciella kontrollmöjligheter och en organisation som kan ha koll på både in- och utförsel på ett klokt sätt. Underrättelsesamverkan mellan polis och tullverk är här avgörande, för polisen bekämpar ju brott i hela samhället medan Tullverket har sin specifika kompetens, framför allt vid gräns.

Tullverket utvecklar nu detta och växer som organisation. Förra året växte man kraftfullt, framför allt vid gräns, och i år fortsätter man att växa.

Interpellanten frågade om Tullverket ska växa och om det behövs mer resurser. Svaret är ja. Det har tillförts mer resurser, och det fortsätter att tillföras resurser. Tullverket tillförs också ny teknisk materiel, som skannrar, radar med mera.

Jag har också initierat en utredning som handlar om framför allt Polismyndighetens befogenheter i gränsnära zon. Utredningen är ute på remiss, och vi får se vad remissynpunkterna blir. Förslaget ger polisen större möjlighet att jobba brottsförebyggande, jobba med kameror på ett mer systematiskt sätt och jobba med lagring av data från dessa kameror så att man kan se rörelser. Detta underlättar ytterligare samverkan med Tullverket när det gäller brottsbekämpande verksamhet.

Mycket är gjort, och mycket är på gång. Mycket återstår också att göra, och jag delar Thomas Morells bild att mycket av den organiserade brottsligheten har en anknytning till väg, oavsett om vi talar om smuggling av vapen, narkotika och människor in i landet eller utförsel av stöldgods ur vårt land.

Vi har haft flera interpellationsdebatter om de internationella ligorna, men de står inte i fokus i dagens debatt.

Tullverket får ökade resurser och ska jobba ännu närmare Polismyndigheten, och med den nya utredningen, som vi ser fram emot att komma vidare med, ger vi inte minst polisen nya befogenheter men också tullen kopplat till kamerorna. Det görs också en stor översyn av Tullverkets regelverk.

Som sagt: Mycket har skett, mycket sker och mycket återstår att göra.

Anf. 98 THOMAS MORELL (SD):

Fru talman! Jag tackar statsrådet för svaret.

Ja, mycket återstår att göra, och verkligheten säger något annat än statsrådets svar.

I morse tittade jag hur det ser ut när det gäller efterlysta maskiner. År 2021 efterlystes totalt 272 entreprenadmaskiner, redskap och traktorer i Sverige. Av dessa var 204 maskiner och redskap och 68 traktorer. Av de 204 efterlysta maskinerna återfanns enbart 29 stycken, vilket innebär att 75 maskiner och redskapen fortfarande är borta, Det är 86 procent. Av de 68 efterlysta traktorerna hade 22 återfunnits, vilket innebär att 46 stycken, eller 68 procent, fortfarande är borta. Mycket tyder på att dessa maskiner lämnar landet.

Polisrapporten jag nämnde konstaterade att det var beställningsjobb. De kriminella hade en lista på vad de skulle hämta, och sedan lämnade grejerna landet på natten. Tyskarna har tagit ett antal transporter med stulna bilar från Sverige.

Min gamle chef kunde raljerande säga att eftersom E6 och Öresundsbron är vidöppen efter klockan 20 är det bara att köra ut det man har stulit – och lite så är det. Entreprenadmaskiner och traktorer är ju inget man bär under armen över gränsen, utan enda chansen att få ut dessa stora, tunga maskiner är med lastbil.

Det är viktigt att få till en samordnad funktion med Tullverket och polisen för att bryta ned de kriminella nätverken och deras möjligheter att skapa ekonomiska resurser.

När man knäckte Encrochat visade det sig att det kom in tio gånger mer narkotika i Sverige än vad man tidigare hade klart för sig. Då förstår man omfattningen av det som rinner över gränsen och det behov vi har av att se till att skydda gränsen för den typen av transporter. Men det räcker inte, utan det krävs också att man har ett vakande öga på vägarna i landet så att man kan bromsa den operativa verksamheten. De kriminella är oerhört effektiva och vet exakt vad de ska hämta för att sedan köra ut ur landet.

Jag var själv aktiv inom polisen när en tjuvgömma togs uppe i Värmland. Man hade samlat på sig material som man hade stulit och gömt ute i skogen, och sedan kom en lastbil för att hämta det och köra det ut ur landet. Men polisen hade fått kännedom om vad som var i görningen och hade spionerat ett tag, och de tog det gäng som hade ägnat sig åt stölder. När polisen hade fått tag i dem visade det sig att de hade varit här tidigare fast under andra namn. De byter identiteter så att det ska bli svårare att spåra dem.

Myndigheternas förmåga att sätta käppar i hjulen släpar efter. Vi har ständigt diskuterat. Det ena är tullen, det andra är polisen och det tredje är en annan myndighet. Vi måste i stället se till att myndigheterna får fler samarbetsytor för att ta de kriminella, annars klarar vi det inte.

Anf. 99 Finansminister MIKAEL DAMBERG (S):

Fru talman! Jag är intresserad av höra om Thomas Morell har fått signaler från Tullverket om att de inte tycker att de samverkar med polisen när det gäller att komma åt till exempel internationella stöldligor. Min bild är att polisen och Tullverket är väldigt stolta över det underrättelsesarbete de har. Det är möjligt att jag har fel på denna punkt och att Thomas Morell har andra uppgifter. Det är de facto så att regeringen har gett upp-

drag till myndigheterna att samverka och att de nu har etablerat samverkansforum inom ordinarie strukturer, bland annat mellan just tullen och polisen.

När det gäller de internationella stöldligorna är det ett enormt prioriterat arbete som regeringen har gjort för att stoppa stöldligorna från att ens komma in i Sverige. Om man har begått brott tidigare har man inte rätt att komma in, och samarbete med andra länder kan vara avgörande för att hindra de kriminella ligorna från att komma in.

Vi har skärpt straffen för både systematiska stölder och häleribrott. Vi har också skärpt straffen för inbrott i bostäder eftersom vi tidigare hade för låga straff som gjorde att Sverige blev mer attraktivt än andra länder för att begå den typen av systematiska stölder. Vi har ökat det internationella samarbetet både inom Europa och med våra grannländer för att komma åt stöldligorna.

Vi samordnar arbetet mellan polis och tull, som jag redan har nämnt. Vi gör det nu lättare att utvisa kriminella och se till att fler kriminella som döms för brott i Sverige får tillbringa sin fängelsestid i sina hemländer snarare än i Sverige. Vi förstärker tullens resurser. Det har vi gjort med 30 procent, och det fortsätter. Deras fokus ligger mycket på att förstärka kontrollen vid gränsen och dessutom på ny teknisk utrustning för att kunna komma åt de kriminella. Vi gör en historisk satsning på polisen med fler anställda. Vi har aldrig haft fler poliser än just nu, och det kommer fler.

Vi jobbar dessutom systematiskt med kamerafrågan nu, inte minst i gränsnära zon. Och sedan har vi det förebyggande arbetet där polisen har samverkanspersoner när det gäller brottsförebyggande arbete just mot de internationella stöldligorna i varje polisregion runt om i Sverige. Där jobbar man med grannsamverkan, båtsamverkan och fler saker, och vi ser att när man gör den typen av arbete minskar stölderna ganska dramatiskt.

Detta är ett viktigt arbete. Jag blir lite förvånad över att Thomas Morell målar upp bilden att tullen och polisen inte samarbetar. Det är inte min bild i denna fråga.

Anf. 100 THOMAS MORELL (SD):

Fru talman! Tack för svaret, statsrådet!

Det gäller att lyssna. Vi behöver ha fler vägkontroller. De är alldeles för få. Det är där samarbetet ska vara. Att man har ett jättegott samarbete mellan den vanliga, reguljära polisen och tullen har jag aldrig ifrågasatt, men vi har alldeles för få tjänstemän ute på vägarna som kan ingripa mot denna typ av verksamhet.

Sedan har vi detta med att de byter identitet. Om de har straffats en gång som Pelle Pettersson i Sverige dyker de upp som Olle Gustavsson nästa gång. Det är det som är kruket. De byter identitet och växlar hela tiden. Här gäller det för alla myndigheter att vara på täpspetsarna för att komma åt denna typ av kriminalitet. Bilarna byter identitet. Om de går norrut har de en nummerplåt, och går de söderut har de en annan. Så det gäller att vara med i matchen.

Det är lite intressant att se vad försäkringsbolagen skriver. Ann Hassel Tano, utredningschef på försäkringsbolaget If, skriver: ”Den internationella, organiserade brottsligheten rör sig mer eller mindre fritt i Sverige. Hur är det möjligt att alla är överens om krafttag men att det ändå inte händer någonting?” Det undrar hon.

Hon skriver också: ”Problemet är att tull och polis saknar resurser och befogenheter. Sverige är särskilt utsatt eftersom risken att ertappas och dömas är försvinnande liten, och straffen så milda att det ändå inte fungerar avskräckande. Tidigare greps sju personer i Malmö med 1 034 katalysatorer. De häktades, men släpptes.” Det var 2021. Det är verkligheten. Det måste bli mycket tuffare tag.

Så sent som i veckan pratade jag med mina gamla kollegor inom trafikpolisen. De har inte fått några utökade resurser. De är inte fler tjänstemän ute på vägarna. Det är detta problem som vi står inför.

Anf. 101 Finansminister MIKAEL DAMBERG (S):

Fru talman! Om det sista kan vi vara helt överens. Vi behöver fler kontroller ute på vägarna. Det är detta som Polismyndigheten har som plan. Dessa yrkeskategorier är ganska välutbildade och tar längre tid att utbilda, och därmed tar det längre tid att få dem på plats ute på vägarna. Det kommer att behövas bättre kontroller både för att bekämpa brottslighet och för att se till att det är ordning och reda på våra vägar. Annars flaggar vi ju ut vår åkeribransch, så som vi har gjort historiskt sett då vi egentligen inte hade något regelverk.

Vi hade en regering tidigare som inte brydde sig om dessa frågor utan snarare avreglerade hela denna marknad, vilket ledde till stora problem för åkarna och för de människor som utnyttjades. Här har vår regering vidtagit en lång rad åtgärder för att strama upp det hela. Vi har skärpt straffen för de organiserade och systematiska stölderna och dessutom förstärkt tullen och polisen, och vi går vidare med att använda modern teknik för att komma åt detta.

Jag ser fram emot att fortsätta att stärka arbetet när både tullen och polisen växer så att vi får fler kontroller på vägarna, med användning av modern teknik för att se till att stöldligorna inte kan operera i Sverige på det sätt som de har gjort.

Man kan vara ganska nöjd med att konstatera att en del av arbetet bär frukt. Om man tittar på stölder av båtmotorer och båtar och på inbrott i hus ser man att antalet har gått ned över tid, men mer arbete återstår. De kriminella gängen är väldigt finurliga. De ändrar sig, och beroende på var den stora lönsamheten finns ändrar de modus och tjänar pengar på det. Vi ska inte låta dem få terrorisera Sverige eller operera här. Mer arbete återstår, men på detta område kan man verkligen säga att politiken har levererat mycket och kommer att fortsätta att leverera.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 10 Svar på interpellation 2021/22:349 om utebliven justering av skatten på bränsle

Anf. 102 Finansminister MIKAEL DAMBERG (S):

Fru talman! Thomas Morell har frågat mig om jag och regeringen avser att sänka energiskatterna i enlighet med det löfte som utställdes i samband med införandet av reduktionsplikten.

Regeringen aviserade redan vid införandet av reduktionsplikten att reduktionsnivåerna skulle öka över tid och att koldioxidskatten kan komma att justeras utifrån den ökade biodrivmedelsinblandningen, och det har också skett vid flera tillfällen. Till exempel har regeringen, för att möta ökade drivmedelspriser till följd av ökad inblandning av biodrivmedel, den 1 januari 2020 sänkt energi- och koldioxidskatten på bensin och diesel samt därutöver pausat den så kallade bnp-indexeringen för både 2021 och 2022.

Enligt reglerna i energiskattedirektivet och i lagen om skatt på energi ska bränslen som används som motorbränsle beskattas som sina fossila motsvarigheter, om det inte finns ett statsstödsgodkännande för bränslet. I samband med att reduktionsplikten infördes började därför biodrivmedel inom reduktionsplikten att beskattas med samma energi- och koldioxidskatt som bensin och diesel. Tidigare hade det inblandade biobränslet varit skattebefriat.

Drivmedelspriserna har stigit kraftigt under det senaste året, och vi följer prisutvecklingen noga. Orsaken är främst det allt högre oljepriset, men också en ökad inblandning av hållbara biodrivmedel inom ramen för reduktionsplikten. När det gäller drivmedelsskatterna har dessa inte höjts aktivt någon gång under de senaste åren. Regeringen har tvärtom lämnat ett förslag till riksdagen om sänkt energiskatt på bensin och diesel.

Anf. 103 THOMAS MORELL (SD):

Fru talman! Tack, statsrådet, för svaret! Bränslepriserna har verkligen slagit i taket, som det ser ut nu, och vi befinner oss i ett nödläge.

Det finns åkerier som lägger ned, och många kommer att gå i konkurs. Vi kan inte ha ett dieselpriis som ligger på 25 kronor litern – det finns inte planer i världen. Hur ska vi klara industrin och dess transporter? Hur ska vi klara skogsindustrins transporter? Hur ska vi klara jordbrukets transporter när det inte finns någon som har råd att tanka lastbilen? Det går bara inte.

Man får ofta höra från regeringen att det är världsmarknadspriset som sätter priserna. Då är det märkligt att världsmarknadspriset är 7 kronor lägre i Danmark. Det är något annat som är fel. Jag har kollat priserna. I dag kostar dieseln 18,84 i Danmark, och priset i Sverige är 24,77. Den 23 december var priset 18,42 i Sverige. Danmark har alltså ungefär samma pris som vi hade då. Det är någonting annat som är fel, och det är i huvudsak reduktionsplikten som är boven i dramat.

Regeringen måste göra någonting. Jag utgår från att statsrådet tar en snabb marsch tillbaka till Regeringskansliet och sedan vidtar en åtgärd för de svenska åkerierna, för det här går inte.

I går lyssnade jag på ett inslag från Radio Värmland. Det handlade om en åkare som heter Jan Nilsson i Grums. Han kommer att lägga ned sitt företag på grund av de höga dieselpriiserna. Han har avbeställt sin nya lastbil, vilket också innebär att den chaufför som han hade tänkt anställa inte får sitt jobb. Det finns inga marginaler kvar, säger Jan.

Det finns också ett radioinslag från Västernorrland. Jag läser: På torsdagen höjdes riktpriiset för en liter diesel med över 1 krona. Det blir en miljonsmäll i åkeriets bokslut, och i ett större sammanhang tappar våra exportföretag konkurrenskraften mot omvärlden. Då vet jag inte vad som

händer med Sverige, säger Richard Ferm. Inslaget kommer från Radio Västernorrland.

I sitt svar skriver statsrådet att regeringen följer prisutvecklingen noga. Det är väl ingen som har ett intresse av att regeringen följer prisutvecklingen noga om det inte blir någon åtgärd! Det här går inte.

Sveriges Åkeriföretag har långt om länge kommit med en debattartikel i dag där man ifrågasätter detta. Det går inte att ha den här prisutvecklingen. Man kan inte konkurrera på marknaden när Sverige ligger så högt jämfört med övriga länder.

Det finns åkerier som har dieselklausuler. De kan alltså höja priset för sina transporter. Men de släpar efter en till tre eller kanske upp till sex månader, och en del har årslånga avtal. Det går inte. Jag pratade med ett åkeri som sedan den 1 december hade fått ökade kostnader på 800 000 kronor – nästan miljonen. Det har de tagit av besparingarna. Och när besparingarna är slut – vad gör man då? Då går företaget omkull.

Hur ska vi då kunna få ut mat till butikerna? Hur ska vi få läkemedel till sjukhusen? Hur ska vi få dit den utrustning de behöver för att kunna operera sina patienter? Det krävs att det finns lastbilar som kan utföra transporten. Det krävs att det finns åkerier som kan leva på en sund marknad. Det är helt horribelt med 25 kronor litern. Det går inte!

Nu måste regeringen ta tag i det här, och det redan i dag – helst i förra veckan.

Anf. 104 Finansminister MIKAEL DAMBERG (S):

Fru talman! Det är en viktig fråga som diskuteras. Vi har exceptionellt höga bensin- och dieselpriser i Sverige just nu. Om man tittar på prisutvecklingen den senaste tiden ser man att den helt och hållet har att göra med kriget i Ukraina. Det skapar en osäkerhet kring oljeleveranserna framöver och huruvida rysk olja över huvud taget kommer att användas i Europa. Det driver nu upp oljepriset internationellt.

Det gör situationen väldigt knepig. Det här är en akut situation inte bara i Sverige utan i många länder som ser att drivmedelspriserna ökar. Det måste man ta på allvar.

Nu är vi åtta nio dagar in i kriget. Det är klart att osäkerheten just nu är ganska stor på marknaderna internationellt om vad som kommer att ske med drivmedelspriserna. Även om Sverige inte direkt är så exponerat mot Ryssland i vår export eller import blir vi på det här området direkt påverkade av världsmarknadspriser. Det gäller både diesel och gas, även om Sverige är en ganska liten användare av gas i ett europeiskt perspektiv. Det gäller dessutom livsmedelspriserna, som redan har ökat och som kommer att öka framöver både på grund av dieselpriserna och på grund av andra insatsvaror som begränsas.

Att tro att ett krig i Europa inte påverkar prisbilden är inte realistiskt. Däremot måste vi fundera på hur vi sköter det här långsiktigt. Då tror jag att en viktig del är att vi långsiktigt inte kan vara beroende av Putins olja på det sätt som vi är i dag, för han använder prisinstrumentet i politiska syften. Det såg vi redan i vintras när Ryssland inte levererade tillräckligt mycket gas, som de gjorde tidigare, till Europa. Då stack gaspriserna och energipriserna iväg också i Sverige. Trots att vi inte hade så mycket egen gasimport till Sverige ökade våra priser.

Det som är viktigt att se är att vi också måste klara en annan kris. Det här är en kris, en krigskris, som vi har i Europa. Den andra krisen är den långsiktiga klimatkrisen, där vi måste minska utsläppen från transportsektorn. Det som är bra här är att den långsiktiga omställningen av transportsektorn går hand i hand både med minskat beroende av Putin och hans priser och med ett minskat utsläpp av koldioxid. Det är otroligt viktigt att ha dessa två frågor i huvudet samtidigt.

Vad kan man då göra här och nu? EU-kommissionen kommer i nästa vecka att släppa en rapport om hur de ser på både statsstödsregler under krigstiden och energifrågorna kopplat till en tool box – vad medlemsländerna kan göra eller kan förväntas göra för att hantera akuta situationer kopplade till exempelvis prisförändringar, som den som är uppe nu.

Det är viktigt att vi förbereder oss. Vi tittar på olika scenarier, och vi tar frågan på väldigt stort allvar.

Men man kan inte heller säga att den marknad som finns på området inte ska suga upp priseffekter. Om man har åkare som levererar till en har man ett ansvar att också se till att åkarna kan fortsätta att leverera. Då måste man justera priser. Det är så det är med alla insatsvaror. Om företag vill få leveranser framöver måste de också justera prisnivåerna så att dessa leveranser kan ske. Allting annat vore orimligt.

Tänk er att de här företagen skulle slå ut sin egen leverantör av viktiga varor, läkemedel eller vad det nu kan vara – så kan inte ansvarsfulla företag agera. Det här är tyvärr en situation som vi ser inte bara i Sverige utan runt om i Europa.

Anf. 105 THOMAS MORELL (SD):

Fru talman! Tack, statsrådet, för svaret! Jag vill börja precis i slutet. Det är viktigt att man tar ansvar när man köper en transport, att man betalar och gör rätt för sig. Då tycker jag att statsrådet ska marschera till sitt kontor och ta kontakt med de statliga bolagen, för det är där vi har de stora bekymren. De vill inte höja. Börja där! Det är bra.

I Danmark är man i precis samma situation som vi. De är en del av Europa, och de påverkas också av världsmarknaden. Men de har ett dieselpris som ligger på 18,84 per liter i svenska pengar. Jag kollade precis innan jag gick hit. Hur kan de ha det?

Skattebetalarnas förening säger att 60 procent av bränslepriset i Sverige är skatt. Här har statsrådet alla möjligheter att justera så att vi landar på nivå med de andra jämförbara länderna och får en konkurrenssituation som fungerar.

Jag säger inte annat än att vi måste ta ett ansvar för klimatet. Men vad hjälper det klimatet om vi slår undan förutsättningarna för vår industri, för företagandet och för att människor ska ha möjlighet att ta sig till och från jobbet eller ens ha ett jobb att gå till? Ni måste komma ut på banan och se vad det är som händer.

Det är likadant om man ska ställa om. Det är jättebra. Men jag var på ett åkeri, ett av de större privata åkerierna, uppe i Dalarna och diskuterade det här. Det var innan priserna hade dragit iväg så här. De ville ställa om till elektrisk drift på sina bilar. De kunde köpa en bil i stort sett i samma ögonblick som jag var där, och leverantören var beredd att leverera den. Dock fanns det en hake: Varken kommunen eller elbolaget var intresserade av att bygga ut elnätet, och de behövde ha 240 ampere för att kunna ladda

lastbilen. De kunde alltså ställa om, men de kunde inte ladda. Och en lastbil som inte går att ladda är tämligen värdelös.

Man har inte tänkt tanken färdigt hela vägen. Man lägger på en massa skatter och avgifter för att tvinga över till alternativa driftsformer, men det alternativa systemet fungerar inte. Här har man en läxa att göra inom regeringen, men den läxan kommer att ta tid att läsa in sig på. Ni måste göra någonting åt prisutvecklingen som den är i dagsläget. Annars står vi inför gigantiska problem.

Ta bara en sådan sak som dricksvatten. Hur länge dröjer det innan det upphör att komma när man vrider på kranen? Fyra dagar. Vattenverken får nämligen inte de kemikalier de behöver för att säkerställa vattenkvaliteten. Dessa levereras med lastbil, och det förutsätter att det finns en lastbil att köra med.

Ni är på väg att slå undan detta. Ni är på väg att slå undan förutsättningarna för industrins transporter. Hur ska mjölken komma från gård till mejeri? Hur ska den komma från mejeri till butik? Sedan är det inga bekymmer för den som ska till butiken; man kan ta sin cykel och åka dit. Men det måste finnas ett mjölkpaket när jag öppnar luckan till kylan.

Anf. 106 Finansminister MIKAEL DAMBERG (S):

Fru talman! Man får vara lite försiktig med vad man säger, som att vi inte skulle få vattenleveranser i Sverige på grund av att vi skulle ha några akuta problem med detta. Det har vi ju inte. Vi har kontrollerat allting nu, eftersom vi har en krigssituation i Europa. Det finns goda leveranser. Det finns inga problem med vattenleveranserna i Sverige – bara för att skapa lite ordning och reda i debatten.

Vi är helt överens om att laddinfrastrukturen måste byggas ut. Det är då otroligt viktigt att man gör de stora klimatsatsningar som vi har gjort i budgeten och som Sverigedemokraterna ofta vill dra ned på. Om man ska klara den utbyggnaden blir det inte bättre om man inte har de klimatinvesteringar som krävs.

Sverige har kanske det bästa energisystemet i hela Europa när det handlar om förutsättningar för att ställa om till elektrifiering. Det ska vi använda för att minska beroendet av såväl shejkers som Putins olje- och gaspriser i Europa. Det måste vi göra.

Tanken med kvotpliktssystemet – bara så att vi kommer ihåg det – var att inte alla skulle behöva köpa en elbil. Man skulle kunna fortsätta köra med sin diesel- eller bensinbil. Därmed skulle vi kunna använda till exempel den svenska tallens produkter för storskalig produktion av biodrivmedel till tanken så att man inte behövde köpa en ny elbil utan kunde fortsätta köra med en bensin- eller dieselbil men ändå minska utsläppen.

Den här debatten blir lite haltande, för Sverigedemokraterna behöver ju inte ta ansvar för någon klimatpolitik. Ni har ju ingen klimatpolitik! Den här kammaren har bestämt att utsläppen från transportsektorn ska minska med 70 procent till 2030. På vilket sätt då? Sverigedemokraterna har inget sådant förslag. Det är lätt att stå här och säga saker, men om riksdagen har bestämt att vi ska minska utsläppen från transportsektorn måste man ju göra någonting.

Jag är den förste att säga att vi just nu har en orimlig situation. Då måste man agera. Man måste titta på olika vägar framåt. När det gäller vanliga människor som inte kan ta sig till och från jobbet därför att det blir så dyrt tycker jag att det är dags att utveckla reseavdraget, som inte har förändrats eller höjts sedan 2008–2009 – bara för att ta ett exempel.

Jag noterar att Morell nu talar om att skatten borde sänkas. Det kan man väl diskutera. Man kan diskutera också andra stöd i denna krigssituation i Europa för att kunna göra någonting här och nu. Jag konstaterar dock att budgetmotionen från Morell och Sverigedemokraterna inte innehöll några stora skattesänkningar på detta område. Ni ville inte ha indexeringen. *Fine*, det är ju en justering, men det var inga stora skattesänkningar ni föreslog. Stå alltså inte här och låtsas som att ni hade stora förslag på skatteområdet som ni inte hade i er budget!

Sedan enades ni om att göra en justering av skatten, och den var på 50 öre. Det var det ni kom överens om med Moderaterna. Det var inte 3–4 kronor, som man kan få intryck av här i debatten.

Nu har vi en ny situation med ett krig i Europa som påverkar priserna och skapar stor osäkerhet. Det måste vi förstås ta på allvar. Vi måste förstå var priserna kommer att ligga mer långsiktigt och hur det kommer att förändras över tid och även titta på om det behövs insatser på olika områden.

Vi visade det under vintern. När Putin minskade gasleveranserna till Europa och det drev upp elpriserna valde vi att införa en elpriskompensation som hushållen kunde ta del av. Det är klart att vi nu tittar på flera olika scenarier, för vi har en exceptionell situation inte bara i Sverige utan i hela Europa.

Anf. 107 THOMAS MORELL (SD):

Fru talman! Tack för svaret, statsrådet!

För det första vore det bra om statsrådet läste våra motioner. Det vore en poäng om han gjorde det. Där står det att vi vill utöka takten i utbyggnaden av elen. Jag kan gärna leta fram sidan, men jag kan inte göra det just nu under de här två minuterna.

För det andra hjälper ju inte reseavdraget i den situation vi har nu. Det hjälper naturligtvis privatpersoner, men det vi pratar om är ju leveranser av varor, gods och nödvändig utrustning. Vattenleveranserna kommer att störas om inte lastbilarna kan leverera de kemikalier som behövs, för då kan man inte säkerställa vattenkvaliteten.

Ni måste ju vara med i matchen och se vad som pågår! Upphör möjligheten att köra dessa kemikalier på grund av att det inte finns något åkeri som kan göra det kan man heller inte leverera vatten om man ska säkerställa kvaliteten på det. Man kan heller inte operera människor på sjukhusen om inte utrustningen kommer fram.

Nu går åkerier ut och säger: Vi klarar inte detta. Vi får ställa våra bilar. Då måste regeringen inse läget och förstå vad som är på väg att hända. Det här håller inte!

När vi diskuterade budgeten låg bränslepriset strax över 15 kronor. Det är en himmelsvid skillnad, för nu är vi uppe och tangerar 25 kronor. Det är ett nytt världsläge. Men världsläget drabbar ju även Danmark, och de ligger mycket lägre än vi. Då är det någonting annat vi måste göra för att återta möjligheten att driva vårt land framåt.

Det är krig ute i Europa. Jag är medveten om det. Men det hjälper inte att vi slår undan benen på vårt eget företagande och möjligheten för folk att jobba.

Anf. 108 Finansminister MIKAEL DAMBERG (S):

Fru talman! Jag tycker fortfarande att man ska vara försiktig med att säga att sjukhusen inte kommer att operera eller att vi inte kommer att ha vattenrening i Sverige på grund av att man skulle sluta att betala de åkerier som man behöver för sina leveranser. Varför skulle det vara på det sättet? Om du behöver dina leveranser får du väl betala för dem. Så fungerar en marknadsekonomi.

Långsiktigt måste vi ställa om från det osunda beroendet av Putin och rysk olja. Då menar jag att vi har en unik tillgång i svensk skog, som kan användas i mycket större utsträckning för att också producera biodrivmedel. Vi har unika energitillgångar i Sverige, mycket bättre än resten av Europa, som ska användas för att ställa om energisektorn så att vi blir mindre beroende. Det är det långa perspektivet för att klara också klimatfrågan, vilket vi måste göra. Tyvärr har Sverigedemokraterna väldigt lite intresse av den frågan, men det handlar om att minska beroendet av Ryssland och dessutom klara klimatfrågan. Det måste göras. Det kan vi inte välja bort.

Här och nu har vi en helt annan situation. Jag är helt överens med Morrell om det. Vi har ett krig i Europa som nu driver upp priserna och skapar väldigt stor osäkerhet. Mitt besked är att vi tar den här frågan på väldigt stort allvar. Det visade vi i vintras. När priserna stack iväg så att hushållen inte kunde hantera sina elräkningar på ett rimligt sätt gick vi in med ett stöd.

Om detta visar sig vara en ny nivå på oljepriser kan vi behöva agera. EU-kommissionen kommer nästa vecka att presentera nya synpunkter både på statsstödsregelverk och på energisidan, vilken verktygslåda som finns för Europas länder. Jag tycker att vi ska gå igenom dem väldigt seriöst och se om vi behöver göra insatser, men man måste också klara de långa perspektiven: minska vårt beroende av Ryssland och dessutom klara klimatfrågan. Annars har vi ingen planet. Annars har vi inga lastbilar att köra. Det kommer inte att finnas människor kvar på planeten om vi inte klarar klimatfrågan.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 11 Svar på interpellation 2021/22:370 om ISF:s granskning av omvårdnadsbidraget

Anf. 109 Statsrådet ARDALAN SHEKARABI (S):

Fru talman! Bengt Eliasson har frågat mig om regeringen överväger att införa nationella riktlinjer för bedömningen av omvårdnadsbidraget och merkostnadsersättningen. Interpellanten frågar även om regeringen avser att tillsätta en oberoende utredning om Försäkringskassan och dess arbets sätt liksom om regeringen avser att genomföra förslagen i utrednings-

betänkandet *Stärkt rätt till personlig assistans* i snabbare takt än planerat för att underlätta för föräldrar till barn med funktionsnedsättning.

Reformen för omvårdnadsbidraget och merkostnadsersättningen genomfördes för att öka transparensen, förutsebarheten och likformigheten i besluten och att skapa bättre förutsättningar för uppföljning av den enskildes behov. Arbetet med reformeringen av vårdbidraget och handikappersättningen till det nya omvårdnadsbidraget och merkostnadsersättningen har genomförts i nära dialog med funktionsrättsrörelsen. Även riksdagens socialförsäkringsutskott har haft ett starkt och konstruktivt engagemang i frågan.

År 2020 gav regeringen Inspektionen för socialförsäkringen i uppdrag att granska reformen. Reformen liksom denna behöver alltid utvärderas. För regeringen är det särskilt viktigt att följa upp hur reformens utfall svarar mot lagstiftarens intention. Det har varit tydligt från regeringens och riksdagens sida att syftet med reformen inte har varit att skärpa kraven eller försämra den ekonomiska situationen för den berörda målgruppen utan i stället att skapa enklare och tydligare regler för ersättningar till barn och vuxna med funktionsnedsättning.

De rekommendationer som Inspektionen för socialförsäkringen har presenterat i sin granskning är ett viktigt underlag för att kunna vidta åtgärder. Resultatet av granskningen analyseras nu noggrant för att ta ställning till vad som ska bli nästa steg.

Regeringen har tagit informationen om effekterna av reformen på största allvar. För regeringen är det viktigt att dessa stöd för familjer som har särskilt behov av dem fungerar väl och på det sätt som är avsett. Regeringen är beredd att agera om reformens intention inte uppfylls.

Det pågår arbeten som rör Försäkringskassan och myndighetens arbetssätt. Exempelvis genomför Försäkringskassan nu en genomlysning av förvaltningen av sjukförsäkringen. Bland annat ses arbetet med rättslig styrning och rättsligt stöd över, och en tillsynsfunktion inrättas för att följa resultatet av myndighetens arbete på ett nytt sätt.

Regeringen har parallellt med detta gett Statskontoret i uppdrag att granska de åtgärder som Försäkringskassan vidtar med anledning av genomlysningen. Syftet med uppdraget är bland annat att säkerställa att dessa åtgärder leder till att människor får sin rätt till ersättning utredd och prövad.

När det gäller Bengt Eliassons fråga om förslagen i betänkandet *Stärkt rätt till personlig assistans – Ökad rättssäkerhet för barn, fler grundläggande behov och tryggare sjukvårdande insatser* är det statsrådet Hallengrens ansvarsområde. Som regeringen aviserade i budgetpropositionen 2022 avser regeringen att återkomma med förslag som utgår från betänkandet. Medel för förslagen finns också avsatta från 2023.

Regeringen beslutade den 10 februari 2022 om lagrådsremissen *Stärkt rätt till personlig assistans – grundläggande behov för personer som har en psykisk funktionsnedsättning och ökad rättssäkerhet för barn*. Under våren kommer regeringen att lämna ytterligare förslag utifrån utredningens förslag om stärkt rätt till assistans och som gäller egenvård. Vår ambition är att förslagen i de två propositionerna ska kunna träda i kraft samtidigt nästa år.

Förmåner som omvårdnadsbidrag är viktiga stöd för familjer med barn som har en funktionsnedsättning. Regeringen är angelägen om att stöden fungerar som avsett.

Anf. 110 BENGT ELIASSON (L):

Fru talman! Tack, statsrådet, för svaret!

Den här frågan är ju väldigt viktig eftersom detta nu har fått pågå ganska länge och stenen har rullat rätt långt, så att säga.

Vi får inte glömma bort att det är barn med funktionsnedsättningar i allmänhet och neuropsykiatriska funktionsnedsättningar i synnerhet som faller mellan stolarna i välfärden. Rapporter och berättelser om familjer som inte får ihop livspusslet och föräldrar som blir utmattade och kraschar har närmast blivit vardagsmat, åtminstone i den lilla bubbla som jag lever i.

Många tvingas kämpa med en dåligt fungerande skolgång till följd av en kommunal iver som leder till indragna resurser, nedläggning av specialundervisningsgrupper, nedläggning av resursskolor och centralisering av särskolor med mera. Många hamnar sedan i årslånga köer till BUP. Man hamnar i långa väntetider hos kommunen för att få stöd via LSS, boendestöd och familjeteam.

Då är det självklart att många föräldrar tvingas gå ned i arbetstid. Tidigare har man haft vårdbidraget att luta sig mot, och nu söker man givetvis omvårdnadsbidrag från Försäkringskassan. Och där möts man i alltför många fall, precis som ISF pekar på och ministern själv har konstaterat, av neddragning eller avslag, alltså helt indraget stöd.

Det står ganska klart att det inte är barnens behov som har förändrats. Det är inte heller riksdagens beslut som har förändrats och, som statsrådet själv nyss anförde, det är inte regeringen som har förändrat sin syn på saken, utan det är bara Försäkringskassans hantering och regelverk, som man har tagit fram internt, som har förändrats.

Jag har fått svaret tidigare av regeringen när vi har debatterat frågorna om omvårdnadsbidraget, både i utskottet och här i kammaren, att detta måste granskas. Man måste analysera och se på vad det är som händer och varför.

Nu finns de analyserna, menar jag. Nu finns ISF:s rapport, liksom en lång rad andra rapporter. Försäkringskassan har själv satt igång ett internt arbete. Men det är, tycker jag, ett bekymmer när myndigheter sätter igång och granskar sig själva och att de ska ta fram en åtgärdsplan som gäller deras eget agerande när omvärlden pekar på att de själva är en del av problemet.

Min fråga till ministern kvarstår: Vad tänker regeringen göra för att faktiskt se till att den här reformen genomförs nu, ganska snabbt, och på det sätt som det faktiskt var tänkt? De här föräldrarna står i dag utan stöd eller med ett kraftigt minskat stöd och är ganska förtvivlade. Vad är ministerns besked?

Anf. 111 Statsrådet ARDALAN SHEKARABI (S):

Fru talman! Tack, Bengt Eliasson, för interpellationen och frågan!

Det uppdrag jag har fått av min chef, Sveriges statsminister Magdalena Andersson, är att verka för att ta tillbaka den demokratiska kontrollen över välfärden och därmed också förstärka våra sociala försäkringar som har

haft en negativ trend under de senaste decennierna. Skyddet och tryggheten för våra svenska medborgare har försämrats under de senaste decennierna. Det har i vissa delar skett utan att lagstiftningen har förändrats. Det som har hänt är att praxis har blivit mer restriktiv.

På andra områden har vi haft kraftiga försämringar i lagstiftningen, framför allt under perioden 2006–2010, och det har fått långsiktiga effekter för praxis, vilket i slutändan drabbar människor.

Vår uppgift, regeringens och riksdagens uppgift, är att rätta detta och se till att stå upp för medborgares ekonomiska trygghet och se till att de medborgare som är i behov av de här försäkringarna och förmånerna får det som de har rätt till.

Regeringen har följt införandet av den här reformen noga. Jag vill vara tydlig med att ambitionen med reformen inte var att det skulle bli en mer restriktiv tillämpning. När det har kommit signaler om problem, bland annat med långa handläggningstider men också med tillämpningens effekter, har vi vidtagit åtgärder. Inledningsvis handlade det om att regeringen tilldelade Försäkringskassan extra medel för handläggningen av de här förmånerna. Men när det kom signaler om problem med tillämpningen och om att det finns risker att lagstiftningen i slutändan leder till att tillämpningen blir mer restriktiv gav vi i uppdrag till Inspektionen för socialförsäkringen att analysera detta.

Vi fick ta emot analysen från Inspektionen för socialförsäkringen i december 2021, och Försäkringskassan lämnade med anledning av rapporten ett svar som regeringen sitter och analyserar just nu.

Jag vill vara väldigt tydlig; vi kommer att agera för att dessa medborgare ska ha den ekonomiska trygghet de förtjänar. Vi kommer att samarbeta med riksdagen. Jag utesluter inte några åtgärder i det här läget. Vi är beredda att vidta de åtgärder som krävs för att dessa människor ska ha ekonomisk trygghet.

Om det var på det sättet att regeringens och riksdagens intention inte var att göra lagstiftningen mer restriktiv, vilket var fallet, ska vi ju agera för att justera om det behövs. Vi tjänar svenska folket. Det är därför vi sitter här. Det är därför vi sitter i regeringen och i riksdagen. Det handlar inte om något annat än att tjäna medborgarna. Lagstiftningen måste alltså justeras om det behövs.

I den här frågan finns ingen prestige utan samarbete. Jag uppskattar verkligen att Bengt Eliasson och flera andra riksdagsledamöter tillsammans med regeringen följer frågan och rättsutvecklingen. Skulle vi landa i slutsatsen att det krävs lagändringar kommer vi naturligtvis att vara transparenta gentemot och jobba nära riksdagen för att det ska lösas så fort som möjligt.

Anf. 112 BENGT ELIASSON (L):

Fru talman! Tack för svaret, statsrådet! Det är som sagt en viktig fråga.

Bara för att få lite perspektiv på hur lång tid som har gått kan jag berätta att Svenska Downföreningen, Autism- och Aspergerförbundet, Riksförbundet FUB och fler föreningar redan sommaren 2019 lyfte upp frågan och sa: Det blir ett glapp under införandetiden som blir alldeles för långt.

När besluten sedan började rulla igenom pekade de också på de problem som vi har lyft fram i den här debatten, det vill säga att det sänktes eller drogs in eller att man ändrade beslutskriterierna för kraftfullt.

Jag håller med ministern; det var ingens syfte. Det skulle tvärtom bli en mer transparent, bättre och funktionell lagstiftning som skulle gagna familjer och föräldrar. Men det har blivit precis tvärtom. Vad jag minns var det dessutom total enighet i kammaren om regeringens förslag.

Fru talman! En stor del i min fråga och även i utredningen *Stärkt rätt till personlig assistans* handlar om just begreppet föräldraansvar, som Försäkringskassan använder i många av sina beslut. Försäkringskassan har tagit fram och använder något som heter DFA-kedjan, det vill säga diagnos, funktionsnedsättning, aktivitetsbegränsning. Det står ingenting i lagen om det, och det finns ingen annan definition än den kassan själv har tagit fram.

Man använder där bland annat det juridiska begreppet föräldraansvar för vad som ingår i normalt föräldraansvar när det gäller omvårdnadsbidragets utbetalning. Det finns en problematik när det skiljer kraftigt mellan den tolkningen av föräldraansvar och föräldraansvaret när man beslutar om till exempel personlig assistans enligt LSS.

Nu finns en utredning som vi gemensamt har tagit fram och som pekar på att föräldraansvarsbegreppet ska bli mycket bättre, tydligare och bredare än det kassan har använt när det gäller den personliga assistansen. Men frågan är – det var därför jag kopplade ihop frågorna i interpellationen – om vi då kan tillse att det nya begreppet föräldraansvar i LSS också kan tillämpas här? Det vore ett stort fall framåt. Det skulle då bli enklare för föräldrarna att förstå vad som är normalt. Vad är normalt? Vad kan ett barn i tvåårsåldern, i femårsåldern eller tolvårsåldern göra? Vad är det normala? Vad är normalitetsbegreppet när det gäller de här frågorna? Och varför skiljer det sig så stort från LSS?

Det är märkligt att den här bidragsreformen, som var tänkt att göra det transparent och bättre, har lett till vad vi kan kalla ett haveri eller åtminstone stora svårigheter och drabbar redan utsatta hårt. En rimlig lösning vore väl därför att se till att snabbt göra det här bättre, att se till att de som tidigare har haft vårdbidraget beviljas det nya och att det blir tydligare beslutsfattande framåt.

Anf. 113 Statsrådet ARDALAN SHEKARABI (S):

Fru talman! Det är en väldigt viktig fråga som Bengt Eliasson lyfter fram. Det är just skillnaderna i bedömningarna av föräldraansvaret i ärendena när det gäller de förmåner som vi talar om.

Vi har satt fokus på frågan genom de utvärderingar som har gjorts. Frågan om föräldraansvaret är komplex och inte heller helt ny när det gäller omvårdnadsbidraget. Det är svåra bedömningar som krävs. De ingick även i bedömningen om vårdbidrag, före den här reformen.

Det är bra att vi nu har en analys som Inspektionen för socialförsäkringen har gjort på uppdrag av regeringen. I svaret som lämnades med anledning av ISF:s rapport instämmer Försäkringskassan i att det är av ”stort värde om föräldraansvarets omfattning skulle kunna förtydligas”. Men de framför att det inte är tillräckligt utrett att just riktlinjen kommer att få den effekt som vi vill se.

Försäkringskassan menar att schablonavdrag likt det föreslagna i utredningen *Stärkt rätt till personlig assistans* skulle kunna vara en möjlig lösning.

Resultatet av granskningen analyseras noggrant. Vi har naturligtvis också en dialog med den del av Socialdepartementet som hanterar assistansfrågorna och inte minst med statsrådet Lena Hallengren.

Regeringen beskrev i propositionen för den reform vi nu diskuterar varför regeringen inte ansåg att det var aktuellt att i det sammanhanget närmare ange vad som omfattas av begreppet normalt föräldraansvar. Det är den omvårdnad och tillsyn som barnet kan antas vara i behov av på grund av sin funktionsnedsättning som bör ligga till grund för bedömningen av rätten till omvårdnadsbidrag. Det behov som kan ge rätt till omvårdnadsbidraget bör nämligen vara sådant som ligger utanför det som en förälder har att tillgodose inom ramen för föräldraansvaret enligt föräldrabalken. En motsvarande svårighet finns i bedömningen av rätten till personlig assistans, som Bengt Eliasson också berör.

Betänkandet *Stärkt rätt till personlig assistans*, som har beteckningen SOU 2021:37, överlämnades till regeringen i maj förra året. Det innehåller bland annat förslag som medför att fler barn ska få rätt till personlig assistans genom att det så kallade föräldraansvaret smalnas av och görs mer rättssäkert.

Som regeringen aviserade i budgetpropositionen för 2022 avser vi att återkomma med förslag som utgår från just det betänkandet. Utredningen föreslår att förslagen ska träda i kraft 2023, vilket bedöms vara tidigast möjliga tidpunkt. Medel för förslagen finns också avsatta från 2023.

Regeringen beslutade nyligen, den 10 februari 2022, om lagrådsremissen *Stärkt rätt till personlig assistans*. Det är väldigt viktigt att processen fortsätter och att vi agerar för att så fort som möjligt vidta de åtgärder som krävs för att rätten till assistans men också de övriga förmåner som jag ansvarar för säkras för våra medborgare.

Jag tror att det är otroligt viktigt att vi sätter medborgarnas behov i fokus när det gäller bedömningen av vad som behöver göras. Det är systemen som ska anpassas till medborgarna och inte medborgarna som ska anpassa sina liv till de olika system som finns.

Poängen med våra socialförsäkringar och med de förmåner som Försäkringskassan ansvarar för är att ge trygghet till människor. Vid varje given tillfälle måste regeringen och riksdagen vara självkritiska i sina bedömningar av vad som har gjorts och vara beredda att lägga undan all form av prestige och vidta de åtgärder och lagändringar som krävs för att medborgarnas trygghet ska säkras. Jag kan garantera Bengt Eliasson att det definitivt är det perspektivet som regeringen har i frågan. Jag ser också att riksdagen följer frågan.

Anf. 114 BENGT ELIASSON (L):

Fru talman! Tack för svaret, statsrådet! Det gläder mig ytterst att regeringen och statsrådet har denna syn på hela fältet av insatser och stöd för personer med funktionsnedsättning. Det värmer verkligen. Jag hoppas att vi kan fortsätta detta arbete under den korta tid som är kvar av mandatperioden. Jag hoppas också att statsrådet från sin oppositionsroll sedan kan stödja den nya regeringen i det arbete som måste fortsätta under lång tid, oavsett vilken regering som sitter vid makten.

Jag hoppas också att regeringen, kommande riksdag – och även den som finns under den återstående mandatperioden – och framför allt myndigheter och kommuner drar stora lärdomar av det som har skett inom om-

rådet. Man kan säga att detta är ett litet bidragsområde inom Försäkringskassans enorma område, men när man ser effekterna för den enskilda familjen tror jag att man måste dra lärdomen att detta inte får hända igen. Det får inte ske när lagstiftaren var så enig om att det här skulle bli ett bredare och bättre anslag, bidrag eller stöd, vilken form det än har, men så blev det precis tvärtom. Detta behöver vi verkligen lära oss av.

Tack, statsrådet, för en bra och viktig debatt. Vi kommer att fortsätta följa frågan mycket nära och mycket noga. Jag hoppas att det blir en snabb och effektiv behandling gentemot beslutande myndighet så att bidraget eller stödet till familjerna kan återupprättas.

Anf. 115 Statsrådet ARDALAN SHEKARABI (S):

Fru talman! Tack, Bengt Eliasson, för den viktiga interpellationen! Jag uppskattar verkligen engagemanget och samarbetet i frågan som är viktig för våra medborgare.

När de moderna socialförsäkringarna infördes i vårt land i början av 50-talet gjordes det i bred enighet. Samtliga partier förutom Högerpartiet deltog i arbetet och stödde införandet av en allmän sjukförsäkring som sedan utvidgades till de olika områden som vi talar om i dag. De senaste decennierna har vi dock haft mer ideologiska konflikter i dessa frågor, och det har i slutändan drabbat medborgarna i och med att tryggheten har försämrats.

Det vi ser tecken på i dag, det vill säga en bredare politisk enighet om att återupprätta socialförsäkringarna, återupprätta den ekonomiska tryggheten för människor i vårt land och återupprätta tryggheten för den grupp som på grund av funktionsnedsättning saknar arbetsförmåga och behöver samhällets stöd, är viktigt. Ju bredare enighet vi har här i kammaren, desto större förutsättningar har vi att tjäna våra medborgare och ge dem den trygghet de förtjänar.

Jag uppskattar verkligen den raka transparenta dialogen med riksdagen, Bengt Eliasson och hans kollegor. I regeringen kommer vi att göra vad vi kan för att vidta de åtgärder som krävs för att ge en bättre ekonomisk trygghet för den grupp som vi har diskuterat i dag.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 12 Bordläggning

Följande dokument anmäldes och bordlades:

Motioner

med anledning av prop. 2021/22:108 Tillträdesförbud till badanläggningar och bibliotek

2021/22:4408 av Linda Westerlund Snecker m.fl. (V)

2021/22:4416 av Johan Forssell m.fl. (M)

med anledning av prop. 2021/22:119 Modernare regler för användningen av tvångsmedel

2021/22:4407 av Linda Westerlund Snecker m.fl. (V)

Följande interpellationer hade framställts:

den 3 mars

2021/22:390 Regelbördan för småföretag

av *Alexander Christiansson* (SD)

till näringsminister Karl-Petter Thorwaldsson (S)

2021/22:391 Svensk kultur

av *Tobias Andersson* (SD)

till kulturminister Jeanette Gustafsdotter (S)

2021/22:392 Hjälpmedel till personer med funktionsvariation

av *Margareta Fransson* (MP)

till socialminister Lena Hallengren (S)

§ 14 Anmälan om frågor för skriftliga svar

Följande frågor för skriftliga svar hade framställts:

den 3 mars

2021/22:1206 Ett ministerråd för transport

av *Kjell-Arne Ottosson* (KD)

till infrastrukturminister Tomas Eneroth (S)

2021/22:1207 Dnestrrepubliken och riskerna för Moldavien

av *Mats Nordberg* (SD)

till utrikesminister Ann Linde (S)

2021/22:1208 Svenskars säkerhet i Ryssland

av *Mattias Bäckström Johansson* (SD)

till utrikesminister Ann Linde (S)

2021/22:1209 Hyresgästers och hyresvärdars krisberedskap

av *Mikael Eskilandersson* (SD)

till statsrådet Johan Danielsson (S)

2021/22:1210 Ojämliga elpriser

av *Niels Paarup-Petersen* (C)

till statsrådet Khashayar Farmanbar (S)

2021/22:1211 Förutsättningarna för svensk livsmedelsproduktion

av *Staffan Eklöf* (SD)

till statsrådet Anna-Caren Säterberg (S)

2021/22:1212 Europas försörjning av metaller och mineral i en orolig samtid

av *Eric Palmqvist* (SD)

till näringsminister Karl-Petter Thorwaldsson (S)

2021/22:1213 Arbetsförmedlingens verktyg för att bekämpa bedrägerier

av *Magnus Persson* (SD)

till arbetsmarknads- och jämställdhetsminister Eva Nordmark (S)

Prot. 2021/22:79
4 mars

2021/22:1214 Upphållstillstånd på grund av humanitära skäl
av *Maria Malmer Stenergard* (M)
till statsrådet Anders Ygeman (S)
2021/22:1215 Arbetsförmedlingens uppdrag
av *Magnus Persson* (SD)
till arbetsmarknads- och jämställdhetsminister Eva Nordmark (S)

§ 15 Kammaren åtskildes kl. 13.13.

Sammanträdet leddes
av tjänstgörande ålderspresidenten Karin Enström från dess början till och
med § 4 anf. 72 (delvis),
av förste vice talmannen därefter till och med § 11 anf. 112 (delvis) och
av tredje vice talmannen därefter till dess slut.

Vid protokollet

CHARLOTTE RYDELL

/Olof Pilo

§ 1 Särskild debatt om den ekonomiska situationen inom de

gröna näringarna	1
Anf. 1 MAGNUS OSCARSSON (KD).....	1
Anf. 2 Statsrådet ANNA-CAREN SÄTHERBERG (S).....	1
Anf. 3 JOHN WIDEGREN (M)	2
Anf. 4 STAFFAN EKLÖF (SD).....	3
Anf. 5 DANIEL BÄCKSTRÖM (C).....	4
Anf. 6 TONY HADDOU (V).....	5
Anf. 7 MAGNUS OSCARSSON (KD).....	6
Anf. 8 JAKOB OLOFSGÅRD (L).....	7
Anf. 9 MARIA GARDFJELL (MP).....	7
Anf. 10 Statsrådet ANNA-CAREN SÄTHERBERG (S).....	8
Anf. 11 JOHN WIDEGREN (M) replik.....	8
Anf. 12 Statsrådet ANNA-CAREN SÄTHERBERG (S) replik.....	9
Anf. 13 JOHN WIDEGREN (M) replik.....	9
Anf. 14 Statsrådet ANNA-CAREN SÄTHERBERG (S) replik.....	9
Anf. 15 STAFFAN EKLÖF (SD) replik	10
Anf. 16 Statsrådet ANNA-CAREN SÄTHERBERG (S) replik.....	10
Anf. 17 STAFFAN EKLÖF (SD) replik	10
Anf. 18 Statsrådet ANNA-CAREN SÄTHERBERG (S) replik.....	10
Anf. 19 DANIEL BÄCKSTRÖM (C) replik.....	11
Anf. 20 Statsrådet ANNA-CAREN SÄTHERBERG (S) replik.....	11
Anf. 21 DANIEL BÄCKSTRÖM (C) replik.....	11
Anf. 22 Statsrådet ANNA-CAREN SÄTHERBERG (S) replik.....	11
Anf. 23 MAGNUS OSCARSSON (KD) replik.....	11
Anf. 24 Statsrådet ANNA-CAREN SÄTHERBERG (S) replik.....	12
Anf. 25 MAGNUS OSCARSSON (KD) replik.....	12
Anf. 26 Statsrådet ANNA-CAREN SÄTHERBERG (S) replik.....	12
Anf. 27 JAKOB OLOFSGÅRD (L) replik.....	13
Anf. 28 Statsrådet ANNA-CAREN SÄTHERBERG (S) replik.....	13
Anf. 29 JAKOB OLOFSGÅRD (L) replik.....	13
Anf. 30 Statsrådet ANNA-CAREN SÄTHERBERG (S) replik.....	13
Anf. 31 MARIA GARDFJELL (MP) replik.....	13
Anf. 32 Statsrådet ANNA-CAREN SÄTHERBERG (S) replik.....	13
Anf. 33 MARIA GARDFJELL (MP) replik.....	14

Anf. 34 Statsrådet ANNA-CAREN SÄTHERBERG (S) replik	14
Anf. 35 JOHN WIDEGREN (M)	14
Anf. 36 Statsrådet ANNA-CAREN SÄTHERBERG (S) replik	15
Anf. 37 JOHN WIDEGREN (M) replik	15
Anf. 38 Statsrådet ANNA-CAREN SÄTHERBERG (S) replik	15
Anf. 39 JOHN WIDEGREN (M) replik	15
Anf. 40 MARIA GARDFJELL (MP) replik	16
Anf. 41 JOHN WIDEGREN (M) replik	16
Anf. 42 MARIA GARDFJELL (MP) replik	16
Anf. 43 JOHN WIDEGREN (M) replik	16
Anf. 44 STAFFAN EKLÖF (SD)	17
Anf. 45 DANIEL BÄCKSTRÖM (C) replik	17
Anf. 46 STAFFAN EKLÖF (SD) replik	18
Anf. 47 DANIEL BÄCKSTRÖM (C) replik	18
Anf. 48 STAFFAN EKLÖF (SD) replik	18
Anf. 49 DANIEL BÄCKSTRÖM (C)	19
Anf. 50 TONY HADDOU (V)	19
Anf. 51 MAGNUS OSCARSSON (KD)	19
Anf. 52 DANIEL BÄCKSTRÖM (C) replik	20
Anf. 53 MAGNUS OSCARSSON (KD) replik	20
Anf. 54 DANIEL BÄCKSTRÖM (C) replik	20
Anf. 55 MAGNUS OSCARSSON (KD) replik	21
Anf. 56 JAKOB OLOFSGÅRD (L)	21
Anf. 57 MARIA GARDFJELL (MP)	21
Anf. 58 JOHN WIDEGREN (M) replik	22
Anf. 59 MARIA GARDFJELL (MP) replik	22
Anf. 60 JOHN WIDEGREN (M) replik	22
Anf. 61 MARIA GARDFJELL (MP) replik	23
Anf. 62 MAGNUS OSCARSSON (KD) replik	23
Anf. 63 MARIA GARDFJELL (MP) replik	23
Anf. 64 MAGNUS OSCARSSON (KD) replik	23
Anf. 65 MARIA GARDFJELL (MP) replik	24
Anf. 66 Statsrådet ANNA-CAREN SÄTHERBERG (S)	24
§ 2 Anmälan om fördröjt svar på interpellation	24
§ 3 Ärenden för hänvisning till utskott	25
§ 4 Svar på interpellationerna 2021/22:343 och 344 om assistansersättningen	25
Anf. 67 Socialminister LENA HALLENGREN (S)	25
Anf. 68 PIA STEENSLAND (KD)	26
Anf. 69 Socialminister LENA HALLENGREN (S)	27
Anf. 70 PIA STEENSLAND (KD)	28
Anf. 71 Socialminister LENA HALLENGREN (S)	28
Anf. 72 PIA STEENSLAND (KD)	30
Anf. 73 Socialminister LENA HALLENGREN (S)	30
§ 5 Svar på interpellation 2021/22:352 om en nationell hälsofrämjande strategi	31
Anf. 74 Socialminister LENA HALLENGREN (S)	31

Anf. 75	ULRIKA JÖRGENSEN (M)	32
Anf. 76	Socialminister LENA HALLENGREN (S)	33
Anf. 77	ULRIKA JÖRGENSEN (M)	34
Anf. 78	Socialminister LENA HALLENGREN (S)	35
Anf. 79	ULRIKA JÖRGENSEN (M)	36
Anf. 80	Socialminister LENA HALLENGREN (S)	37
§ 6	Svar på interpellation 2021/22:354 om begränsningar för näringslivet	37
Anf. 81	Socialminister LENA HALLENGREN (S)	37
Anf. 82	MARGARETA CEDERFELT (M)	38
Anf. 83	Socialminister LENA HALLENGREN (S)	39
Anf. 84	MARGARETA CEDERFELT (M)	40
Anf. 85	Socialminister LENA HALLENGREN (S)	41
Anf. 86	MARGARETA CEDERFELT (M)	42
Anf. 87	Socialminister LENA HALLENGREN (S)	42
§ 7	Svar på interpellation 2021/22:368	43
§ 8	Svar på interpellation 2021/22:376 om längre lördagsöppet på Systembolaget	43
Anf. 88	Socialminister LENA HALLENGREN (S)	43
Anf. 89	PONTUS ANDERSSON (SD)	44
Anf. 90	Socialminister LENA HALLENGREN (S)	45
Anf. 91	PONTUS ANDERSSON (SD)	45
Anf. 92	Socialminister LENA HALLENGREN (S)	46
Anf. 93	PONTUS ANDERSSON (SD)	48
Anf. 94	Socialminister LENA HALLENGREN (S)	48
§ 9	Svar på interpellation 2021/22:307 om vägen som brottsplats	48
Anf. 95	Finansminister MIKAEL DAMBERG (S)	48
Anf. 96	THOMAS MORELL (SD)	50
Anf. 97	Finansminister MIKAEL DAMBERG (S)	51
Anf. 98	THOMAS MORELL (SD)	52
Anf. 99	Finansminister MIKAEL DAMBERG (S)	52
Anf. 100	THOMAS MORELL (SD)	53
Anf. 101	Finansminister MIKAEL DAMBERG (S)	54
§ 10	Svar på interpellation 2021/22:349 om utebliven justering av skatten på bränsle	54
Anf. 102	Finansminister MIKAEL DAMBERG (S)	54
Anf. 103	THOMAS MORELL (SD)	55
Anf. 104	Finansminister MIKAEL DAMBERG (S)	56
Anf. 105	THOMAS MORELL (SD)	57
Anf. 106	Finansminister MIKAEL DAMBERG (S)	58
Anf. 107	THOMAS MORELL (SD)	59
Anf. 108	Finansminister MIKAEL DAMBERG (S)	60
§ 11	Svar på interpellation 2021/22:370 om ISF:s granskning av omvårdnadsbidraget	60
Anf. 109	Statsrådet ARDALAN SHEKARABI (S)	60
Anf. 110	BENGT ELIASSON (L)	62
Anf. 111	Statsrådet ARDALAN SHEKARABI (S)	62
Anf. 112	BENGT ELIASSON (L)	63
Anf. 113	Statsrådet ARDALAN SHEKARABI (S)	64

Prot. 2021/22:79
4 mars

Anf. 114 BENGT ELIASSON (L).....	65
Anf. 115 Statsrådet ARDALAN SHEKARABI (S).....	66
§ 12 Bordläggning.....	66
§ 13 Anmälan om interpellationer	67
§ 14 Anmälan om frågor för skriftliga svar	67
§ 15 Kammaren åtskildes kl. 13.13.	68